

Pauliina Luopa, Matti Rimpelä ja Jukka Jokela

HUUMEET JA KOULULAISET

Tuloksia kouluterveyskyselystä 1996 – 2000

Aiheita 25/2000

ISBN 951-33-0935-5 (verkkojulkaisun)

ISBN 951-33-1033-7 (monistettu julkaisu)

ISSN 1236-9845

Stakes, Helsinki 2000

KUVAILULEHTI

Julkaisun päivämäärä

4.9.2000

Tekijät Pauliina Luopa, Matti Rimpelä, Jukka Jokela		Julkaisija Stakes	
		Kustantaja Stakes	
Julkaisun nimi HUUMEET JA KOULULAISET Tuloksia Kouluterveyskyselystä 1996 – 2000			
Julkaisun sarja ja numero Aiheita-monistesarja 25/2000 Stakes			
Tiivistelmä Kouluterveyskyselyssä on tutkittu vuodesta 1996 alkaen luokkakyselyillä peruskoulun yläasteen 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammattioppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaiden huumekokeiluja, suhtautumista huumeisiin, huumeiden saatavuutta ja koulujen huumeoppitunteja. Vuosittain kyselyyn on vastannut 50 000–80 000 nuorta. Tulokset on raportoitu kunnille ja kouluille alueellisissa raporteissa ja työkokouksissa. Samoissa kunnissa ja kouluissa kyselyjä on tehty kahden vuoden välein. Kuluva syksyn aikana noin 80 kuntaa saa tiedot nuorten huumeilanteen muutoksista vuosina 1996, 1998 ja 2000. Raportti perustuu pääosin vuosien 1998 ja 1999 yhdistettyyn aineistoon, joka kattaa yli 80 % Suomen kunnista. Tässä aineistossa oli vastaajina yhteensä 127 354 nuorta, pääosin 14–18-vuotiaita. Erikseen tarkastellaan huumeilannetta yli 25 000 asukkaan kunnissa, joista aineistossa on mukana kolmekymmentä kuntaa. Raportissa esitetään myös ensimmäiset valtakunnalliset tiedot huumeilanteen muutoksista vuosina 1996 (N=26 287), 1998 (N=26 747) ja 2000 (N=26 375), kun tarkastelussa ovat mukana ne kunnat ja koulut, joissa kysely tehtiin kaikkina kolmena vuotena. Tutkimuksessa on saatu mm. seuraavia tuloksia: <ul style="list-style-type: none">• Enemmistö suhtautuu laittomiin huumeisiin edelleen kielteisesti, mutta myönteisesti suhtautuvien osuus kasvaa.• Laittomia huumeita oli kokeillut 8 % yläasteella, 14 % lukiossa ja 20 % ammatillisissa oppilaitoksissa.• Kannabistuotteiden ja muiden laittomien huumeiden kokeilut ovat yleisimpiä tupakoivien ja toistuvasti alkoholia humalaan saakka käyttävien keskuudessa.• Huumekokeilujen mahdollisuus kasvaa, kun vanhemmat eivät tunne lastensa ystäviä eivätkä tiedä heidän viikonvaihdemenoistaan.• Muita laittomia huumeita kokeilevat ovat poikkeuksetta kokeilleet myös kannabistuotteita.• Kun tarkasteltiin 30 suurinta kaupunkia ja kuntaa vuosina 1998–99, huumaavia aineita – alkoholia ja lääkkeitä yhdessä, imppaamista, laittomia huumeita – kokeilleita oli peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaiden keskuudessa eniten Rovaniemellä (28 %) ja vähiten Mikkeliissä ja Nokialla (16 %)• Kannabistuotteita kokeilleita oli näissä kunnissa ja kaupungeissa eniten Vantaalla (15 %) ja vähiten Kajaanissa ja Kokkolassa (4 %) Tuloksista voidaan päätellä, että viimeiseksi kuluneen neljän vuoden (1996–2000) aikana huumaavien aineiden ja erityisesti laittomien huumeiden kokeilut ovat selvästi lisääntyneet 14–16-vuotiaiden keskuudessa. Kaupunkien välillä on merkittäviä eroja nuorten huumeilanteessa.			
Avainsanat nuoret, huumeet, huumevalistus			
Muut tiedot (esim. elektroninen julkaisu tai verkkojulkaisun osoite)			
ISSN 1236-9845		ISBN 951-33-1033-7	
Kokonaissivumäärä 72		Kieli Suomi	Hinta 95 mk (sis. alv)
Jakaja ja myyjä Stakes, PL 220, 00531 Helsinki, puh. (09) 3967 2140 tai (09) 3967 2141 tai automaatti (09) 3967 2308, faksi (09) 3967 2450			

TIIVISTELMÄ

Kouluterveyskyselyjen vuosien 1998 ja 1999 yhdistetyssä aineistossa kuvataan nuorten huumetilannetta koko maassa ja 30 suurimmassa kunnassa. Lisäksi kuvataan huumetilanteen muuttumista vuosina 1996, 1998 ja 2000 aineistossa, jossa ovat mukana kaikkina kolmena vuotena osallistuneiden peruskoulujen yläasteiden oppilaat. Maantieteellisesti parhaiten edustettuina olivat Itä-Suomen, Länsi-Suomen ja Oulun läänit ja huonoiten Etelä-Suomen ja Lapin läänit. Kyselyä ei tehty Ahvenanmaalla. Kouluterveyskysely tehtiin näinä vuosina 615 yläasteella 8. ja 9. luokkien oppilaille, 353 lukiossa 2. luokan oppilaille ja 171 ammatillisessa oppilaitoksessa 2. vuosikurssin oppilaille. Yhteensä aineistossa oli yläasteilta 93 158 oppilasta, lukioista 21 348 oppilasta ja ammatillisista oppilaitoksista 12 848 oppilasta. Raportissa tarkastellaan koulujen huumeopetusta oppilaiden näkökulmasta, nuorten mielipiteitä kannabistuotteiden vaarallisuudesta ja käytöstä, nuorten sosiaalista altistumista huumeille, nuorten omia huumaavien aineiden kokeiluja sekä perhetaustan, muiden päihteiden ja sosiaalisen huumealtistumisen suhdetta huumeekokeiluihin.

Koulujen huumeopetus. Peruskoulun 8. luokalla 72 % oppilaista ilmoitti, että heidän luokallaan oli järjestetty lukuvuoden aikana yksi tai useampia oppitunteja, joilla oli opetettu huumeista. 9. luokalla huumeista opetettiin hieman harvemmin kuin 8. luokalla. Vaikka suuri enemmistö oli saanut huumeopetusta, 8. luokalla 47 % ja 9. luokalla 42 % oli sitä mieltä että, että huumeiden vaaroista oli opetettu koulussa liian vähän. Huumausaineista pidetyt oppitunnit olivat lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa harvinaisia, 71 % ei muistanut yhtään tuntia. Vaikka opetusta oli vähän, lukiossa vain 36 %:n mielestä huumeopetusta oli koulussa liian vähän. Ammatillisissa oppilaitoksissa 52 % piti huumeopetuksen määrää liian pienenä. Kolmessakymmenessä suurimmassa kunnassa oppitunteja huumeista muistaneiden määrässä oli paljon vaihtelua. Parhaimmillaan 88 % yläasteiden oppilaista muisti, että lukuvuoden aikana heidän luokallaan oli pidetty vähintään yksi huumeita käsittelevä oppitunti. Alhaisimmillaan vastaava osuus oli 43 %.

Nuorten mielipiteet kannabiksesta. 14 % 8. luokan oppilaista oli sitä mieltä, ettei marihuanan kokeileminen ole oluen juomista vaarallisempaa. 9. luokalla, lukiossa ja ammatillisissa oppilaitoksissa tätä mieltä oli 18–21 %. Pojat pitivät tyttöjä yleisemmin marihuanaa ja olutta samanarvoisina päihteinä. Pojat myös suhtautuivat marihuanan käyttöön tyttöjä myönteisemmin: satunnaisen polton hyväksyi 18 % pojista ja 12 % tytöistä ja säännöllisen polton 7 % pojista ja 3 % tytöistä. Huumausaineoppituntien määrällä ei ollut yhteyttä siihen, pitivätkö nuoret kannabista muutamaa olutpulloista vaarallisempana. Jyväskylässä, Helsingissä ja Keravalla 20 % yläasteiden oppilaista hyväksyi marihuanan satunnaisen käytön, koko peruskouluaineistossa keskimäärin 12 %. Osuus oli alle keskitason seitsemässä vertailun kaupungissa – pienin (5 %) Kokkolassa.

Sosiaalinen altistuminen huumeille. Huumeita kokeilleita tuttavvia oli 43 %:lla peruskoulun 8. luokan oppilaista ja 53 %:lla muista vastaajista. Tytöt tiesivät poikia useammin tällaisia nuoria. Suurten kuntien vertailussa Tampereella, Rovaniemellä, Vantaalla ja Lohjalla yli 60 % oppilaista ilmoitti tietävänsä tuttavapiirissään vähintään yhden nuoren, joka on kokeillut huumeita. Kajaanissa, Mikkelissä, Joensuussa ja Savonlinnassa tämä osuus oli alle 40 %. Huumaavien aineiden tarjontaa vuoden aikana Suomessa oli kohdannut 14 % 8. luokan, 17–19 % 9. luokan ja lukion 2. luokan sekä 24 % ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista. Yleisimmät tarjoajat olivat ystävät tai tuttavat.

Peruskoulun 8 luokan oppilaista 45 %:n voidaan sanoa altistuneen sosiaalisesti huumeille. Peruskoulun 9. luokalla sekä lukion ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssilla vastaava osuus oli 54–55 %. Suurta altistusta (tunsivat useita huumeekokeilijoita ja oli tarjottu huumeita) oli kokenut 10 % 8. luokan oppilaista, 15 % 9. luokan oppilaista, 17 % lukion 2. luokan oppilaista ja 19 % ammatillisen oppilaitoksen 2. vuoden oppilaista. 67 % suureen altistuksen kokeneista yläasteen oppilaista ilmoitti kokeilleensa jotain huumaavaa ainetta ja 50 % laittomia huumeita.

Huumaavien aineiden kokeilut. 8. luokan oppilaista 17 % ilmoitti kokeilleensa jotakin kysytyistä huumaavista aineista vähintään kerran. Vastaava osuus 9. luokan ja lukion 2. luokan oppilaista oli 21–22 % ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuoden opiskelijoista 31 %. Vähintään viisi huumaavien aineiden käyttökertaa ilmoitti 5–7 % peruskoulun 8. tai 9. luokan sekä lukion 2. luokan oppilaista ja 11 % ammatillisissa oppilaitoksissa. Tytöt raportoivat huumeekokeiluja yleisemmin kuin pojat. Suurimmissa kunnissa kokeiluja ilmoitettiin eniten (28 %) Rovaniemellä ja vähiten (16 %) Nokialla, Mikkelissä ja Imatralla. Vähintään viisi käyttökertaa raportoitiin eniten (10 %) Rovaniemellä ja vähiten (3 %) Nokialla, Imatralla ja Joensuussa.

Yläasteella ja ammatillisissa oppilaitoksissa 6 % vastaajista ilmoitti haistelleensa esim. tinneriä tai liimaa. Impaaminen oli harvinaista (2 %) lukiolaisten keskuudessa. Puolet impanneista oli tehnyt sen vain kerran.

Lääkkeiden päihdekäyttö ilman alkoholia oli harvinaista. Lääkkeitä yhdessä alkoholin kanssa kertoi kokeilleensa vähintään kerran 8. luokalla 16 % ja 9. luokalla 20 % tytöistä. Lukiossa kokeilut olivat harvinaisempia kuin yläasteella, mutta ammatillisissa oppilaitoksissa niitä oli kokeillut 22 % tytöistä. Vastaavat osuudet pojilla olivat 7 %, 8 %, 6 % ja 12 %. Yleensä kokeilut olivat jääneet muutama kertaan. Yleisintä (16–20 %) sekakäyttö oli Porvoon, Rovaniemen, Kotkan, Jyväskylän mlk:n ja Lohjan yläasteiden oppilailla.

Laittomia huumeita ilmoitti kokeilleensa 7 % 8. luokan, 9 % 9. luokan, 14 % lukion ja 20 % ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin vastaajista. Marihuanaa tai hasista ilmoitti kokeilleensa 6 % kahdeksaluokkalaisista, 11 % yhdeksäsluokkalaisista, 15 % lukion ja 20 % ammatillisten oppilaitosten 2. vuoden oppilaista. Viisi kertaa tai useammin oli kokeillut yläasteella 2 %, lukiossa 5 % ja ammatillisissa oppilaitoksissa 7 % vastaajista. Kannabiskokeilut olivat suosituimpia poikien kuin tyttöjen keskuudessa. Vain kuudessa kolmestakymmenestä suurimmasta kunnasta kokeilijoita oli yläasteella alle keskiarvon (8 %). Vantaalla, Helsingissä, Keravalla, Rovaniemellä, Tampereella ja Turussa 14–15 % vastaajista yläasteella ilmoitti kokeilleensa kannabista.

Yläasteella ja lukiossa 2 % sekä ammatillisissa oppilaitoksissa 4 % vastaajista raportoi kokeilleensa kerran tai useammin ekstaasia, heroiinia, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä tai muuta vastaavaa huumetta. Ne yläasteiden oppilaat, jotka eivät olleet kokeilleet marihuanaa tai hasista, eivät myöskään ilmoittaneet muiden laittomien huumeiden kokeiluja. Viisi kertaa tai useammin kannabiskokeiluja ilmoittaneista 43 % oli kokeillut myös muita laittomia huumeita.

Päihteiden monikäyttö. Tupakoinnilla, nuuskaamisella ja humalajuomisella oli selvä yhteys huumaavien aineiden kokeiluihin. Päivittäin tupakoivista 8. ja 9. luokan oppilaista 49 % oli joskus kokeillut jotain huumaavia aineita ja 27 % laittomia huumeita. Vastaavat osuudet tupakoimattomista olivat 4 % ja 1 %. Nuuskaa kokeilemattomista 13 % oli kokeillut jotain huumaavaa ainetta ja 4 % laittomia huumeita, yli 50 kertaa nuuskanneista osuudet olivat 61 % ja 47 %. 4 % niistä nuorista, jotka eivät käyttäneet alkoholia tosi humalaan asti, oli kokeillut huumaavia aineita ja 2 % laittomia huumeita. Viikoittain tosi humalaan juovista osuudet olivat 65 % ja 41 %.

Perhetausta ja huume-kokeilut. Ydinperheessä tai yksinhuoltajaperheessä elävillä nuorilla huume-kokeilut olivat hieman harvinaisempia kuin muussa perherakenteessa elävillä. Isän koulutus ei ollut yhteydessä huume-kokeiluihin. Mitä vähemmän vanhemmat tiesivät lastensa ystävästä ja viikonvaihdemenoista sitä todennäköisempiä olivat huume-kokeilut.

Huume-tilanteen muutokset 1996–2000. Marihuanan polton hyväksyvien osuus kasvoi neljässä vuodessa. Vuonna 1996 10 % yläasteen oppilaista piti marihuanan polttoa silloin tällöin hyväksyttävänä ja neljän vuoden kuluttua 15 %. Säännöllisen marihuanan polton hyväksyi vastaavasti 4 % ja 6 %. Vuonna 1996 11 % oli sitä mieltä, että marihuanan ja hasiksen kokeileminen ei ollut muutaman olutpullon juomista vaarallisempaa. Vuonna 1998 osuus nousi 17 %:iin, vuonna 2000 osuus oli 18 %.

Vuonna 1996 42 % vastaajista ilmoitti tuntevansa huumeita kokeilleita tuttavapiirissään. Neljässä vuodessa osuus nousi 51 %:iin. Myös huume-tarjonnan kohteeksi joutui yhä useampi (14 %→19 %). Sosiaalisesti huumeille altistuneita oli ensimmäisessä kyselyssä 44 % ja viimeisimmässä 53 %, suuresti altistuneita vastaavasti 11 % ja 15 %. Noin 42 % vastaajista oli vuonna 1996 sitä mieltä, että huumeiden hankkiminen omalla paikkakunnalla oli melko tai erittäin helppoa. Vuonna 1998 osuus pysyi samana, mutta vuonna 2000 huumeiden hankkimista piti helppona 49 % vastaajista.

Jotain kysyttyä huumaavaa ainetta ilmoitti kokeilleensa 20 % yläasteen oppilaista vuonna 1996, 19 % vuonna 1998 ja 23 % vuonna 2000. Lääkkeiden päihdekäyttöä kertoi kokeilleensa 3 % vuonna 1996 ja 6 % vuonna 2000 ja imppaamista vastaavasti 5 % ja 7 %. Alkoholia ja pillereitä yhdessä oli vuonna 1996 kokeillut 14 %. Vuonna 1998 tämä osuus laski 12 %:iin, mutta nousi vuonna 2000 takaisin 14 %:iin. Hasista tai marihuanaa kertoi vuonna 1996 kokeilleensa 7 % ja neljän vuoden kuluttua 10 % vastaajista. Muiden laittomien huumeiden (esim. heroiini, kokaiini ja amfetamiini) kokeiluja ilmoitti kyselyvuosina 1,6 %, 2,0 % ja 2,4 %.

SISÄLLYS

JOHDANTO	11
AINEISTO JA MENETELMÄT	12
TULOKSET	15
KOULUN HUUMEOPETUS	15
MIELIPITEET HUUMEISTA	17
YSTÄVIEN JA TUTTAVIEN HUUMEKokeilut	21
HUUMEIDEN TARJONTA	23
SOSIAALINEN ALTISTUMINEN HUUMEILLE	26
HUUMAAVIEN AINEIDEN Kokeilut	27
<i>Lääkkeiden päihdekäyttö ja imppaaminen</i>	29
<i>Laittomien huumeiden kokeilut</i>	31
SOSIAALISEN ALTISTUMISEN JA HUUMEKokeilujen YHTEYS IKÄÄN	33
PERHETAUSTA JA HUUMEKokeilut	35
<i>Perherakenne ja isän koulutus</i>	35
<i>Vanhempien tieto nuorten ystävistä ja viikonloppumenoista</i>	36
TUPAKOINTI, HUMALAJUOMINEN JA HUUMEKokeilut	36
ALKOHOLIN JA PILLEREIDEN SEKAKÄYTTÖ JA HUUMEKokeilut	40
SOSIAALINEN ALTISTUMINEN JA HUUMEKokeilut	41
HUUMETILANTEEN MUUTOKSET 1996–2000	42
POHDINTA	45
KIRJALLISUUS	51
LIITE 1	52
LIITE 2	54
LIITETAULUKOT	55

Taulukot

Taulukko 1. Kouluterveyskyselyyn vuonna 1998 tai 1999 vastanneet luokka-asteen ja sukupuolen mukaan.	12
Taulukko 2. Oppilasmäärä syksyllä 1998, Kouluterveyskyselyyn vastanneet huhtikuussa 1998 tai 1999 sekä vastausprosentti peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista yli 25 000 asukkaan kunnissa ja koko aineistossa luokka-asteen mukaan.	13
Taulukko 3. Kouluterveyskyselyyn vuonna 1998 tai 1999 vastanneet peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat iän ja luokka-asteen mukaan.	14
Taulukko 4. Mielipiteen väittämästä "Marihuanan ja hasiksen kokeileminen ei ole sen vaarallisempaa kuin muutaman olutpullon juominen." luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma marihuanan satunnaisen polton hyväksymisen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.	18
Taulukko 5. Mielipiteet kannabiskokeilujen vaarallisuudesta verrattuna muutamaan olutpulloon huumeopetuksen määrän mukaan suuren ja vähäisen huumaavien aineiden kokeilun kunnissa ¹ . Luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.	20
Taulukko 6. Laittomien huumeiden kokeilujen luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma mielipiteen väittämästä "Marihuanan ja hasiksen kokeileminen ei ole sen vaarallisempaa kuin muutaman olutpullon juominen." mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.	20
Taulukko 7. Ekstaasia, heroiniä, kokaiiniä, amfetamiiniä, LSD:tä tai muuta vastaavaa huumeita kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma kannabiksen kokeilemisen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.	33
Taulukko 8. Jotain huumaavaa ainetta ja laittomia huumeita kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttijakaumat perherakenteen ja isän koulutuksen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.	35
Taulukko 9. Jotain huumaavaa ainetta kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma sen mukaan, tuntevatko vanhemmat lapsensa ystävät sekä sen mukaan tietävätkö vanhemmat, missä nuori viettää perjantai- ja lauantai-iltansa peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.	36
Taulukko 10. Jotain huumaavaa ainetta kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma nykyisen tupakoinnin mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.	36
Taulukko 11. Jotain huumaavaa ainetta kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma nuuskakokeilujen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.	37
Taulukko 12. Jotain huumaavaa ainetta kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma tosi humalaan juomisen useuden mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.	38
Taulukko 13. Jotain huumaavaa ainetta kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma sosiaalisen altistumisen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.	41
Taulukko 14. Huumaavien aineiden käyttö 15–16 -vuotiailla ESPAD-tutkimuksessa vuonna 1999 ja Kouluterveyskyselyssä 9. luokan oppilailla vuosina 1998/1999.	48

Kuviot

Kuvio 1. Kouluterveyskyselyihin vuosina 1998 tai 1999 osallistuneet alueet.....	12
Kuvio 2. Huumeita käsitelleitä oppitunteja lukuvuoden aikana ilmoittaneiden prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.	15
Kuvio 3. Huumeista pidettyjä oppitunteja lukuvuoden aikana ilmoittaneiden oppilaiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokilla koko aineistossa sekä yli 25 000 asukkaan kunnissa huhtikuussa 1998 tai 1999.....	16
Kuvio 4. Huumeopetuksen toteuttajat oppilaiden ilmoittamina. Sukupuolivakioidut prosenttiosuudet huumeopetusta saaneista peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.	17
Kuvio 5. Satunnaisen ja säännöllisen marihuanan polton hyväksyvien prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.....	18
Kuvio 6. Satunnaisen marihuanan käytön hyväksyvien ja asiasta epävarmojen oppilaiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokilla koko aineistossa sekä yli 25 000 asukkaan kunnissa huhtikuussa 1998 tai 1999.....	19
Kuvio 7. Tuttaviensa joukossa huumeita vuoden aikana kokeilleita nuoria tietävien prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.	21
Kuvio 8. Tuttaviensa joukossa huumeita vuoden aikana kokeilleita nuoria tietävien oppilaiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokilla koko aineistossa sekä yli 25 000 asukkaan kunnissa huhtikuussa 1998 tai 1999.....	22
Kuvio 9. Tuttavien kokeilemat huumausaineet. Sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.....	23
Kuvio 10. Tarjottu huumeita vuoden aikana. Prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999. (* eivät eritelleet, kuka oli tarjonnut.)	24
Kuvio 11. Huumeiden hankkimista helppona ikätovereille omalla paikkakunnalla pitävien prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.	24
Kuvio 12. Huumeiden hankkimista paikkakunnalla helppona pitävien oppilaiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokilla koko aineistossa sekä yli 25 000 asukkaan kunnissa huhtikuussa 1998 tai 1999.....	25
Kuvio 13. Sosiaalisesti huumeille altistuneiden prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.	26
Kuvio 14. Jotakin huumaavaa ainetta tai aineyhdistelmä (marihuana tai hasis / imppaaminen / alkoholin ja pillereiden yhteiskäyttö / lääkkeiden päihdekäyttö / ekstaasi, heroiini, kokaiini, amfetamiini, LSD tai muu vastaava) kokeilleiden prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.....	27
Kuvio 15. Jotakin huumaavaa ainetta tai aineyhdistelmää (marihuana tai hasis / imppaaminen / alkoholin ja pillereiden yhteiskäyttö / lääkkeiden päihdekäyttö / ekstaasi, heroiini, kokaiini, amfetamiini, LSD tai muu vastaava) kokeilleiden oppilaiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokilla koko aineistossa sekä yli 25 000 asukkaan kunnissa huhtikuussa 1998 tai 1999.....	28
Kuvio 16. Alkoholia ja pillereitä yhdessä kokeilleiden prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.	29
Kuvio 17. Alkoholia ja pillereitä yhdessä kokeilleiden oppilaiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokilla koko aineistossa sekä yli 25 000 asukkaan kunnissa huhtikuussa 1998 tai 1999.	30

Kuvio 18. Marihuanaa tai hasista kokeilleiden prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.	31
Kuvio 19. Hasista tai marihuanaa kokeilleiden oppilaiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokilla koko aineistossa sekä yli 25 000 asukkaan kunnissa huhtikuussa 1998 tai 1999.	32
Kuvio 20. Sosiaalisesti huumeille altistuneiden prosenttiosuudet iän mukaan 14,3–16,2 -vuotiaista peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.	33
Kuvio 21. Huumaavia aineita tai aineyhdistelmiä kokeilleiden prosenttiosuudet iän mukaan 14,33–16,25 -vuotiaista peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.	34
Kuvio 22. Jotain laitonta huumetta kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma nykyisen tupakoinnin mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.	37
Kuvio 23. Jotakin laitonta huumetta kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma nuuskakokeilujen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.	38
Kuvio 24. Jotain laitonta huumetta kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma tosi humalaan juomisen useuden mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.	39
Kuvio 25. Jotain laitonta huumetta kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma alkoholin ja pillereiden yhteiskokeilujen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.	40
Kuvio 26. Jotain laitonta huumetta kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma sosiaalisen huumeille altistumisen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.	41
Kuvio 27. Huumeiden käyttöä koskevat mielipiteet. Luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1996, 1998 ja 2000.	42
Kuvio 28. Sosiaalinen altistuminen huumeille ja huumeiden hankkimisen helppous. Luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1996, 1998 ja 2000.	43
Kuvio 29. Jotain huumaavaa ainetta kokeilleiden prosenttiosuudet luokka-asteen ja sukupuolen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1996, 1998 ja 2000.	43
Kuvio 30. Huumaavien aineiden kokeilut. Luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1996, 1998 ja 2000.	44
Kuvio 31. Laittomien huumeiden kokeilut. Luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1996, 1998 ja 2000.	44

JOHDANTO

Nuorten jatkuvasti yleistyvät huumekokeilut ovat puhuttaneet kouluyhteisöä ja yhteiskuntaa yleisemminkin jo pitkään. Koulut yrittävät yhdessä viranomaisten ja järjestöjen kanssa pohtia, miten nuorten huumekokeiluja voitaisiin parhaiten ehkäistä. Millainen huumeopetus tai -valistus toisi parhaan tuloksen? Viime aikoina on esiin tuotu kouluissa tehtävät huumetestit ja niiden mahdollinen ehkäisevä pelotevaikutus.

Nuorten huumekokeilujen kehitystä Suomessa on seurattu kolmessa tutkimusohjelmassa. Nuorten terveystapatutkimuksessa on 1980-luvun alusta alkaen kysytty joka toinen vuosi sosiaalista altistumista huumeille (Rimpelä A, Vikat, Rimpelä M, Lintonen, Ahlström & Huhtala 1999). Sosiaalisella altistumisella on tarkoitettu huumekokeilujen tietämistä tuttavapiirissä ja huumetarjonnan kohtaamista. Kansainvälisessä ESPAD-tutkimuksessa (*The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*) on selvitetty peruskoulun 9. luokan oppilaiden omia huumekokeiluja vuosina 1995 ja 1999 lukuisissa Euroopan maissa. Tuoreissa raporteissa on tarkasteltu Suomen tilannetta vuonna 1999 (Ahlström, Metso & Tuovinen 1999a ja b). Kouluterveyskyselyissä on vuodesta 1995 alkaen kysytty vuosittain suhtautumista huumeisiin, huumeiden saatavuutta, omia huumekokeiluja ja koulujen huumevalistusta luokkakyselyillä peruskoulujen yläasteilla, lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa (Rimpelä, Pohjanpää, Terho, Pienmäki-Jylhä & Poikajärvi 1995 ja Rimpelä M, Jokela, Luopa, Liinamo, Huhtala, Kosunen, Rimpelä A, Siivola 1996).

Kouluterveyskyselyjä on tehty valtakunnallisesti vertailukelpoisella menetelmällä vuodesta 1996 alkaen eri puolilla Suomea joka toinen vuosi samoilla alueilla. Vuosina 1996, 1998 ja 2000 kysely painottui Itä-Suomeen, vuosina 1997 ja 1999 Länsi-Suomeen. Vuosittain kyselyyn on vastannut 48 000–82 000 oppilasta.

Kouluterveyskysely on tehty vuosittain samalla lomakkeella (ks. Rimpelä ym. 1996, <http://www.stakes.fi/kouluterveys/koulut.pdf>) opettajan valvomana yhden oppitunnin aikana mukana olevien kuntien kaikissa asianomaisissa oppilaitoksissa. Vuosina 1996–1998 kysely tehtiin peruskoulun 8. ja 9. luokilla, lukion 2. luokilla sekä ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikursseilla. Vuodesta 1999 lähtien kysely tehtiin myös lukion 1. luokilla. Tässä raportissa ei lukion 1. luokan vastauksia kuitenkaan käsitellä, koska niitä ei ole vuodelta 1998.

Perustuloksia huumeopetuksesta, nuorten mielipiteistä huumeista ja huumeiden käytöstä on raportoitu lukuisissa Kouluterveyskyselyn alueellisissa ja koulukohtaisissa raporteissa ja työkokouksissa (ks. <http://www.stakes.fi/kouluterveys>). Nuorista ja huumeista on tehty osin Kouluterveyskyselyyn perustuva sisällöllisesti tätä raporttia vastaava tutkimus vuonna 1995 (Rimpelä ym. 1995). Vuoden 1996 aineistosta on ilmestynyt raportti, jossa huumeita käsiteltiin vain suppeasti (Rimpelä ym. 1996).

Tämän raportin tarkoitus on kuvata nuorten huumetilannetta koko maassa vuosien 1998 ja 1999 yhdistetyssä aineistossa ja huumetilanteen muutoksia vuosien 1996, 1998 ja 2000 aineistossa. Raportissa tarkastellaan

1. koulujen huumeita käsittelevää opetusta oppilaiden näkökulmasta,
2. nuorten mielipiteitä kannabistuotteiden vaarallisuudesta ja käytöstä,
3. nuorten sosiaalista altistumista huumeille, johon sisältyvät huumeiden käyttö ystäväpiirissä ja huumetarjonnan kohteeksi joutuminen,
4. nuorten omia huumaavien aineiden kokeiluja ja
5. perhetaustan, muiden päihteiden ja sosiaalisen huumealtistumisen suhdetta huumekokeiluihin.

AINEISTO JA MENETELMÄT

Aineistossa olivat mukana joko vuonna 1998 tai 1999 Kouluterveyskyselyyn osallistuneet 315 kuntaa eri puolilta Suomea (kuvio 1; liite 1).

Maantieteellisesti parhaiten edustettuina olivat Itä-Suomen, Länsi-Suomen ja Oulun läänit ja huonoinen Etelä-Suomen ja Lapin läänit. Kyselyä ei tehty Ahvenanmaalla. Kouluterveyskysely tehtiin näinä vuosina 615 yläasteella 8. ja 9. luokkien oppilaille, 353 lukiossa 2. luokan oppilaille ja 171 ammatillisessa oppilaitoksessa 2. vuosikurssin oppilaille. Yhteensä aineistossa oli 47 101 peruskoulun 8. luokan oppilasta, 46 057 peruskoulun 9. luokan oppilasta, 21 348 lukion 2. luokan oppilasta ja 12 848 ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilasta (taulukko 1.)

Muutostutkimuksessa ovat mukana ne kunnat (liite 2) ja koulut, jotka osallistuivat kyselyyn 1996, 1998 ja 2000. Vastaajia tässä peruskoulun 8. ja 9. luokkien aineistossa oli 170 peruskoulun yläasteelta vuosittain 26 287, 26 747 ja 26 375.

KOULUTERVEYS 1998-99

1998
1999

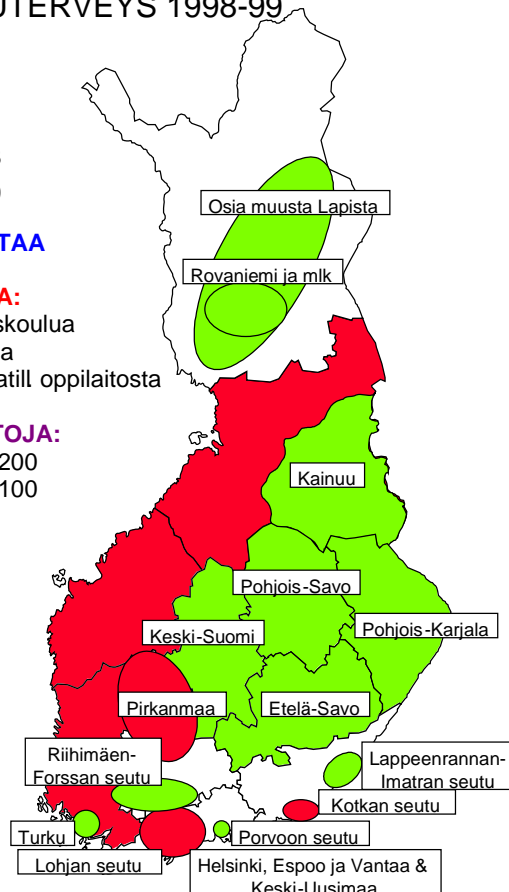
315 KUNTAA

KOULUJA:

617 peruskoulua
353 lukiota
171 ammatill. oppilaitosta

HAVAINTOJA:

1998: 58 200
1999: 69 100

Kuvio 1. Kouluterveyskyselyihin vuosina 1998 tai 1999 osallistuneet alueet.

Taulukko 1. Kouluterveyskyselyyn vuonna 1998 tai 1999 vastanneet luokka-asteen ja sukupuolen mukaan.

	Vastanneet 1998	Vastanneet 1999	Vastanneet yhteensä
Peruskoulun 8. ja 9. luokat yhteensä	42 656	50 502	93 158
8.lk Pojat	10 981	12 958	23 939
8.lk Tytöt	10 795	12 367	23 162
9.lk Pojat	10 561	12 867	23 428
9.lk Tytöt	10 319	12 310	22 629
Lukion 2. luokat yhteensä	9 832	11 516	21 348
2.lk Pojat	4 174	4 769	8 943
2.lk Tytöt	5 658	6 747	12 405
Ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssit yhteensä	5 726	7 122	12 848
2.vk Pojat	3 410	4 180	7 590
2.vk Tytöt	2 316	2 942	5 258
Kaikki yhteensä	58 214	69 140	127 354

Raportissa verrataan myös vuonna 1998 tai 1999 Kouluterveyskyselyssä mukana olleiden yli 25 000 asukkaan kuntien tuloksia yläasteiden osalta. Tähän joukkoon kuuluvista kunnista kyselyä ei tehty näinä vuosina Lahdessa, Hämeenlinnassa, Kouvolassa, Nurmijärvellä eikä Kirkkonummella. Vertailuun jäi mukaan 29 kaupunkia ja 1 suuri maalaiskunta (taulukko 2).

Taulukko 2. Oppilasmäärä syksyllä 1998, Kouluterveyskyselyyn vastanneet huhtikuussa 1998 tai 1999 sekä vastausprosentti peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista yli 25 000 asukkaan kunnissa ja koko aineistossa luokka-asteen mukaan.

	Oppilasmäärä syksyllä 1998 ¹			Vastanneet 1998/99			Vastausprosentti		
	8. luokka	9. luokka	Yhteensä	8. luokka	9. luokka	Yhteensä	8. luokka	9. luokka	Yhteensä
Kaikki peruskoulut yhteensä	66 895	68 047	134 942	47 101	46 057	93 158	70 %	68 %	69 %
Espoo, 1999	2 400	2 369	4 769	1 945	1 874	3 819	81 %	79 %	80 %
Helsinki, 1998	5 068	5 152	10 220	3 924	3 683	7 607	77 %	71 %	74 %
Hyvinkää, 1998	532	529	1 061	451	494	945	85 %	93 %	89 %
Imatra, 1998	326	361	687	323	341	664	99 %	94 %	97 %
Joensuu, 1998	631	665	1 296	567	518	1 085	90 %	78 %	84 %
Jyväskylä, 1998	976	932	1 908	612	573	1 185	63 %	61 %	62 %
Jyväskylän Mk, 1998	411	451	862	396	412	808	96 %	91 %	94 %
Järvenpää, 1998	476	491	967	393	384	777	83 %	78 %	80 %
Kajaani, 1998	529	599	1 128	525	425	950	99 %	71 %	84 %
Kerava, 1998	452	385	837	348	303	651	77 %	79 %	78 %
Kokkola, 1999	526	490	1 016	463	431	894	88 %	88 %	88 %
Kotka, 1999	617	677	1 294	554	600	1 154	90 %	89 %	89 %
Kuopio, 1998	1 108	1 106	2 214	944	879	1 823	85 %	79 %	82 %
Lappeenranta, 1998	751	836	1 587	754	678	1 432	100 %	81 %	90 %
Lohja, 1999	601	565	1 166	532	498	1 030	89 %	88 %	88 %
Mikkeli, 1998	431	432	863	301	346	647	70 %	80 %	75 %
Nokia, 1999	375	346	721	338	287	625	90 %	83 %	87 %
Oulu, 1999	1 382	1 448	2 830	1 187	1 206	2 393	86 %	83 %	85 %
Pori, 1999	935	938	1 873	821	788	1 609	88 %	84 %	86 %
Porvoo, 1998	630	525	1 155	312	388	700	50 %	74 %	61 %
Rauma, 1999	567	568	1 135	510	493	1 003	90 %	87 %	88 %
Riihimäki, 1998	343	329	672	301	275	576	88 %	84 %	86 %
Rovaniemi, 1998	473	475	948	382	398	780	81 %	84 %	82 %
Savonlinna, 1998	371	352	723	271	244	515	73 %	69 %	71 %
Seinäjohti, 1999	384	391	775	329	327	656	86 %	84 %	85 %
Tampere, 1999	1 894	1 977	3 871	1 522	1 611	3 133	80 %	81 %	81 %
Turku, 1998	1 684	1 753	3 437	1 342	1 268	2 610	80 %	72 %	76 %
Tuusula, 1998	449	434	883	367	423	790	82 %	97 %	89 %
Vaasa, 1999	729	747	1 476	593	603	1 196	81 %	81 %	81 %
Vantaa, 1999	2 116	2 210	4 326	1 642	1 618	3 260	78 %	73 %	75 %
Suuret kunnat yhteensä	28 167	28 533	56 700	22 949	22 368	45 317	81 %	78 %	80 %

¹ Kunnan alueella toimivien peruskoulujen oppilasmäärä. Lähde Tilastokeskus: <http://www.stat.fi/tk/he/perusk.html> [4.10.1999].

Tilastokeskuksen mukaan syksyllä 1998 oli Suomessa 8. ja 9. luokilla yhteensä 134 942 oppilasta. Syksyllä 1998 8. ja 9. luokalla olleet oppilaat olivat samalla luokalla huhtikuussa 1999. Kouluterveyskyselyjen vuosien 1998 ja 1999 yhdistetty aineisto kattaa siis karkeasti arvioiden noin 69 % Suomen peruskoulujen 8. ja 9. luokkien oppilaista. Tarkastelussa mukana olevan 30 suuren kunnan 8. ja 9. luokkien oppilaista kyselyyn vastasi noin 80 %. Eri kunnissa vastausprosentit vaihtelivat 61 %:sta

94 %:iin¹. Lukion 2. luokilla vastanneita oli koko aineistossa 21 348 oppilasta. Ammatillisissa oppilaitoksissa vastasi yhteensä 12 848 2. vuosikurssin oppilasta. Lukion ja ammatillisten oppilaitosten vastausprosenttia ei voi vastaavasti arvioida.

Nuorten huumeiden käyttöä ja sosiaalista altistumista huumeille tarkastellaan myös iän mukaan 3 kuukauden jaksoissa 14 vuotta ja 3 kuukautta täyttäneistä 16 vuotta ja 2 kuukautta täyttäneisiin (taulukko 3). Suurin osa vastanneista peruskoulun 8. ja 9. luokilla olivat tämän ikäisiä. Kaikki vastanneet eivät ole ilmoittaneet syntymäaikaansa ja siksi vastanneiden lukumäärä taulukossa 3 on pienempi kuin taulukoissa 1 ja 2.

Taulukko 3. Kouluterveyskyselyyn vuonna 1998 tai 1999 vastanneet peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat iän ja luokka-asteen mukaan.

Ikä 3 kuukauden jaksoissa	Peruskoulun		Yhteensä
	8. luokka	9. luokka	
–14,25	297	27	324
14,33–14,50	9 807	23	9 830
14,58–14,75	11 105	22	11 127
14,83–15,00	11 582	56	11 638
15,08–15,25	11 151	165	11 316
15,33–15,50	1 009	9 679	10 688
15,58–15,75	465	10 737	11 202
15,83–16,00	333	11 461	11 794
16,08–16,25	281	10 756	11 037
16,33–	169	2 213	2 382
14,33–16,25 -vuotiaat yhteensä	45 733	42 899	88 632
län keskiarvo	14,84	15,84	15,34

¹ Esim. Porvoossa (61 %) Linnajoen yläasteella 8. luokat eivät vastanneet, Jyväskylässä (62 %) Viitaniemen yläaste, Savonlinnassa (71 %) Savonlinnan normaalikoulu, Helsingissä (74 %) Alppilan yläaste ja Vantaalla (75 %) Sotungin yläaste ja Vantaan seudun steinerkoulu eivät osallistuneet ja Mikkelissä (75 %) Kalevankankaan yläasteen 8. luokilla oli paljon poikia vastaamatta.

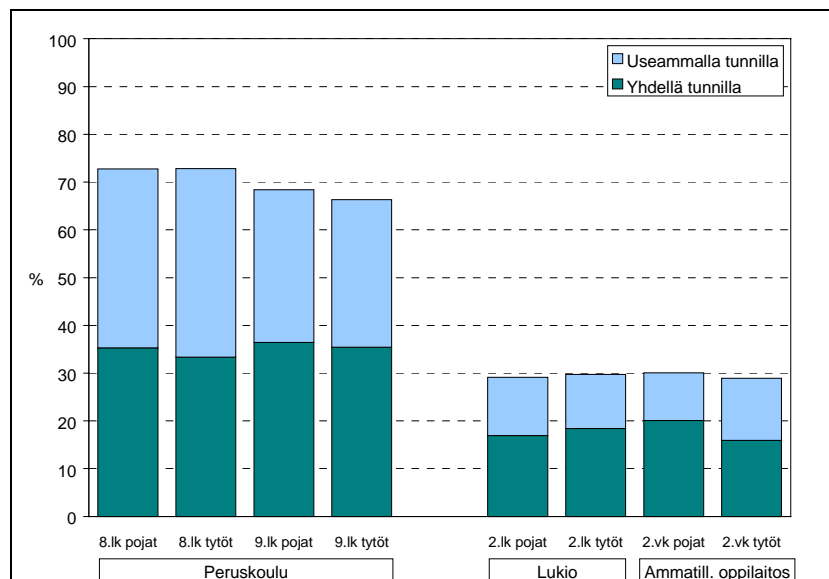
TULOKSET

KOULUN HUUMEOPETUS

Koulun huumeopetusta kartoitettiin kolmella kysymyksellä. Ensin oppilailta kysyttiin, oliko heidän luokallaan järjestetty lukuvuoden aikana huumaavia aineita käsitteleviä oppitunteja (kysymys 57/56). Kysymystä tarkennettiin vielä tiedustelemalla opetusta saaneilta oppilailta, ketkä tällaista opetusta olivat antaneet ja mainittiin viisi mahdollista toteuttajaa (kysymys 58/57). Lisäksi oppilaille esitettiin väittämä ”Huumeiden vaaroista on opetettu ja keskusteltu koulussa liian vähän.”, johon heidän piti ottaa kantaa (kysymys 136/133).

Peruskoulun 8. luokalla lähes kolme neljästä (72 %) oppilaasta ilmoitti, että heidän luokallaan oli järjestetty lukuvuoden aikana yksi tai useampia oppitunteja, joilla oli keskusteltu tai muuten opetettu huumeista, pillereistä tai imppauksesta (kuvio 2). Vähintään kaksi tällaista tuntia ilmoitti 38 % 8. luokan oppilaista. Peruskoulun 9. luokalla opetettiin huumaavista aineista hieman harvemmin kuin 8. luokalla: yhden oppitunnin ilmoittaneita oppilaita oli 36 % ja useamman oppitunnin ilmoittaneita 31 % vastaajista. Siis yhteensä 67 % oppilaista 9. luokalla oli mielestään ollut vähintään yhdellä huumeita käsitelleellä oppitunnilla. Vaikka suuri enemmistö oppilaista oli saanut opetusta huumeista, peruskoulun 8. luokalla 47 % vastaajista ja 9. luokalla 42 % vastaajista oli samaa mieltä siitä, että huumeiden vaaroista oli opetettu ja keskusteltu koulussa liian vähän. Pojat olivat molemmilla luokilla tyttöjä useammin tästä täysin samaa mieltä (15 % vs. 11 %). (Liitetaulukot 1–2.)

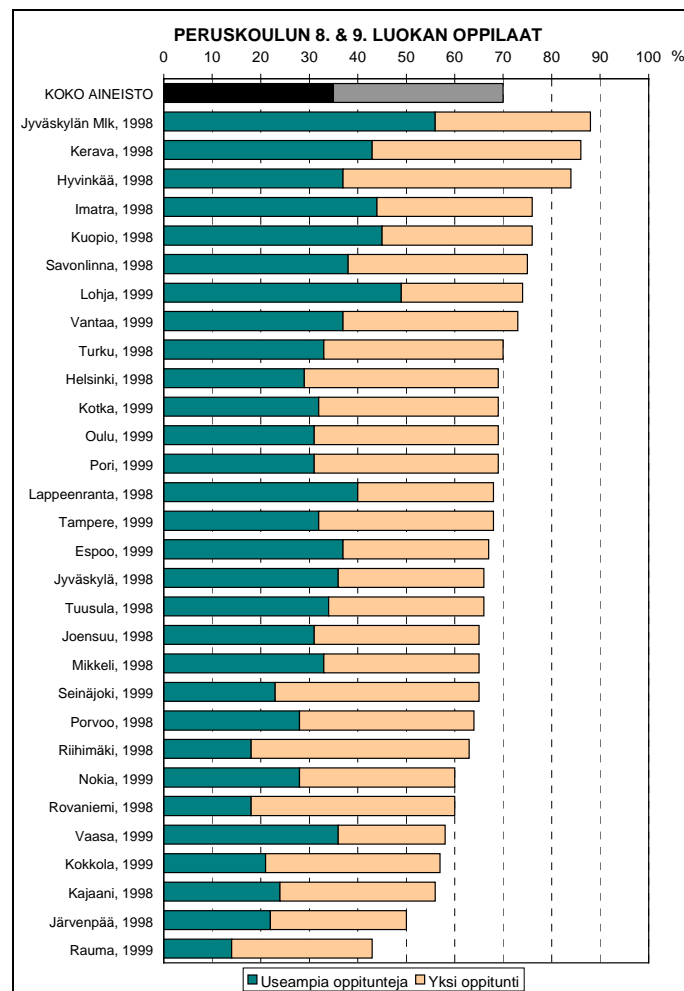
Opiskelijoiden vastausten mukaan huumausaineista pidetyt oppitunnit olivat lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa harvinaisia, 71 % vastaajista molemmissa oppilaitostyypeissä ei muistanut yhtään tuntia (kuvio 2). Vain noin joka kymmenes muisti kaksi tai useampia tunteja. Vaikka opetusta raportoitiin näin vähän, lukiossa vain reilu kolmannes (36 %) vastaajista oli sitä mieltä, että huumeista opetettiin koulussa liian vähän. Sen sijaan ammatillisissa oppilaitoksissa puolet (52 %) 2. vuoden oppilaista piti huumeopetuksen määrää liian pienenä. (Liitetaulukot 1–2.)

Kuvio 2. Huumeita käsitelleitä oppitunteja lukuvuoden aikana ilmoittaneiden prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaita huhtikuussa 1998 tai 1999.

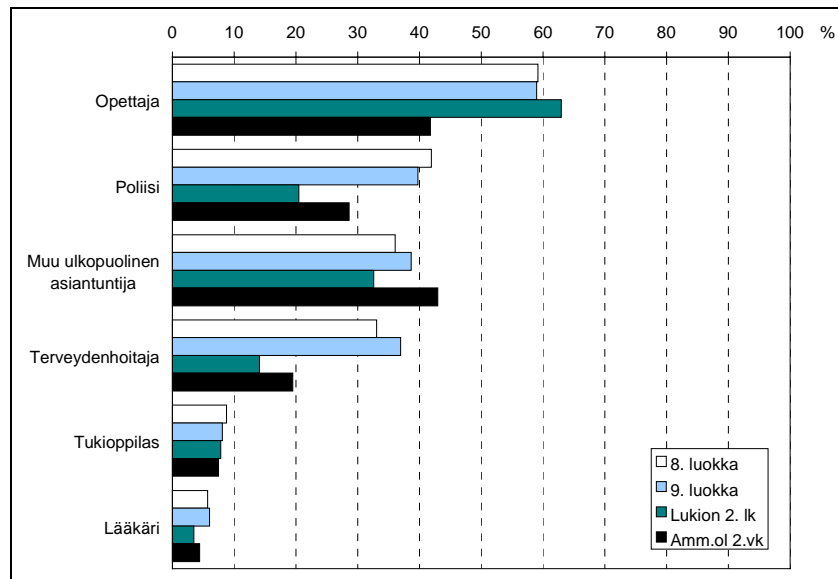
Kolmessakymmenessä suurimmassa kunnassa oppitunteja huumeista muistaneiden määrässä oli paljon vaihtelua (kuvio 3). Parhaimmillaan (Jyväskylän maalaiskunnassa) lähes yhdeksän kymmenestä perus-

koulun 8. ja 9. luokan oppilaista muisti, että lukuvuoden aikana heidän luokallaan oli pidetty vähintään yksi huumeita käsittelevä oppitunti. Alhaisimmillaan (Raumalla) alle puolet kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista ilmoitti heidän luokallaan keskustellun huumeista lukuvuoden aikana. Vastaava osuus oli keskimäärin koko peruskouluaineistossa 70 %. Myös useampia pidettyjä tunteja ilmoitettiin yleisimmin (56 %) Jyväskylän maalaiskunnassa ja harvimminkin Raumalla (14 %). Koko peruskouluaineistossa useampia tunteja muisti noin kolmannes. (Liitetaulukko 30.)

Kuvio 3. Huumeista pidettyjä oppitunteja lukuvuoden aikana ilmoittaneiden oppilaiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokilla koko aineistossa sekä yli 25 000 asukaan kunnissa huhtikuussa 1998 tai 1999.

Yleisin huumeopetuksen toteuttaja oli opettaja – 59 % huumeopetusta saaneista 8. ja 9. luokan oppilaista ilmoitti opettajan yhdeksi huumeopetusta antaneista (kuvio 4). Seuraavaksi yleisimmin (41 %) mainittiin poliisi. Muun koulun ulkopuolisen ilmoitti 37 % ja terveydenhoitajan 35 % huumeopetusta saaneista 8. ja 9. luokan oppilaista. Vain harvat (6–8 %) ilmoittivat lääkärin tai tukioppilaan olleen keskustelemassa huumeista. Lukiossa, jossa siis opetusta järjestettiin vain vähän, opettajaa lukuun ottamatta kaikki huumeopetuksen toteuttajat olivat harvinaisempia. Opettajan ilmoitti 63 % huumeopetusta saaneista lukion 2. luokan oppilaista. Huumeopetusta saaneet ammatillisten oppilaitosten oppilaat ilmoittivat yleisimmin (42–43 %) muun koulun ulkopuolisen asiantuntijan tai opettajan olleen pitämässä huumeita koskevia oppitunteja. (Liitetaulukko 3.)

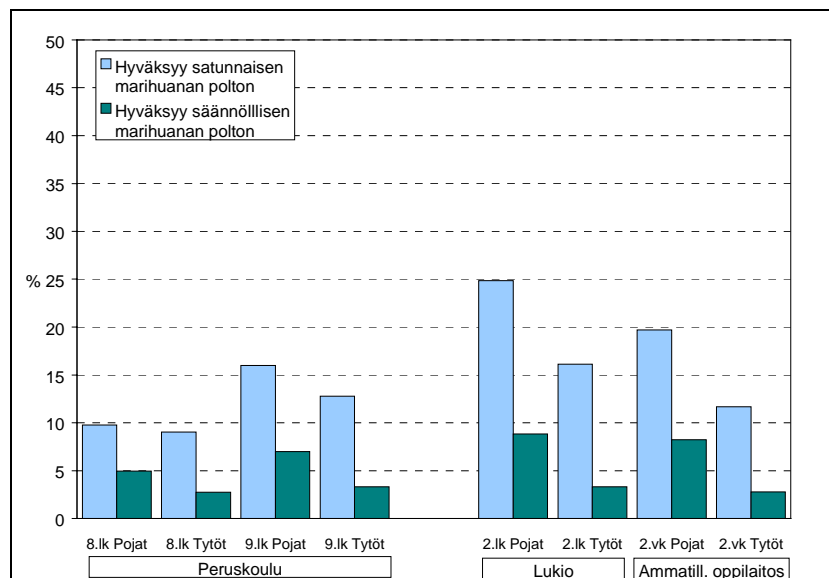

Kuvio 4. Huumeopetuksen toteuttajat oppilaiden ilmoittamina. Sukupuolivakioitunut prosenttiosuudet huumeopetusta saaneista peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

MIELIPITEET HUUMEISTA

Nuorten mielipiteitä huumeista kysyttiin muutamalla kannabista koskevalla kysymyksellä. Ensin heitä pyydettiin ottamaan kantaa väittämään "Marihuanan ja hasiksen kokeileminen ei ole sen vaarallisempaa kuin muutaman olutpullon juominen." (kysymys 137/134). Vastausvaihtoehdot olivat "täysin samaa mieltä", "samaa mieltä", "eri mieltä" ja "täysin eri mieltä". Kahdeksannen luokan oppilaista 14 % oli sitä mieltä, ettei marihuana ole olutta vaarallisempaa. Yhdeksännellä luokalla vastaava osuus oli 18 %, lukiossa 20 % ja ammatillisissa oppilaitoksissa 21 %. Pojat pitivät kaikilla luokka-asteilla tyttöjä yleisemmin marihuanaa ja olutta samanarvoisina päihteinä tai marihuanaa näistä kahdesta vaarattomampana. (Liitetaulukko 4.)

Nuorilta kysyttiin myös, hyväksyvätkö he marihuanan polttamisen silloin tällöin tai säännöllisen marihuanan polttamisen (kysymys 139/136). Pojat suhtautuivat marihuanan käyttöön tyttöjä myönteisemmin (kuvio 5). Marihuanan satunnaisen polton hyväksyi peruskoulun 8. ja 9. luokilla 13 % pojista ja 11 % tytöistä, lukion 2. luokalla 25 % pojista ja 16 % tytöistä sekä ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssilla 20 % pojista ja 12 % tytöistä. Säännöllisen marihuanan polton puolesta hyväksyi pojista yläasteella 6 %, lukiossa 9 % ja ammatillisissa oppilaitoksissa 8 % sekä tytöistä kaikissa oppilaitostyypeissä 3 %. (Liitetaulukot 5–6.)

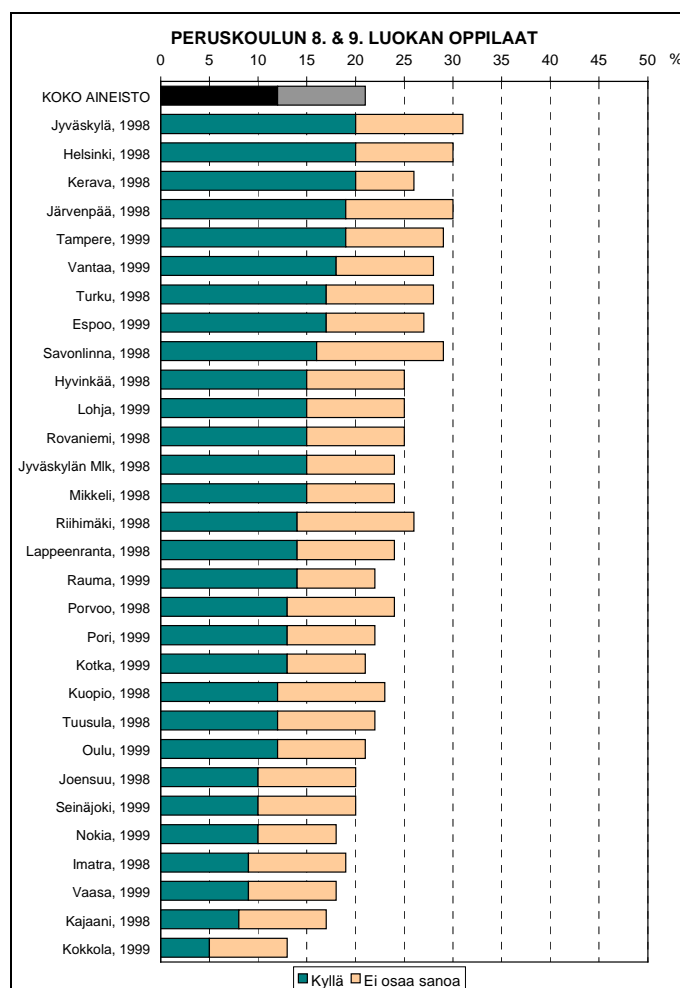
Kuvio 5. Satunnaisen ja säännöllisen marihuanan polton hyväksyvien prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

Molemmissa marihuanan käytön hyväksyttävyyttä mittaavissa kysymyksissä epävarmojen osuus oli alle kymmenesosa (liitetaulukot 5–6). Sen sijaan marihuanan ja oluen vaarallisuutta vertaavassa kysymyksessä vastaajille ei annettu mahdollisuutta olla ottamatta kantaa. Kun tarkastellaan tätä kymmenesosaa nuorista, jotka eivät osanneet sanoa mielipidettään satunnaisen marihuanan polton hyväksyttävyydestä, puolet heistä oli eri mieltä ja lisäksi noin neljännes täysin eri mieltä siitä, että kannabis ja olut ovat samanarvoisia päihteitä (taulukko 4).

Taulukko 4. Mielipiteen väittämästä "Marihuanan ja hasiksen kokeileminen ei ole sen vaarallisempaa kuin muutaman olutpullon juominen." luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma marihuanan satunnaisen polton hyväksymisen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

"Marihuanan ja hasiksen kokeileminen ei ole sen vaarallisempaa kuin muutaman olutpullon juominen."	HYVÄKSYY SATUNNAISEN MARIHUANAN POLTON		
	Kyllä	Ei	Ei osaa sanoa
Täysin samaa mieltä	31	3	8
Samaa mieltä	33	5	18
Eri mieltä	28	30	46
Täysin eri mieltä	8	62	29
Yhteensä	100	100	100
N	16203	91911	10145

Satunnaisen marihuanan polton hyväksyneiden osuuksissa oli huomattavia eroja suurten kuntien välillä (kuvio 6). Jyväskylässä, Helsingissä ja Keravalla 20 % peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista suhtautui myönteisesti satunnaiseen marihuanan poltteluun. Koko peruskouluaineistossa marihuanan satunnaisen käytön hyväksyi keskimäärin 12 % vastanneista. Osuus oli alle keskiarvon ainoastaan seitsemässä kaupungissa – alhaisimmillaan (5 %) Kokkolassa. Mielenpitemään epävarmoja oli eri kaupungeissa 6–13 % vastaajista. (Liitetaulukko 31.)

Kuvio 6. Satunnaisen marihuanan käytön hyväksyvien ja asiasta epävarmojen oppilaiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitunut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokilla koko aineistossa sekä yli 25 000 asu-
kaan kunnissa huhtikuussa 1998 tai 1999.

Kyselyssä ilmoitettujen huumeoppituntien määrällä ei näyttänyt juurikaan olevan vaikutusta siihen, pitivätkö nuoret marihuanaa ja hasista muutamaa olutpulloista vaarallisempaa (taulukko 5). Kun tarkastellaan erikseen niitä kaupunkeja, joissa oli paljon ja joissa oli vähän huumaavia aineita kokeilleita, ei kummassakaan ryhmässä ilmoitetut oppitunnit olleet yhteydessä mielenpitemään. Sinänsä yleisemmän käytön kaupungeissa mielenpiteet olivat odotetusti huumemyönteisempiä.

Taulukko 5. Mielipiteet kannabiskokeilujen vaarallisuudesta verrattuna muutamaan olutpulloon huumeopetuksen määrän mukaan suuren ja vähäisen huumaavien aineiden kokeilun kunnissa¹. Luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

"Marihuanan ja hasiksen kokeileminen ei ole sen vaarallisempaa kuin muutaman olutpullon juominen."	HUUMAUSAINETOPISTUSTA		
	Ei	Yhdellä tunnilla	Useammalla tunnilla
PALJON HUUMEITA KOKEILLEITA²			
Täysin samaa mieltä	10	11	8
Samaa mieltä	12	11	11
Eri mieltä	34	34	33
Täysin eri mieltä	44	44	48
Yhteensä	100	100	100
N	1339	1624	1452
VÄHÄN HUUMEITA KOKEILLEITA³			
Täysin samaa mieltä	7	7	6
Samaa mieltä	8	8	7
Eri mieltä	30	33	30
Täysin eri mieltä	55	52	57
Yhteensä	100	100	100
N	1972	1752	1560

¹ Tarkastelussa oli mukana yli 25 000 asukkaan kunnat.

² Rovaniemi, Vantaa ja Porvoo (N=4740). 24–28 % peruskoulun 8. ja 9 luokkien oppilaista kokeillut jotain huumaavaa ainetta.

³ Nokia, Mikkeli, Imatra, Joensuu, Kajaani, Kokkola ja Tuusula (N=5655). 16–17 % peruskoulun 8. ja 9 luokkien oppilaista kokeillut jotain huumaavaa ainetta.

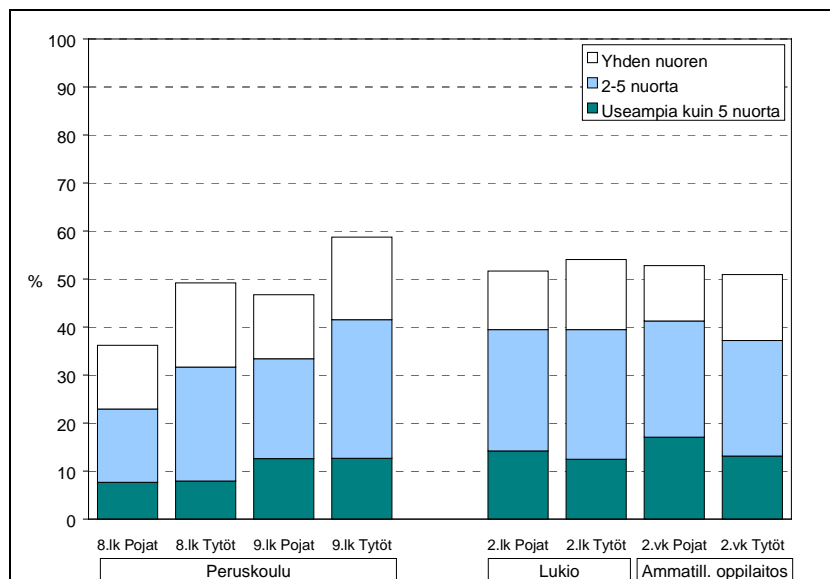
Omat huumeekokeilut ja mielipide kannabiksen vaarallisuudesta olivat yhteydessä toisiinsa (taulukko 6). Niistä peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista, jotka pitivät kannabista ja muutamaa olutpulloa yhtä vaarallisina päihteinä, 38 % oli kokeillut laittomia huumeita. Samaa mieltä kyseisestä väittämästä olleista nuorista vastaava osuus oli 28 %. Eri mieltä tai täysin eri mieltä oluen ja kannabiksen samanarvoisuudesta olleista vain 5 % oli joskus kokeillut laittomia huumeita.

Taulukko 6. Laittomien huumeiden kokeilujen luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma mielipiteen väittämästä "Marihuanan ja hasiksen kokeileminen ei ole sen vaarallisempaa kuin muutaman olutpullon juominen." mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

Kokeillut laittomia huumeita	"Marihuanan ja hasiksen kokeileminen ei ole sen vaarallisempaa kuin muutaman olutpullon juominen"			
	Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	Eri mieltä	Täysin eri mieltä
Ei koskaan	62	72	93	98
Kerran	9	12	4	1
2 kertaa tai useammin	29	16	3	1
Yhteensä	100	100	100	100
N	6371	7020	26340	43632

YSTÄVIEN JA TUTTAVIEN HUUMEKOKEILUT

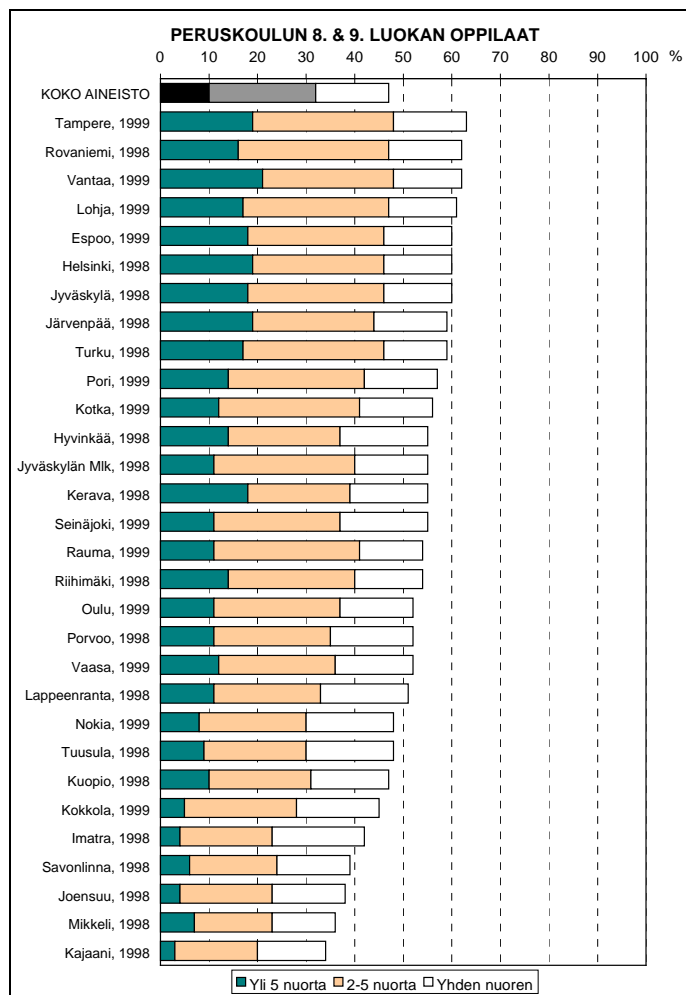
Oppilailta kysyttiin, tietävätkö he tuttaviansa joukossa jonkun, joka viimeisen vuoden aikana olisi kokeillut huumaavia aineita (kysymys 99/97). Peruskoulun 8. luokalla 57 % ei tiennyt yhtään huumeita kokeillutta nuorta tuttavapiirissään (kuviot 7). Peruskoulun 9. luokalla, lukion 2. luokalla ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssilla tämä osuus oli kymmenen prosenttiyksikköä pienempi. Kaikissa oppilaitostyypeissä hieman yli kymmenen prosenttia vastaajista tiesi yhden huumeita kokeilleen nuoren tutuissaan, noin neljännes tiesi kahdesta viiteen tuttavaa. Yli viisi huumeita kokeillutta tuttua ilmoitti tietävänsä yläasteella 10 %, lukiossa 13 % ja ammatillisissa oppilaitoksissa 15 % vastaajista. (Liitetaulukko 7.)

Kuvio 7. Tuttaviansa joukossa huumeita vuoden aikana kokeilleita nuoria tietävien prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

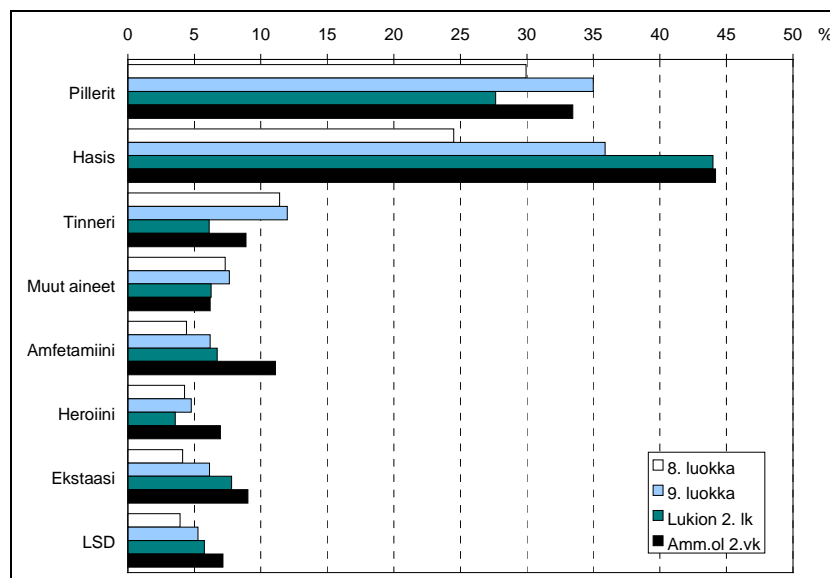
Kun tarkastellaan niitä, jotka tunsivat vähintään yhden huumaavia aineita kokeilleen nuoren tuttaviansa joukossa, yläasteella ja lukiossa tyttöjen osuus oli suurempi kuin poikien (kuviot 7). Lukiossa eroa oli vain pari prosenttiyksikköä, mutta 8. ja 9. luokilla ero oli selvä (8. luokalla 49 % vs. 36 % ja 9. luokalla 59 % vs. 47 %). Kun sukupuolen vaikutus vakioidaan, 8. luokalla huumeita kokeilleita tuttavia oli noin kahdella viidestä oppilaasta ja 9. luokalla noin puolella. Lukiossa ja ammatillisissa oppilaitoksissa noin puolet vastaajista ilmoitti tietävänsä vähintään yhden huumeita kokeilleen tuttaviansa joukossa. (Liitetaulukko 7.)

Suurten kuntien vertailussa Tampereella, Rovaniemellä, Vantaalla ja Lohjalla yli 60 % 8. ja 9. luokkien oppilaista ilmoitti tietävänsä tuttavapiirissään vähintään yhden nuoren, joka on kokeillut huumeita (kuvio 8). Sen sijaan Kajaanissa, Mikkelissä, Joensuussa ja Savonlinnassa tämä osuus oli alle 40 %. Koko peruskouluaineistossa lähes puolet ilmoitti tietävänsä tuttavapiirissään vähintään yhden nuoren, joka on kokeillut huumeita. Yli viisi huumeita kokeillutta nuorta tunnettiin yleisimmin (21 %) Vantaalla – koko aineistossa keskimäärin joka kymmenes 8. ja 9. luokan oppilas tunsi yli viisi huumeita kokeillutta tuttavissaan. (Liitetaulukko 32.)

Kuvio 8. Tuttaviansa joukossa huumeita vuoden aikana kokeilleita nuoria tietävien oppilaiden luokaste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokilla koko aineistossa sekä yli 25 000 asukkaan kunnissa huhtikuussa 1998 tai 1999.

Oppilailta kysyttiin myös, mitä aineita he tiesivät ystävä- tai tuttavapiirissä käytetyn huumaus-tarkoituksessa (kysymys 100/98). Ylivoimaisesti eniten ilmoitettiin lääkkeiden ja hasiksen käyttöä (kuvio 9). Lähes kolmannes peruskoulun 8. luokan ja lukion 2. luokan oppilaista tunsi jonkun, joka on kokeillut lääkkeiden päihdekäyttöä. Peruskoulun 9. luokalla ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurs-silla yli kolmannes tiesi lääkkeiden päihdekäyttäjää tutuissaan. Peruskoulun 8. luokalla tieto hasiksen käytöstä oli harvinaisempaa kuin tieto pillereiden käytöstä: neljännes 8. luokan oppilaista tiesi hasista kokeilleita tuttavapiirissään. Sen sijaan 9. luokan oppilaat olivat huomanneet molempien aineiden käyttöä yhtä yleisesti. Lukiossa ja ammatillisissa oppilaitoksissa hasis mainittiin selvästi yleisemmin (44 %) kuin pillerit (31 %). (Liitetaulukko 8.)

Kuvio 9. Tuttavien kokeilemat huumausaineet. Sukupuolivakioitunut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

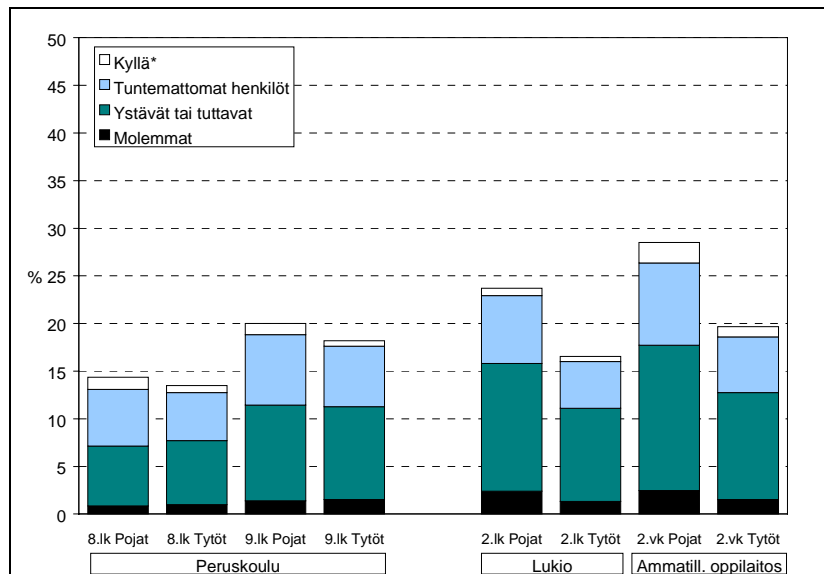
Yli kymmenesosa 8. tai 9. luokan oppilaista tiesi jonkun ystävänsä tai tuttavansa haistelleen tinneriä, liimaa tms. (kuvio 9). Ammatillisten oppilaitosten 2. vuoden opiskelijoista hieman harvempi mainitsi imppaamisen. Lukion 2. luokan oppilaista vain noin joka kahdeskymmenes tiesi, että ystävät tai tuttavat olivat kokeilleet imppaamista. (Liitetaulukko 8.)

Noin joka kahdeskymmenes vastaaja tiesi tuttavapiirissään niitä, jotka olivat kokeilleet muita laittomia huumeita kuin kannabista, eli amfetamiinia, heroiinia, ekstaasia tai LSD:tä (kuvio 9). Kunkin aineen kohdalla osuudet olivat yhdeksännellä luokalla hieman suurempia kuin kahdeksannella. Lukion 2. luokalla osuudet olivat muiden aineiden kuin heroiinin kohdalla muutaman prosenttiyksikön suurempia kuin yhdeksännellä ja edelleen ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssilla hieman suurempia kuin lukiossa. Ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaat ilmoittivat muita selvästi yleisemmin (11 %) tietävänsä ystävä- tai tuttavapiirissään käytetyn amfetamiinia. Lukioissa yleisimmin (8 %) näistä laittomista huumeista mainittiin ekstaasi. (Liitetaulukko 8.)

Kaikilla luokka-asteilla noin joka kahdeskymmenes vastaaja ilmoitti tuttaviansa kokeilleen muita kuin kysyttyjä huumaavia aineita (kuvio 9; liitetaulukko 8).

HUUMEIDEN TARJONTA

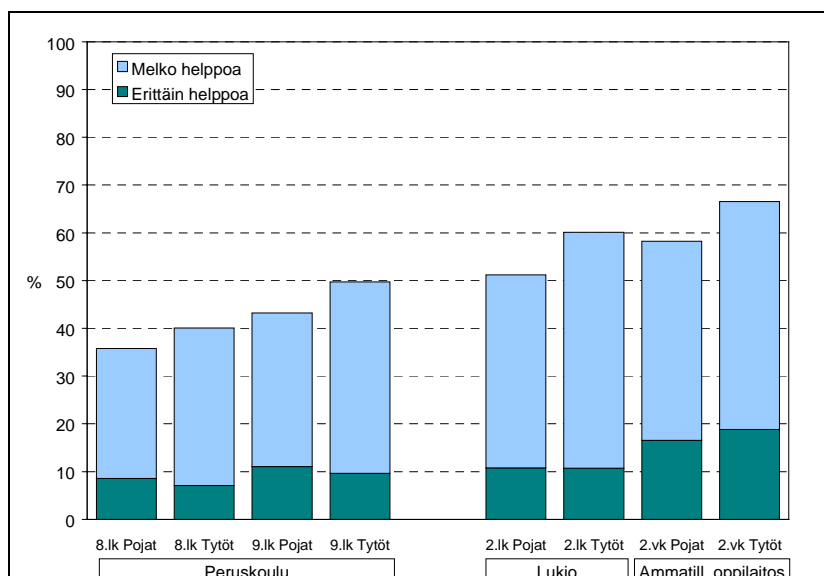
Suurimmalle osalle nuorista ei ollut tarjottu huumaavia aineita vuoden aikana Suomessa (kysymys 101/99). Peruskoulun 8. luokan oppilaista joka seitsemäs (14 %), peruskoulun 9. luokan ja lukion 2. luokan oppilaista noin joka viides (17–19 %) sekä ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista joka neljäs (24 %) ilmoitti, että heille oli vuoden aikana tarjottu Suomessa huumeita (kuvio 10). Yleisimmät tarjoajat olivat ystävät tai tuttavat, jotka ilmoitti noin joka kymmenes vastaaja kaikilla luokka-asteilla. Tuntematon henkilö oli tarjonnut huumeita noin joka 20. vastaajalle. Hyvin harvinaista oli se, että sekä ystävät että tuntemattomat olisivat tarjonneet huumeita. (Liitetaulukko 9.)

Kuvio 10. Tarjottu huumeita vuoden aikana. Prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999. (* eivät eritelleet, kuka oli tarjonnut.)

Kaikilla luokka-asteilla pojat ilmoittivat tyttöjä yleisemmin, että heille oli vuoden aikana tarjottu huumeita (kuvio 10). Ero oli suuri lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa, joissa pojista tarjonnan kohteeksi oli joutunut noin neljännes ja tytöistä alle viidennes. (Liitetaulukko 9.)

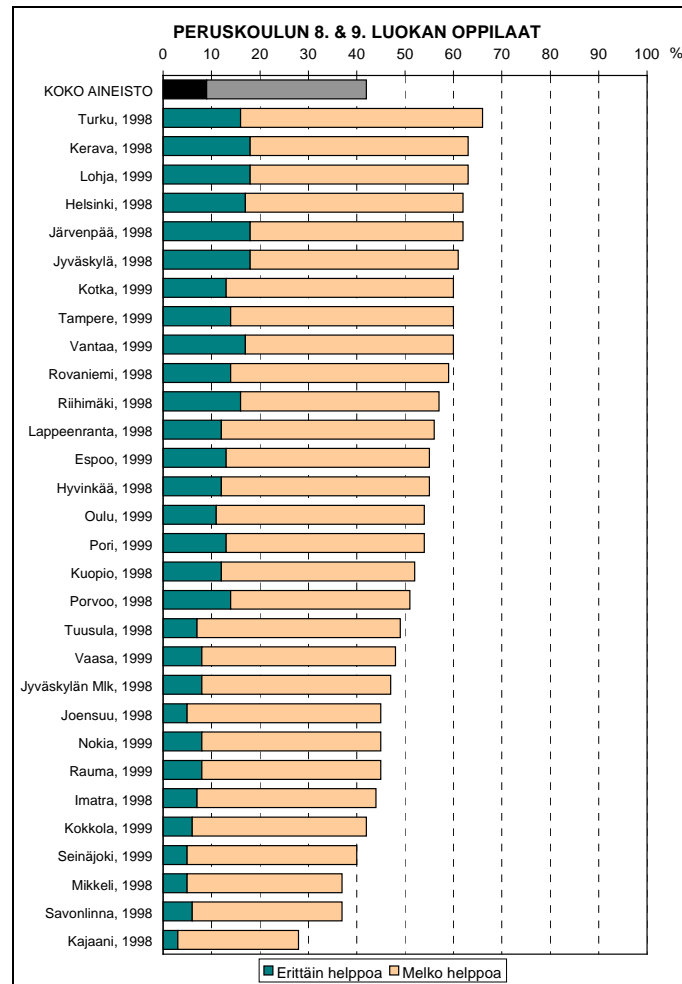
Oppilaita pyydettiin myös arvioimaan, kuinka helppoa heidän ikäisilleen oli omalla paikkakunnalla hankkia huumeita (kysymys 104/102). Myöskään tässä mielipidekysymyksessä ei ollut vastausvaihtoehtoa "en osaa sanoa". Yläasteella ja lukiossa noin joka kymmenes vastaaja oli sitä mieltä, että huumeiden hankkiminen oli erittäin helppoa (kuvio 11). Ammatillisissa oppilaitoksissa tätä mieltä oli joka viides. Kun mukaan lisätään ne, joiden mielestä huumeiden hankkiminen oli melko helppoa, yhteensä kaksi viidestä 8. luokan oppilaasta ja lähes puolet 9. luokan oppilaista piti huumeiden hankkimista helppona. Lukion 2. luokalla vastaava osuus oli yli puolet ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssilla kolme viidestä. (Liitetaulukko 10.)

Kuvio 11. Huumeiden hankkimista helppona ikätovereille omalla paikkakunnalla pitävien prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

Kaikilla luokka-asteilla huumeiden hankkimista melko tai erittäin helppona pitävien osuus oli hieman suurempi poikien keskuudessa (kuvio 11; liitetaulukko 10).

Kun tarkastellaan tuloksia luokka-aste ja sukupuoli vakioituina, omalla paikkakunnalla huumeiden hankkimismahdollisuuksia helppona ikäisilleen piti 42 % peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista koko aineistossa (kuvio 12). Osuus jäi alle keskiarvon vain Seinäjoella (40 %), Mikkelissä (37 %), Savonlinnassa (37 %) ja Kajaanissa (28 %). Turussa peräti 66 % vastaajista yläasteella piti huumeiden hankkimista helppona. Myös Keravalla, Lohjalla, Helsingissä, Järvenpäässä ja Jyväskylässä vastaava osuus oli yli 60 %. (Liitetaulukko 33.)

Kuvio 12. Huumeiden hankkimista paikkakunnalla helppona pitävien oppilaiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokilla koko aineistossa sekä yli 25 000 asukkaan kunnissa huhtikuussa 1998 tai 1999.

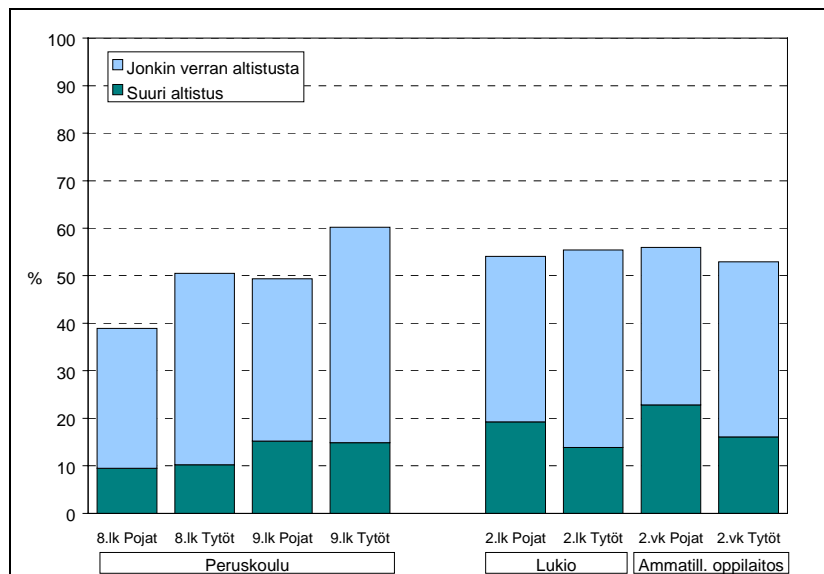
SOSIAALINEN ALTISTUMINEN HUUMEILLE

Huumekekeilijoiden tuntemista tuttavapiirissä ja huumeiden tarjoamista koskevista kysymyksistä muodostettiin muuttuja, jonka tulkitaan mittaavan nuorten sosiaalista altistumista huumeille (ks. Rimpelä ym. 1995, 10–11). Muuttuja luokiteltiin seuraavasti:

1. Ei tiedä tuttavien joukossa huumeita kokeilleita eikä kukaan ole tarjonnut huumeita → **Ei lainkaan**
2. Tietää tuttavien joukossa korkeintaan yhden huumeita kokeilleen ja on tarjottu huumeita → **Tietää yhden ja/tai tarjottu = Jonkin verran**
3. Tietää tuttavien joukossa kaksi tai useampia huumeita kokeillutta, mutta ei ole tarjottu huumeita → **Tietää useita, ei tarjottu = Jonkin verran**
4. Tietää tuttavien joukossa kaksi tai useampia huumeita kokeillutta ja vastaajalle on tarjottu huumeita → **Tietää useita ja tarjottu = Suuri.**

Seuraavassa käytetään myös kolmiluokkaaista muuttujaa, jossa kaksi keskimmäistä luokkaa on yhdistetty luokaksi "jonkin verran" sosiaalista altistusta huumeille (ks. emt).

Peruskoulun 8 luokan oppilaista 45 %:n voidaan sanoa altistuneen sosiaalisesti huumeille (kuvio 13). Peruskoulun 9. luokan sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuoden oppilaista 54–55 % oli sosiaalisesti altistunut huumeille. Suurelle altistukselle oli joutunut joka kymmenes (10 %) 8. luokan oppilas, joka seitsemäs (15 %) 9. luokan oppilas, joka kuudes (17 %) lukion 2. luokan oppilas ja joka viides (19 %) ammatillisen oppilaitoksen oppilas. Tyttöillä oli poikia yleisemmin jonkin verran altistusta kaikilla luokka-asteilla, mutta lukiossa ja ammatillisissa oppilaitoksissa pojat olivat joutuneet suureen sosiaaliseen huumealtistukseen hieman tyttöjä yleisemmin. (Liitetaulukko 11.)

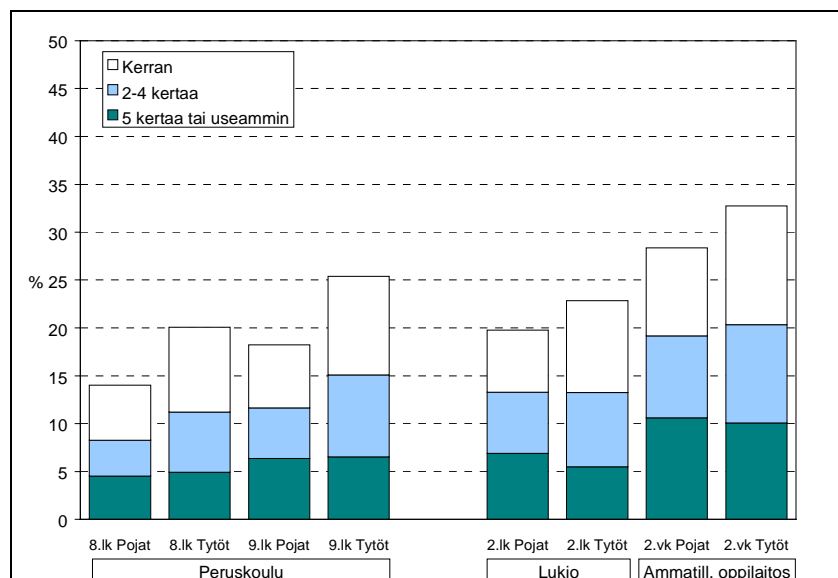

Kuvio 13. Sosiaalisesti huumeille altistuneiden prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

HUUMAAVIEN AINEIDEN KOKEILUT

Oppilailta kysyttiin tähänastista omaa huumaavien aineiden käyttöä. Erikseen kysyttiin A) marihuanan tai hasiksen käyttöä, B) huumaavien aineiden haistelua, C) alkoholin ja pillereiden yhteiskäyttöä, D) lääkkeiden päihdekäyttöä ja E) ekstaasin, heroiinin, kokaiinin, amfetamiinin, LSD:n tai muun vastaavan huumeen käyttöä (kysymys 102/100). Seuraavassa käsitellään ensin niiden oppilaiden osuuksia, jotka ovat kokeilleet jotakin edellä mainituista huumautumistavoista ja myöhemmin kuvaillaan tulokset jokaisen vaihtoehdon kohdalta erikseen.

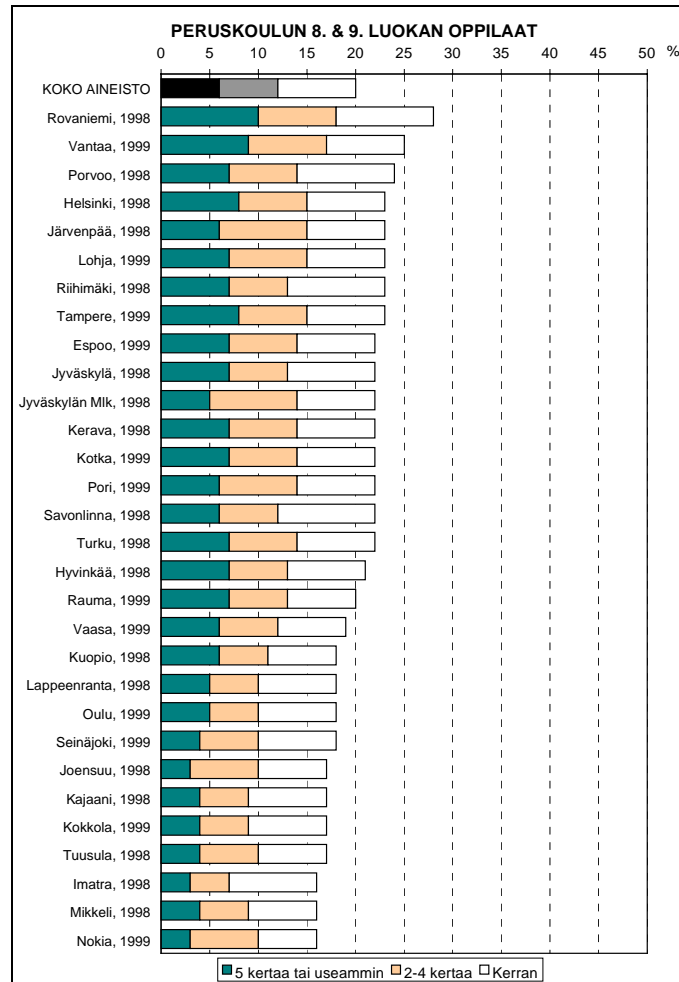
Peruskoulun 8. luokan oppilaista joka kuudes (17 %) ilmoitti kokeilleensa jotakin kysytyistä huumaavista aineista vähintään kerran (kuvio 14). 9. luokan ja lukion 2. luokan oppilaista huumaavia aineita oli kokeillut viidennes (21–22 %). Ammatillisten oppilaitosten 2. vuoden opiskelijoista vastaava osuus oli noin kolmannes (31 %). Useammin kuin kerran huumaavia aineita oli kokeillut noin joka kahdeksas (13 %) vastaaja yläasteella ja lukiossa sekä joka viides (20 %) ammatillisissa oppilaitoksissa. Vähintään viisi huumaavien aineiden käyttökertaa oli joka 20. peruskoulun 8. tai 9. luokan sekä lukion 2. luokan oppilaalla. Ammatillisten oppilaitosten opiskelijoilla tämä osuus oli kaksinkertainen – kymmenesosa oli kokeillut viidesti tai useammin. (Liitetaulukko 12.)

Kuvio 14. Jotakin huumaavaa ainetta tai aineyhdistelmä (marihuana tai hasis / imppaaminen / alkoholin ja pillereiden yhteiskäyttö / lääkkeiden päihdekäyttö / ekstaasi, heroiini, kokaiini, amfetamiini, LSD tai muu vastaava) kokeilleiden prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

Vähintään kerran jotain huumaavaa ainetta kokeilleiden tyttöjen osuus oli kaikilla luokka-asteilla suurempi kuin huumaavaa ainetta kokeilleiden poikien osuus (kuvio 14). Sen sijaan yli neljä kertaa huumaavia aineita kokeilleiden osuuksissa ei peruskoulussa ja ammatillisissa oppilaitoksissa ollut merkittäviä eroja sukupuolten välillä. Lukiossa yli neljä kertaa kokeilleita poikia oli pari prosenttiyksikköä enemmän kuin tyttöjä. (Liitetaulukko 12.)

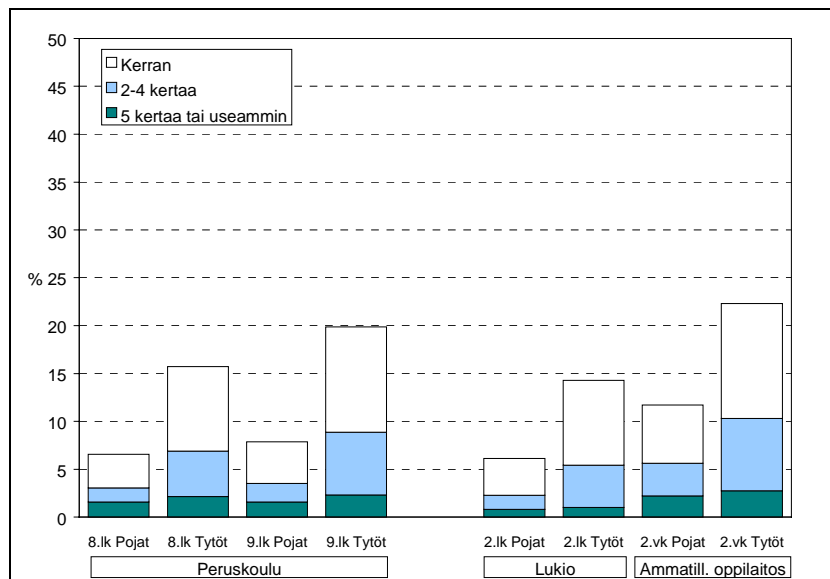
Koko aineistossa jotakin huumaavaa ainetta oli kokeillut keskimäärin joka viides 8. ja 9. luokan oppilas – noin joka 20. oppilaalla oli vähintään viisi käyttökertaa (kuvio 15). Suurimpien kuntien 8. ja 9. luokien oppilaista yleisimmin huumaavia aineita oli kokeiltu Rovaniemellä (28 %), Vantaalla (25 %) ja Porvoossa (24 %). Harvinaisimpia kokeilut olivat Nokialla, Mikkeliissä ja Imatralla (16 %) sekä Tuusulassa, Kokkolassa, Kajaanissa ja Joensuussa (17 %). Myös niiden oppilaiden osuus, jotka olivat käyttäneet huumaavia aineita vähintään viidesti, oli suurin (10 %) Rovaniemellä. Vastaava osuus oli pienin (3 %) Nokialla, Imatralla ja Joensuussa. (Liitetaulukko 34.)

Kuvio 15. Jotakin huumaavaa ainetta tai aineyhdistelmää (marihuana tai hasis / imppaaminen / alkoholin ja pillereiden yhteiskäyttö / lääkkeiden päihdekäyttö / ekstaasi, heroiini, kokaiini, amfetamiini, LSD tai muu vastaava) kokeilleiden oppilaiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokilla koko aineistossa sekä yli 25 000 asukkaan kunnissa huhtikuussa 1998 tai 1999.

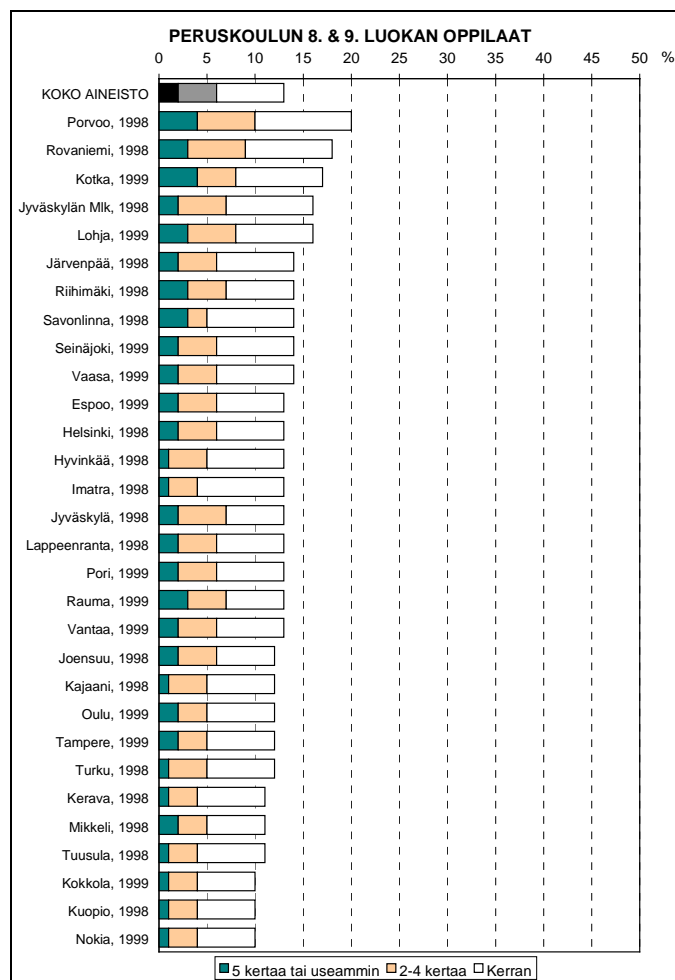
Lääkkeiden päihdekäyttö ja imppaaminen

Pelkästään lääkkeiden päihdekäyttö oli harvinaista. Lukiossa vain 2 % vastaajista sekä yläasteella ja ammatillisissa oppilaitoksissakin vain 4 % ilmoitti käyttäneensä päihtyäkseen lääkkeitä, esimerkiksi rauhoittavia, uni- tai särkylääkkeitä (liitetaulukko 14). Sen sijaan lääkkeiden käyttö yhdessä alkoholin kanssa oli tytöillä melko yleistä (kuvio 16). 8. luokalla 16 % tytöistä ja 9. luokalla 20 % tytöistä oli kokeillut alkoholia ja pillereitä vähintään kerran yhdessä. Lukion 2. luokan tytöillä kokeilut olivat hieman harvinaisempia (14 %) kuin yläasteella. Ammatillisissa oppilaitoksissa alkoholia ja pillereitä yhdessä oli kokeillut 22 % tytöistä. Vastaavat osuudet pojilla olivat kaksi–kolme kertaa pienempiä. Yleensä kokeilut olivat jääneet muutamaankin kertaan. Vain pari prosenttia vastaajista oli käyttänyt alkoholia ja pillereitä viisi kertaa tai useammin. (Kysymys 102/100; liitetaulukot 13–14.)

Kuvio 16. Alkoholia ja pillereitä yhdessä kokeilleiden prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

Kun luokka-asteen ja sukupuolen vaikutus vakioidaan, alkoholia ja pillereitä yhdessä oli kokeillut koko aineistossa 13 % vastanneista 8. ja 9. luokilla; yli viisi kertaa käyttäneitä oli 2 % (kuvio 17). Yli 25 000 asukkaan kunnista sekakäyttö oli yleisintä Porvoon (20 %), Rovaniemen (18 %), Kotkan (17 %), Jyväskylän mlk:n (16 %) ja Lohjan (16 %) yläasteiden oppilailla. Yli viisi kertaa käyttäneitä oli eri kunnissa 1–4 % vastaajista. Harvinaisimpia sekakokeilut olivat Kokkolassa, Nokiassa ja Kuopiossa, joissa 10 % vastaajista yläasteella ilmoitti kokeilleensa tätä huumautumistapaa. (Liitetaulukko 35.)

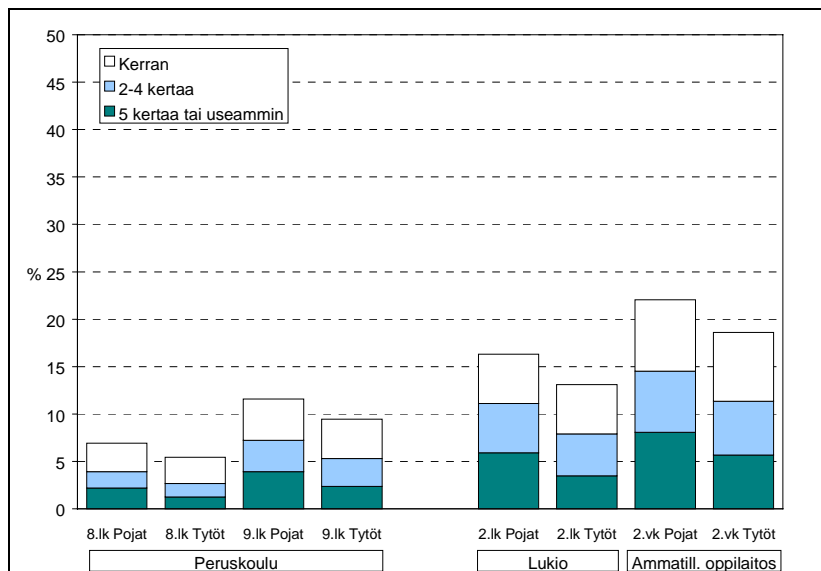

Kuvio 17. Alkoholia ja pillereitä yhdessä kokeilleiden oppilaiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokilla koko aineistossa sekä yli 25 000 asukkaan kunnissa huhtikuussa 1998 tai 1999.

Huumaavien aineiden, esim. tinnerin ja liiman haistelu oli harvinaista (2 %) lukiolaisten keskuudessa. Peruskoulun 8. ja 9. luokilla sekä ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssilla 6 % vastaajista ilmoitti impanneensa joskus. Puolet impanneista oli tehnyt sen vain kerran. Pojilla imppaamiskokeilut olivat aavistuksen verran yleisempiä kuin tytöillä. (Kysymys 102/100; liitetaulukko 15.)

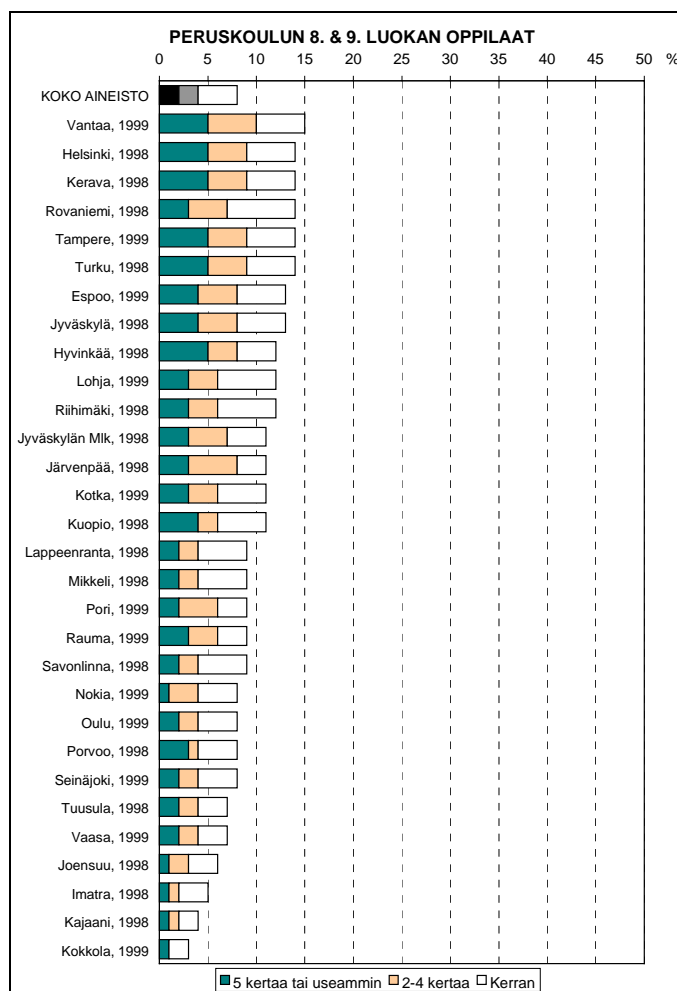
Laittomien huumeiden kokeilut

Marihuanaa tai hasista ilmoitti kokeilleensa 6 % kahdeksaluokkalaisista ja 11 % yhdeksäsluokkalaisista (kuvio 18). Lukion 2. luokan oppilaista 15 % oli kokeillut marihuanaa tai hasista. Ammatillisissa oppilaitoksissa vastaava osuus oli 20 %. Viisi kertaa tai useammin kannabista oli kokeillut yläasteella 2 % vastaajista, lukiossa 5 % vastaajista ja ammatillisissa oppilaitoksissa 7 % vastaajista. Päinvastoin kuin alkoholin ja pillereiden yhteiskäyttö, kannabistuotteiden kokeileminen oli kaikilla luokilla poikien keskuudessa suositumpaa kuin tyttöjen keskuudessa. (Kysymys 102/100; liitetaulukko 16.)

Kuvio 18. Marihuanaa tai hasista kokeilleiden prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

Hasista tai marihuanaa oli kokeillut 8 % peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista koko aineistossa (kuvio 19). Vain kuudessa kolmestakymmenestä suurimmasta kunnasta osuus jäi yläasteella alle keskiarvon: Kokkolassa, Kajaanissa, Imatralla, Joensuussa, Vaasassa ja Tuusulassa. Vantaalla 15 % vastaajista yläasteella ilmoitti kokeilleensa kannabistuotteita vähintään kerran. Seuraavaksi yleisintä (14 %) se oli Helsingissä, Keravalla, Rovaniemellä, Tampereella ja Turussa. Viidesti tai useammin kannabista käyttäneitä oli koko peruskouluaineistossa 2 % ja tarkastelussa olevissa suurissa kunnissa 1–5 %. (Liitetaulukko 36.)

Kuvio 19. Hasista tai marihuanaa kokeilleiden oppilaiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokilla koko aineistossa sekä yli 25 000 asukkaan kunnissa huhtikuussa 1998 tai 1999.

Yläasteella ja lukiossa 2 % vastaajista ja ammatillisissa oppilaitoksissa 4 % vastaajista oli kokeillut kerran tai useammin ekstaasia, heroiniä, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä tai muuta vastaavaa huumetta. Poikien osuus oli kaikilla luokilla prosenttiyksikköä suurempi kuin tyttöjen. (Kysymys 102/100; liitetaulukko 17.)

Tarkasteltaessa yhdessä kannabiksen ja muiden laittomien huumeiden käyttöä, vähintään yhden kerran jompaa kumpaa laitonta huumetta kokeilleiden prosenttijakauma oli lähes identtinen marihuanaa kokeilleiden prosenttijakauman kanssa (liitetaulukko 18). Tämän kysymyksen selvittämiseksi tarkasteltiin muiden laittomien huumeiden kokeilemista kannabiskokeilujen mukaan.

Ne peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat, jotka eivät olleet kokeilleet marihuanaa tai hasista, eivät myöskään olleet kokeilleet muita huumeita (taulukko 7). Kannabista kerran kokeilleista nuorista joka kymmenes oli kokeillut myös muita huumeita. Kahdesta neljään kertaa kannabista käyttäneistä muita huumeita oli kokeillut joka seitsemäs (14 %). Sen sijaan kannabista yli neljä kertaa käyttäneillä muiden

laittomien huumeiden kokeilut olivat paljon yleisempiä. Peräti 43 % heistä oli kokeillut myös muita laittomia huumeita – 24 % oli käyttänyt vähintään viisi kertaa.

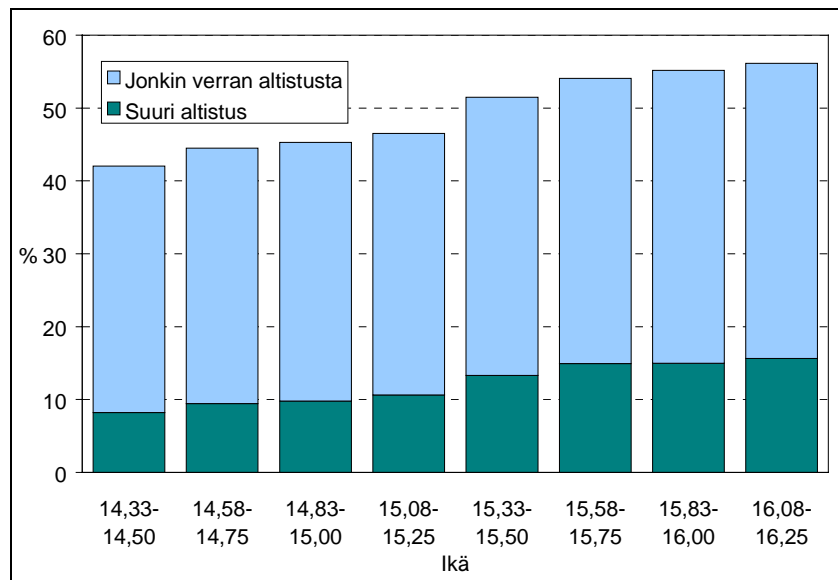
Taulukko 7. Ekstaasia, heroiniä, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä tai muuta vastaavaa huumeita kokeilleiden luokasta- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma kannabiksen kokeilemisen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

Ekstaasin, heroinin, kokaiinin, amfetamiinin, LSD:n tms. huumeen kokeilut	KOKEILLUT MARIHUANAA TAI HASISTA			
	Ei koskaan	Kerran	2-4 kertaa	5 kertaa tai useammin
Ei koskaan	100	90	86	57
Kerran	0	7	7	11
2-4 kertaa	0	2	5	8
5 kertaa tai useammin	0	1	2	24
Yhteensä	100	100	100	100
N	79418	2995	1983	1950

SOSIAALISEN ALTISTUMISEN JA HUUMEKOKEILUJEN YHTEYS IKÄÄN

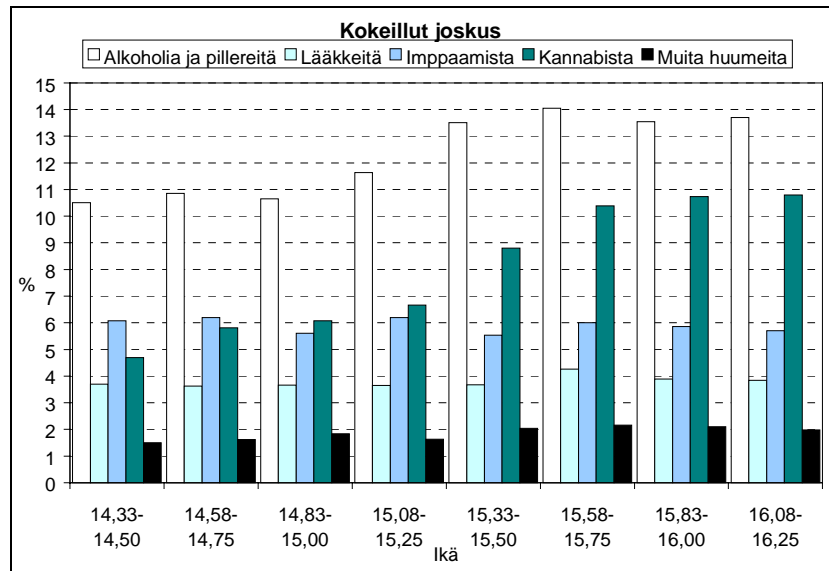
Huumaavien aineiden kokeiluja ja sosiaalista altistumista huumeille tarkasteltiin myös iän mukaan kolmen kuukauden jaksoissa 14,33–16,25 -vuotiaiden peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaiden keskuudessa.

Sosiaalisesti huumeille altistuneiden määrä kasvoi iän myötä (kuvio 20). Nuorimmista oppilaista eli 14,33–14,5-vuotiaista 42 % oli sosiaalisesti altistunut huumeille – 8 %:lla altistus oli suuri. Altistuminen kasvoi pari prosenttiyksikköä ikäryhmästä toiseen aina 15,25-vuotiaaksi asti. 15,33–15,5-vuotiailla altistus oli selvästi suurempi kuin nuoremmilla: huumeille altistuneita oli jo yli puolet. Suurta altistusta oli tämänikäisistä kohdannut 13 %. Tätä vanhemmilla altistus nousi jälleen vain pari prosenttiyksikköä kolmen kuukauden jaksoissa. (Liitetaulukko 19.)

Kuvio 20. Sosiaalisesti huumeille altistuneiden prosenttiosuudet iän mukaan 14,3–16,2 -vuotiaista peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

Tarkasteltavalla noin kahden ikävuoden jaksolla lääkkeiden päihdekokeiluissa ja imppaamisessa ei ollut mainittavia eroja eri ikäisillä nuorilla (kuvio 21). Nuoret olivat siis kokeilleet ko. aineita pääasiallisesti jo ennen kuin olivat täyttäneet 14 vuotta eikä kokeilleiden osuus kasvanut 16 ikävuoteen mennessä. Sen sijaan alkoholin ja pillereiden yhteiskokeilut ja kannabiskokeilut kasvoivat 14,33 ja 16,25 vuoden välillä. Molemmissa aineissa kokeilleiden osuus kasvoi erityisesti 15,33–15,5 -vuotiailla. Kannabista kokeilleiden osuus kasvoi vielä seuraavan 3 kuukauden aikana. Muiden laittomien huumeiden kuin kannabiksen kokeilut olivat harvinaisia kaikissa 3 kuukauden tarkastelujaksoissa. (Liitetaulukot 20–24.)

Kuvio 21. Huumaavia aineita tai aineyhdistelmiä kokeilleiden prosenttiosuudet iän mukaan 14,33–16,25 -vuotiaista peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

PERHETAUSTA JA HUUMEKOKOILUT

Perherakenne ja isän koulutus

Niistä 8. ja 9. luokan oppilaista, jotka ilmoittivat perheeseensä kuuluvan sekä äiti että isä, 16 % oli kokeillut jotain huumaavaa ainetta (taulukko 8). Niistä, jotka elivät uusioperheessä, noin kolmannes (30 %) oli kokeillut huumaavia aineita. Yksinhuoltajaperheiden lapsista neljännes (26 %) ilmoitti kokeilleensa huumaavia aineita. Yleisimpiä (42 %) huumaavien aineiden kokeilut olivat niillä, joilla oli joku muu huoltaja tai muu perhetausta. Tällaisia henkilöitä tosin ei vastanneiden joukossa ollut kuin prosentin verran. Laittomien huumeiden osalta tulokset ovat samansuuntaisia, mutta kokeilijoiden osuudet olivat pienempiä.

Taulukko 8. Jotain huumaavaa ainetta ja laittomia huumeita kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitunut prosenttijakaumat perherakenteen ja isän koulutuksen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

	PERHEEN RAKENNE				ISÄN KOULUTUS			
	Äiti ja isä	Äiti ja isä- puoli / Isä ja äiti- puoli	Vain äiti / Vain isä	Muu	Peruskoulu tai vastaava	Peruskoulu ja ammatill.	Lukio / lukio ja ammatill.	Korkeakoulu
Huume kokeilut								
KAIKKI HUUMAAVAT AINEET								
Ei koskaan	84	70	74	58	80	81	81	82
Kerran	7	11	10	11	8	8	8	7
2-4 kertaa	5	9	8	9	6	6	5	6
5 kertaa tai useammin	4	10	9	23	6	5	6	5
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	68687	8178	10761	1179	18125	37613	9987	14846
LAITTOMAT HUUMEET								
Ei koskaan	94	85	87	72	92	93	91	90
Kerran	3	6	5	6	3	3	3	4
2 kertaa tai useammin	4	10	8	22	5	4	5	6
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	64934	7647	10087	1078	17088	35523	9407	14002

Isän koulutus ei näyttänyt olevan yhteydessä jotain huumaavaa ainetta eikä laittomia huumeita kokeilijoiden osuuksiin (taulukko 8). Kaikilla isän koulutustaustoilla jotain huumaavaa ainetta oli kokeillut noin viidesosa 8. ja 9. luokan oppilaista. Noin joka kahdeskymmenes oli kokeillut 2–4 kertaa ja yhtä moni viisi kertaa tai useammin. Laittomia huumeita oli kokeillut noin joka kymmenes. Ristiintaulukoimalla vastaavasti äidin koulutus huumaavien aineiden kokeilujen ja laittomien huumeiden kokeilujen kanssa jakaumat olivat lähes samat.

Vanhempien tieto nuorten ystävistä ja viikonloppumenoista

Nuorilta kysyttiin arviota siitä, tuntevatko vanhemmat heidän ystävänsä ja tietävätkö vanhemmat, missä he viettävät iltansa viikonloppuisin (kysymykset 125–126/123–124). Kun vanhemmat tuntevat lapsensa ystävät ja tietävät, missä hän liikkuu viikonloppuiltaisinkin, lasten huumeokeilut ovat keskimääräistä harvinaisempia. Niistä 8. ja 9. luokan oppilaista, joiden vanhemmista kumpikaan ei tuntenut lapsensa ystäviä, kolmannes oli kokeillut huumaavia aineita (taulukko 9). Jos vain toinen vanhemmista tunsi ystävät, noin joka neljäs oli kokeillut. Kun molemmat vanhemmat tunsivat lapsensa ystävät, joka kuudes (17 %) oli kokeillut huumaavaa ainetta. Kun vanhemmat eivät useimmiten tienneet, missä nuori vietti iltansa viikonloppuisin, puolet oli kokeillut joskus huumaavia aineita – noin neljännes oli käyttänyt niitä viisi kertaa tai useammin. Sen sijaan niistä nuorista, jotka ilmoittivat vanhempiansa tienneen aina viikonloppumenoista, vain 12 % oli kokeillut huumaavia aineita.

Taulukko 9. Jotain huumaavaa ainetta kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma sen mukaan, tuntevatko vanhemmat lapsensa ystävät sekä sen mukaan tietävätkö vanhemmat, missä nuori viettää perjantai- ja lauantai-iltansa peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

Huumaavien aineiden kokeilut yhteensä	VANHEMMAT TUNTEVAT YSTÄVÄT			VANHEMMAT TIETÄVÄT VIIKONLOPPUILOJEN VIETOSTA		
	Molemmat tuntevat	Jompikumpi tuntee	Ei kumpikaan tunne	Tietävät aina	Tietävät joskus	Useimmiten eivät tiedä
Ei koskaan	83	72	67	88	71	50
Kerran	7	9	9	6	12	13
2-4 kertaa	5	9	8	4	10	14
5 kertaa tai useammin	4	9	15	3	8	23
Yhteensä	100	100	100	100	100	100
N	70378	13592	4864	55789	29089	3842

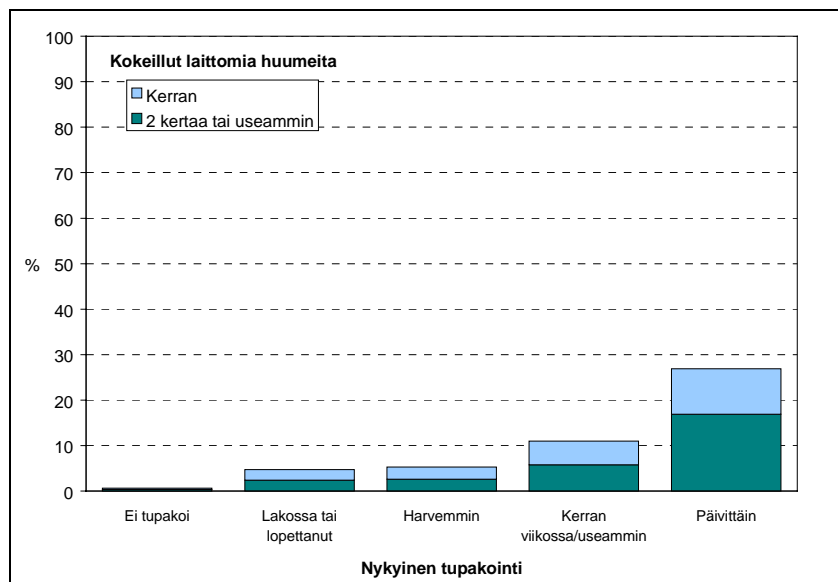
TUPAKOINTI, HUMALAJUOMINEN JA HUUMEKOEILUT

Säännöllisen tupakoinnin ja huumaavien aineiden kokeilujen välillä oli selvä yhteys (taulukko 10). Päivittäin tupakoivista 8. ja 9. luokan oppilaista puolet (49 %) oli joskus kokeillut huumaavia aineita, viisi kertaa tai useammin huumaavia aineita oli käyttänyt noin joka viides (18 %). Vähintään kerran viikossa (muttei päivittäin) tupakoivista 30 % oli joskus kokeillut huumaavia aineita ja 7 % vähintään viisi kertaa. Tupakoimattomista nuorista huumaavia aineita oli kokeillut vain joka 20. (4 %) – viisi tai useampia kokeilukertoja oli vain prosentilla tupakoimattomista.

Taulukko 10. Jotain huumaavaa ainetta kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma nykyisen tupakoinnin mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

Huumaavien aineiden kokeilut yhteensä	NYKYINEN TUPAKOINTI				
	Ei tupakoi	Lakossa tai lopettanut	Harvemmin	Kerran viikossa tai useammin	Päivittäin
Ei koskaan	96	83	82	70	51
Kerran	2	8	10	13	16
2-4 kertaa	1	5	5	10	16
5 kertaa tai useammin	1	3	3	7	18
Yhteensä	100	100	100	100	100
N	37933	15939	9900	5548	20126

Kun täsmennettiin huumaavien aineiden käyttö vain laittomiin huumeisiin, osuudet pienenevät mutta yhteys oli edelleen selvä (kuvio 22). Päivittäin tupakoivista 8. ja 9. luokan oppilaista neljännes (27 %) oli kokeillut laittomia huumeita – pääasiassa siis marihuanaa tai hasista. Joka kuudes (17 %) päivittäin tupakoiva nuori oli käyttänyt laittomia huumeita kaksi kertaa tai useammin. Vähintään kerran viikossa (muttei päivittäin) tupakoivista nuorista kymmenesosa (11 %) oli kokeillut laittomia huumeita. Harvemmin kuin viikoittain tupakoivista, tupakkalakossa tai kokonaan lopettaneista laittomia huumeita oli kokeillut 5 %. Kokonaan tupakoimattomista nuorista laittomia huumeita oli kokeillut vain 1 %. (Liitetaulukko 25.)

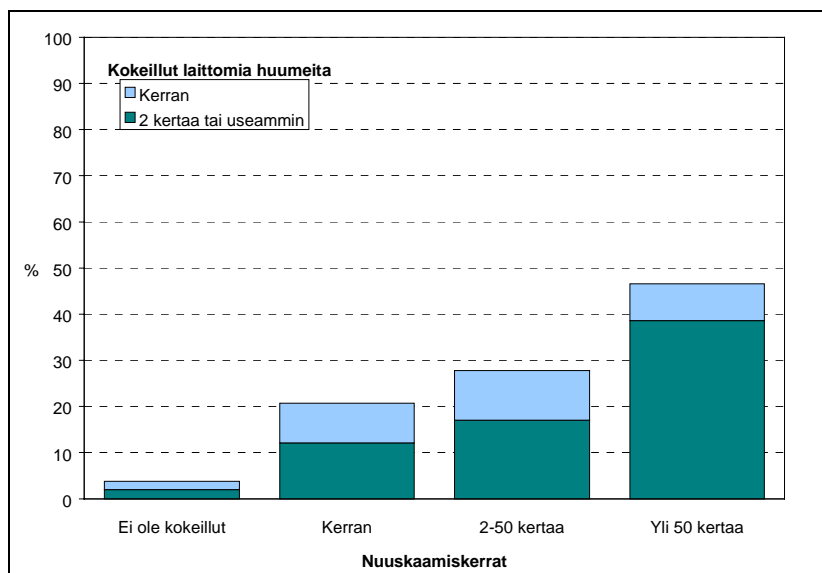
Kuvio 22. Jotain laitonta huumetta kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma nykyisen tupakoinnin mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

Huumaavien aineiden kokeilut olivat harvinaisempia sellaisilla nuorilla, jotka eivät olleet kokeilleet nuuskaa, kuin nuuskaa kokeilleilla nuorilla (taulukko 11). Nuuskaa kokeilemattomista 8. ja 9. luokan oppilaista vain 13 % oli kokeillut jotain huumaaavaa ainetta. Kerran nuuskanneista kaksi viidestä (40 %), 2–50 kertaa nuuskanneista puolet ja yli 50 kertaa nuuskanneista kolme viidestä (61 %) oli kokeillut jotain huumaaavaa ainetta. Yli 50 kertaa nuuskanneista kaksi viidestä (40 %) oli käyttänyt huumaaavia aineita vähintään viisi kertaa.

Taulukko 11. Jotain huumaaavaa ainetta kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma nuuskakokeilujen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

Huumaavien aineiden kokeilut yhteensä	NUUSKAKOKEILUT			
	Ei ole kokeillut	Kerran	2-50 kertaa	Yli 50 kertaa
Ei koskaan	87	60	50	39
Kerran	6	14	14	11
2-4 kertaa	4	13	16	11
5 kertaa tai useammin	3	13	20	40
Yhteensä	100	100	100	100
N	70577	7064	8954	3679

Kuviossa 23 tarkastellaan laittomien huumeiden kokeiluja suhteessa nuuskaamiseen. Yli 50 kertaa nuuskanneista 8. ja 9. luokan oppilaista peräti puolet (47 %) oli kokeillut laittomia huumeita. 2–50 kertaa nuuskanneista noin neljäsosa ja kerran nuuskaa kokeilleista viidesosa oli kokeillut laittomia huumeita. Niistä nuorista, jotka eivät olleet nuuskanneet kertaakaan, vastaava osuus oli vain 4 %. (Liite-
taulukko 26.)

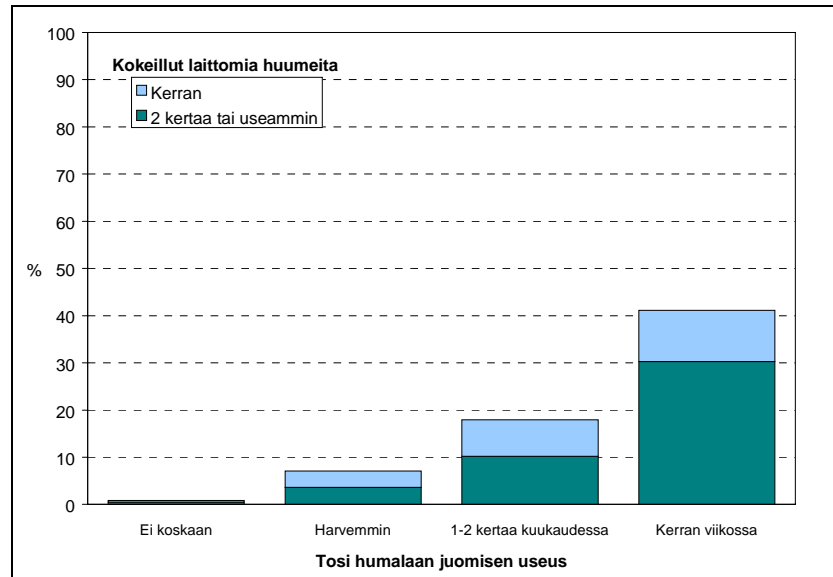
Kuvio 23. Jotakin laitonta huumetta kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma nuuskakokeilujen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

Niistä 8. ja 9. luokan oppilaista, jotka ilmoittivat eivät koskaan käyttäneet alkoholia tosi humalaan asti, 96 % ei ollut myöskään kokeillut huumaavia aineita tai aineyhdistelmiä (taulukko 12). Pari kertaa kuu-
kaudessa kännäävistä nuorista kaksi viidestä (40 %) oli kokeillut jotain huumaavaa ainetta – joka kym-
menes (11 %) oli käyttänyt niitä vähintään viisi kertaa. Noin kerran viikossa tosi humalaan itsensä juo-
vista nuorista kaksi kolmesta (65 %) oli kokeillut huumaavia aineita vähintään kerran – joka kolmas
(35 %) viidesti tai useammin.

Taulukko 12. Jotain huumaavaa ainetta kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma tosi huma-
laan juomisen useuden mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

Huumaavien aineiden kokeilut yhteensä	TOSI HUMALTUMINEN			
	Ei koskaan	Harvemmin	1-2 kertaa kuukau- dessa	Kerran viikossa
Ei koskaan	96	81	60	35
Kerran	2	10	15	12
2-4 kertaa	1	6	13	18
5 kertaa tai useammin	1	4	11	35
Yhteensä	100	100	100	100
N	36174	32062	18066	4332

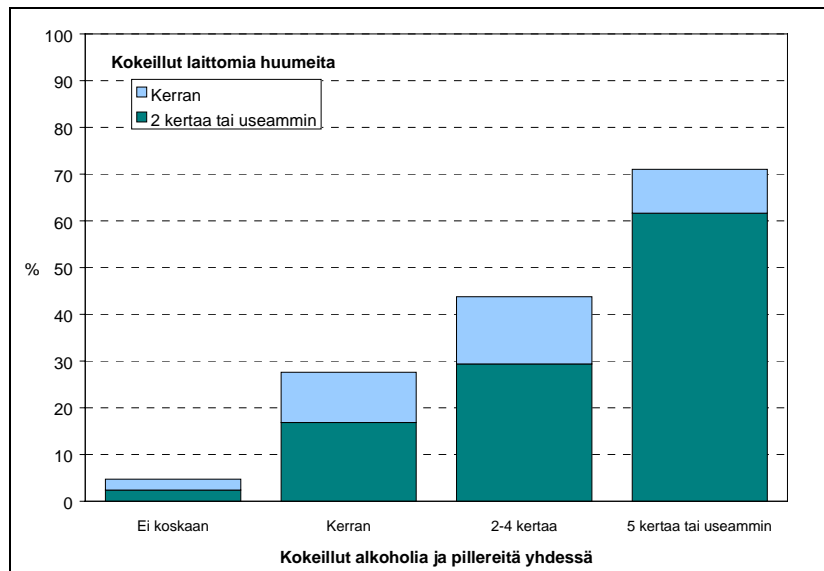
Kerran viikossa itsensä tosi humalaan juovista nuorista kaksi viidestä (41 %) oli kokeillut laittomia huumeita – kolmannes vähintään viisi kertaa (kuvio 24). Pari kertaa kuukaudessa tosi humalassa olevilla vastaava osuus oli noin puolet pienempi eli noin kuudesosa (18 %). Harvemmin kuin kerran kuukaudessa kääntävien joukossa laittomia huumeita kokeilleita oli vain noin joka kahdeskymmenes (7 %). Vain 2 % niistä nuorista, jotka ilmoittivat, etteivät koskaan juo itseään tosi humalaan, oli kokeillut laittomia huumeita. (Liitetaulukko 27.)

Kuvio 24. Jotain laitonta huumetta kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma tosi humalaan juomisen useuden mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

ALKOHOLIN JA PILLEREIDEN SEKAKÄYTTÖ JA HUUMEKOKEILUT

Seuraavassa tarkastellaan, kuinka yleistä laittomien huumeiden käyttö oli niillä 8. ja 9. luokan oppilailla, jotka olivat kokeilleet alkoholin ja pillereiden sekakäyttöä. Niistä, jotka eivät olleet koskaan kokeilleet alkoholia ja pillereitä yhdessä, vain joka kahdeskymmenes (5 %) ilmoitti kokeilleensa joskus laittomia huumeita (kuvio 25). Kerran sekakäyttöä kokeilleista 28 % ja kahdesta neljään kertaan sekakäyttöä kokeilleista 44 % oli kokeillut myös laittomia huumeita. Vastaava osuus oli viidesti tai useammin lääkkeitä ja alkoholia käyttäneistä peräti 71 %. Nämä vastaajat olivat yleensä kokeilleet laittomia huumeita useammin kuin kerran. (Liitetaulukko 28.)

Kuvio 25. Jotain laitonta huumetta kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma alkoholin ja pillereiden yhteiskokeilujen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

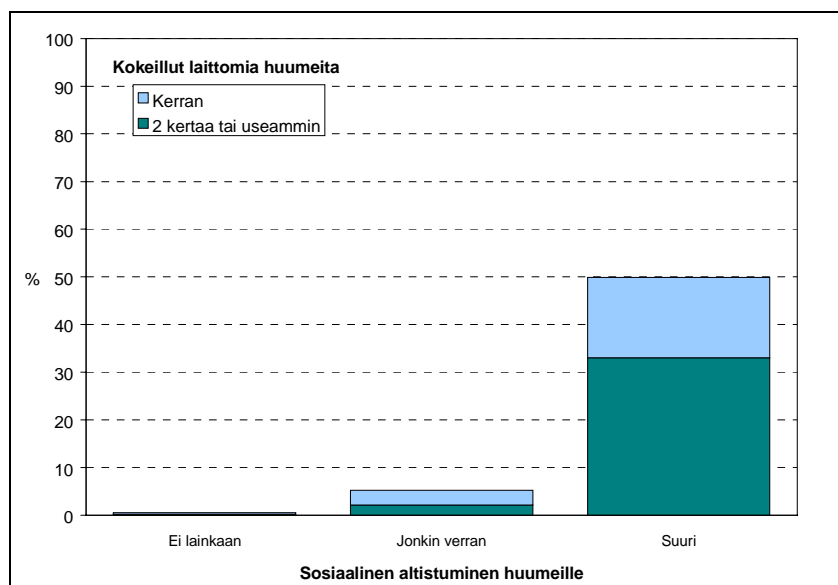
SOSIAALINEN ALTISTUMINEN JA HUUMEKOKEILUT

Sosiaalinen altistuminen huumeille ja omat huumekokeilut olivat selvässä yhteydessä toisiinsa (taulukko 13). Vain 6 % niistä 8. ja 9. luokan oppilaista, jotka eivät olleet altistuneet sosiaalisesti huumeille, olivat kokeilleet jotain kysyttyä huumaantumistapaa. Jos altistusta oli ollut jonkin verran, kokeilijoiden osuus nousi 21 %:iin. Suurelle altistukselle joutuneista peräti 67 % oli itse kokeillut jotain huumaava ainetta.

Taulukko 13. Jotain huumaavaa ainetta kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma sosiaalisen altistumisen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan huhtikuussa 1998 tai 1999.

Huumaavien aineiden kokeilut yhteensä	SOSIAALINEN ALTISTUMINEN HUUMEILLE		
	Ei lainkaan	Jonkin verran	Suuri
Ei koskaan	94	79	33
Kerran	4	10	16
2-4 kertaa	2	7	21
5 kertaa tai useammin	1	4	30
Yhteensä	100	100	100
N	45003	33265	11093

Myös laittomien huumeiden kokeilut ja sosiaalinen altistuminen huumeille olivat selvässä yhteydessä toisiinsa (kuvio 26). Noin 1 % niistä 8. ja 9. luokan oppilaista, jotka eivät raportoineet sosiaalista altistumista huumeille, ilmoitti kokeilleensa laittomia huumeita. Jos sosiaalista altistusta oli ollut jonkin verran, kokeilijoiden osuus oli 5 %. Suurta altistusta kokeneista peräti 50 % oli itse kokeillut laittomia huumeita. (Liitetaulukko 29.)

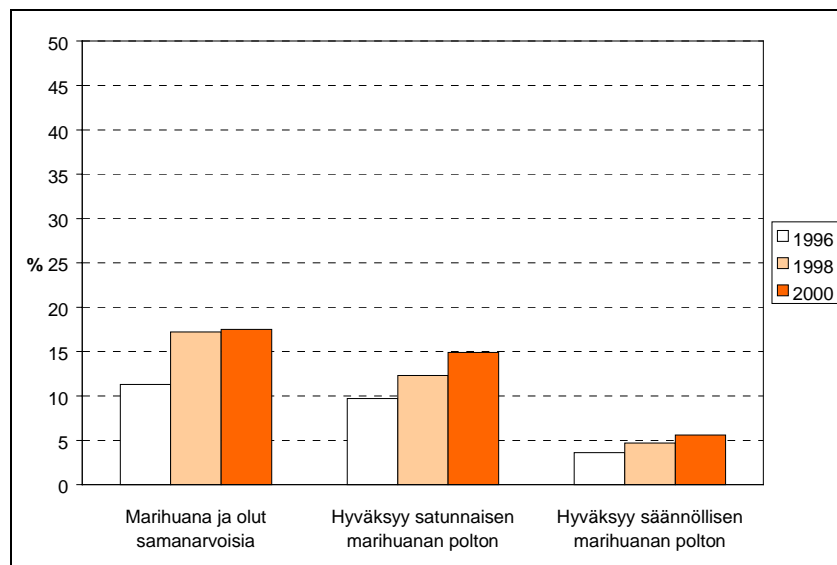

Kuvio 26. Jotain laitonta huumetta kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma sosiaalisen huumeille altistumisen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

HUUMETILANTEEN MUUTOKSET 1996–2000

Huumetilanteen muutoksia tarkastellaan Kouluterveyskyselyihin vuosina 1996, 1998 ja 2000 osallistuneiden peruskoulun yläasteiden 8. ja 9. luokan oppilaiden aineistossa (liite 2).

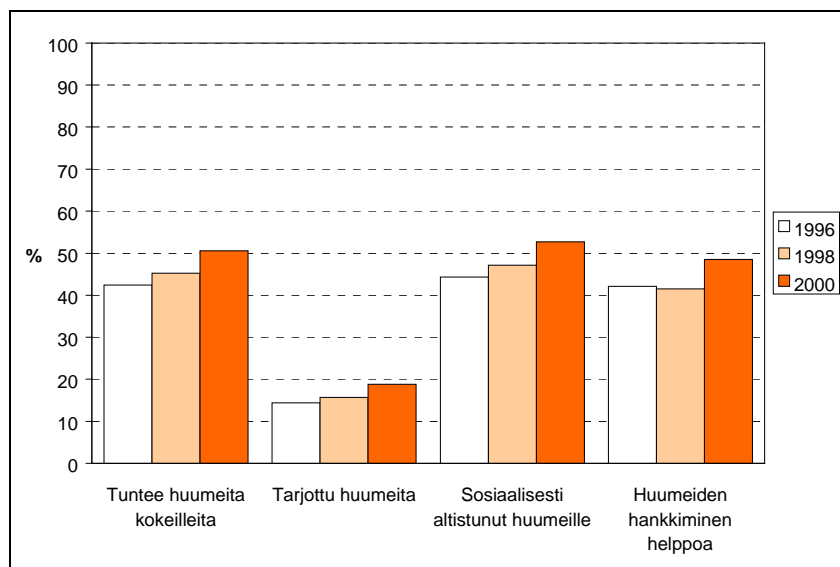
Sekä satunnaisen että säännöllisen marihuanan polton hyväksyvien osuus kasvoi neljässä vuodessa (kuvio 27). Vuonna 1996 10 % yläasteen oppilaista piti marihuanan polttoa silloin tällöin hyväksyttävänä, kahden vuoden kuluttua osuus oli 12 % ja vuonna 2000 15 %. Säännöllisen marihuanan polton hyväksyvien osuus nousi kahden vuoden välein prosenttiyksiköllä (4 %→5 %→6 %). Sama trendi oli havaittavissa niiden osuuksissa, joiden mielestä marihuanan ja hasiksen kokeileminen ei ollut muutaman olutpullon juomista vaarallisempaa. Vuonna 1996 tätä mieltä oli 11 % vastaajista. Vuonna 1998 osuus nousi selvästi (17 %:iin) ja oli lähes samalla tasolla vuonna 2000. (Liitetaulukot 37–39.)

Kuvio 27. Huumeiden käyttöä koskevat mielipiteet. Luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1996, 1998 ja 2000.

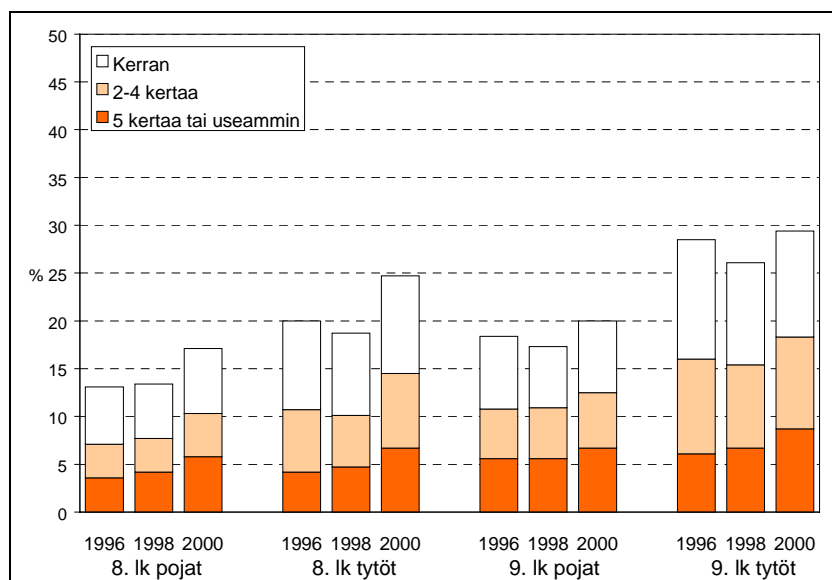
Vuonna 1996 42 % vastaajista ilmoitti tuntevansa huumeita kokeilleita tuttavapiirissään. Vuonna 1998 osuus nousi 45 %:iin ja kahden vuoden kuluttua 51 %:iin (kuvio 28). Myös huumetarjonnan kohteeksi joutui yhä useampi: 14 % vuonna 1996, 16 % vuonna 1998 ja 19 % vuonna 2000. Sosiaalisesti huumeille altistuneita oli ensimmäisessä kyselyssä 44 %, kaksi vuotta myöhemmin 47 % ja viimeisimmässä kyselyssä 53 %. Suurta sosiaalista altistusta kokeneiden osuus kasvoi 11 %:sta 15 %:iin neljän vuoden aikana. (Liitetaulukot 40–42.)

Noin 42 % vastaajista oli vuonna 1996 sitä mieltä, että huumeiden hankkiminen omalla paikkakunnalla oli melko tai erittäin helppoa (kuvio 28). Vuonna 1998 osuus pysyi samana, mutta vuonna 2000 huumeiden hankkimista piti helppona 49 % vastaajista (liitetaulukko 43).

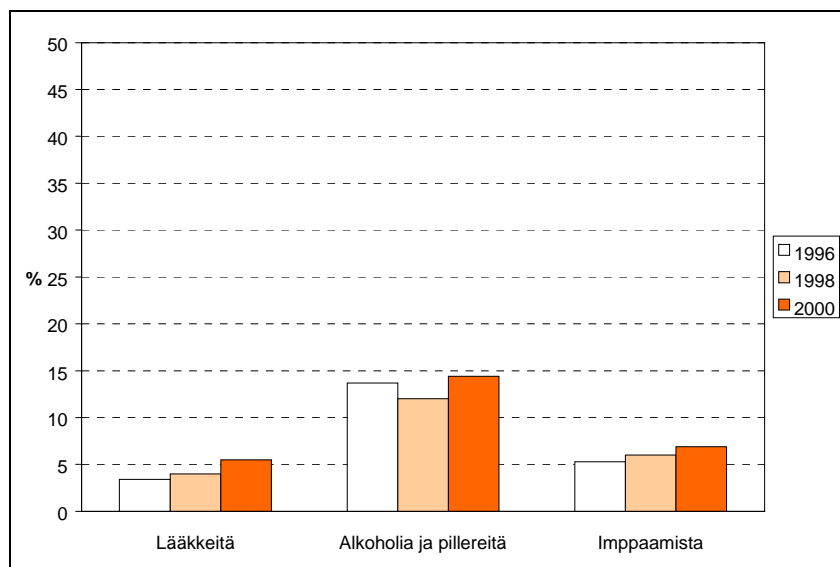
Kuvio 28. Sosiaalinen altistuminen huumeille ja huumeiden hankkimisen helppous. Luokka-aste- ja sukupuoliavakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1996, 1998 ja 2000.

Vuonna 1996 jotain huumaavaa ainetta oli kokeillut 20 % yläasteen oppilaista, kahden vuoden kuluttua kokeilijoita oli 19 % ja 23 % vuonna 2000 (kuvio 29). Kun tuloksia katsotaan tarkemmin, nähdään että neljän vuoden aikana kokeilijoiden osuus kasvoi kaikilla luokka-asteilla sekä tytöillä että pojilla, selvimmin 8. luokalla. Harvinaisimpia huumaavien aineiden kokeilut olivat vuonna 1998 lukuun ottamatta 8. luokan poikia. Kokeilut olivat kaikkina vuosina ja molemmilla luokka-asteilla tytöillä yleisempiä kuin pojilla. (Liitetaulukko 44.)

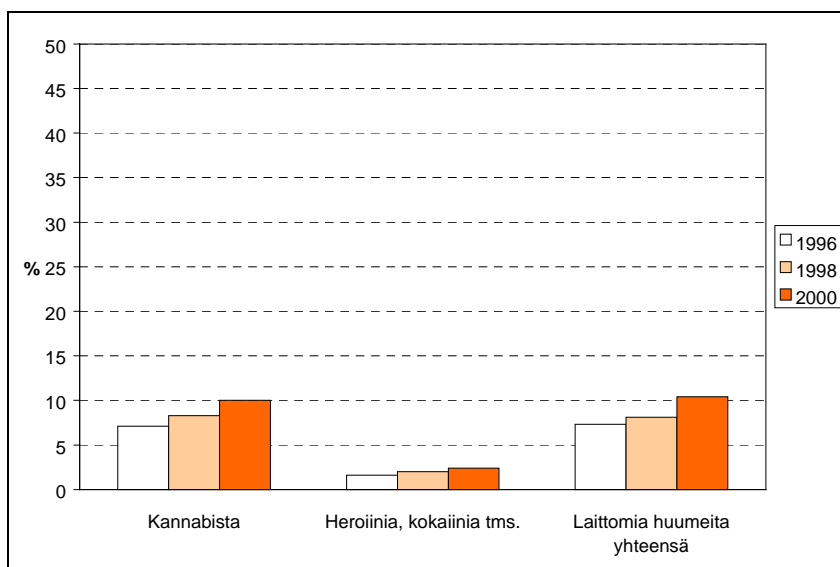
Kuvio 29. Jotain huumaavaa ainetta kokeilleiden prosenttiosuudet luokka-asteen ja sukupuolen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1996, 1998 ja 2000.

Lääkkeiden päihdekäyttö ja huumaavien aineiden haistelu pysyi neljän vuoden aikana melko harvinaisina: lääkkeitä päihtyneeseen kokeilleiden osuus nousi 3 %:sta 6 %:iin ja imppaamista kokeilleiden 5 %:sta 7 %:iin (kuvio 30). Alkoholin ja pillereiden sekakäyttöä oli vuonna 1996 kokeillut 14 % yläasteen oppilasta. Kahden vuoden kuluttua osuus oli laskenut 12 %:iin ja vuonna 2000 noussut jälleen neljän vuoden takaiselle tasolle (14 %). (Liitetaulukot 45–47.)

Kuvio 30. Huumaavien aineiden kokeilut. Luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1996, 1998 ja 2000.

Hasista tai marihuanaa oli vuonna 1996 kokeillut 7 % yläasteen oppilaista (kuvio 31). Kahden vuoden kuluttua kokeilijoiden osuus oli 8 % ja vuonna 2000 10 %. Muita laittomia huumeita (esim. heroiniä, kokaiinia ja amfetamiinia) oli kaikkina kolmena kyselyvuotena kokeillut noin 2 % vastaajista (1,6 %, 2,0 % ja 2,4 %). Noin 7 % vastaajista oli kokeillut jotain näistä laittomista huumeista vuonna 1996, 8 % vuonna 1998 ja 10 % vuonna 2000. (Liitetaulukot 48–50.)

Kuvio 31. Laittomien huumeiden kokeilut. Luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1996, 1998 ja 2000.

POHDINTA

Tämän tutkimuksen tiedot on saatu luokkakyselyissä, jotka on tehty Kouluterveyskyselyyn ilmoittautuneissa kouluissa ja oppilaitoksissa. On siis huomattava, että tiedot huumekekokeiluista perustuvat nuorten omiin vastauksiin ja että teknisesti ottaen aineisto ei ole edustava otos, vaan kyselyyn ilmoittautuneista kouluista ja kunnista muodostunut näyte. Aineiston kattavuus ja laatu riippuvat kuntien ja koulujen omasta kiinnostuksesta kyselyn järjestämiseen. Tulokset ovat sitä luotettavampia mitä paremmin kysely on kunnassa toteutettu.

Kouluterveyskyselyt on tehty luokissa oman opettajan ohjaamina nimettömällä lomakkeella yhteisten ohjeiden mukaan. Viiden vuoden aikana kertyneet kokemukset osoittavat tämän aineistonkeruutavan toimivan hyvin silloin kun kunnassa ja koulussa on ollut riittävästi kiinnostusta kyselyn toteuttamiseen ohjeiden mukaan. Vuosittain 50 000–80 000 tasolla vaihtelevassa vastaajamäärässä on varsin vähän ilmeisiä pilailuvastauksia. Työrauha luokissa on valtaosaltaan ollut hyvä ja puuttuvia tietoja verraten vähän.

Kouluterveyskyselyn kattavuus on ollut kyselyyn osallistuvien peruskoulujen yläasteilla hyvä. Kyselyä ohjanneiden opettajien raporttien mukaan luokista on ollut kyselyn aikana poissa harvoin yli 20 % oppilaista, useimmiten 5–10 %. Kun 30 isossa kunnassa verrattiin vastanneiden lukumääriä oppilastilastoihin, vastausprosentiksi saatiin 81 % kahdeksännellä ja 78 % yhdeksännellä luokalla. Joissakin kunnissa vastanneita oli yli 90 % ikäluokasta, mutta muutamissa kunnissa vastaava osuus oli 74–78 % ja kahdessa kunnassa (Porvoo ja Jyväskylä) 61–62 %. Kun aineisto kattaa alle 70 % kunnan ao. ikäluokista, kuntien välisessä vertailussa on jo huomattavaa epävarmuutta. Vaikka lukiodien vastausprosentteja ei voi samalla tavalla arvioida, ovat ne varsin todennäköisesti lähes samalla tasolla. Ammatillisissa oppilaitoksissa aineisto on valikoituneempi eikä kadon selvittäminen ole toistaiseksi ollut mahdollista.

Länsi-Suomen, Itä-Suomen ja Oulun läänistä kahden kyselyvuoden aikana osallistuivat lähes kaikki kunnat. Kattavuus oli huonompi Etelä-Suomen ja Lapin lääneissä. Noin 30 suurimmasta kunnasta puuttui aineistosta vain viisi (Lahti, Hämeenlinna, Kouvola, Nurmijärvi ja Kirkkonummi). Pääkaupunkiseudun, Porvoon ja Kotkan sekä Keski-Uusimaan kuntien osallistuminen tuo aineistoon selvästi myös Etelä-Suomen painotusta. Ilmiöissä, jotka painottuvat Etelä-Suomeen, aineistoa ei voi pitää koko maata edustavana. Kun mukana kuitenkin on yli 80 % Suomen kunnista, koko maan tunnusluvut vastaavat varsin hyvin edustavista aineistoista saatua.

Huumeatilanteen muutostutkimuksen aineisto kattaa vain osan maasta. Pääosa aineistosta on Helsingistä, Keski-Suomesta, Itä-Suomesta ja Kainuusta ja Rovaseudusta (liite 2). Muutoksissa voi olla merkittäviä alueellisia eroja. Siksi tuloksia on tältä osin tulkittava varovaisesti.

Tutkimustuloksia tarkasteltaessa on erityisesti huomattava, että tiedot on kerätty oppilailta itseltään luokkakyselyssä. Tällainen aineistonkeruumenetelmä sopii huumekekokeilujen kartoittamiseen, mutta mittaa huonosti vakiintuneempaa huumeiden käyttöä. Kouluterveyskysely kohdistuu 14–18-vuotiaisiin, jotka ovat useimmiten huumekekokeiluissaan vasta alkuvaiheessa. Etenkin ne tämänikäiset käyttäjät, joita poliisi ja palvelujärjestelmä kohtaavat, puuttuvat varsin suurella todennäköisyydellä kouluterveyskyselyn vastaajista. Vaikka jonkin maakunnan alueella tämän tutkimuksen mukaan huumekekokeilut ovat vielä verraten harvinaisia, siellä saattaa kuitenkin olla 100–200 ongelmakäyttäjää, jotka työllistävät poliisia ja muita palveluja ja aiheuttavat paljon julkista keskustelua. Kokonaiskuva huumeatilanteesta saadaan vasta yhdistämällä eri tietolähteistä tuleva informaatio.

Huumeopetuksesta

Heikkinen ja Kontula (1992) ovat tutkineet koulujen huumeopetusta lukuvuonna 1989–90 eli noin kymmenen vuotta sitten. Silloin koulussa opetus oli painottunut yläasteella 8. luokille ja keskiasteella 1. luokille. Huumeista oli yleensä puhuttu muun päihdeopetuksen yhteydessä. Yläasteella järjestettiin erillisiä opetustilaisuuksia huumeista. Tutkijat totesivat myös, että kun huumeiden käsittelyyn käytettiin useampia oppitunteja, opetuksen sisältö monipuolistui.

Kouluterveyskyselyssä oppilailta kysyttiin vain varta vasten huumeista järjestettyjen oppituntien määrää. Vastauksissa ei näy päihdeopetukseen tai muuhun opetukseen integroitu huumeopetus. Tämä indikaattori antaa vain hyvin karkean kuvan koulujen ehkäisevästä huumetyöstä. Heikkisen ja Kontulan (1992) tutkimukseen verrattuna oppituntien painopisteet ovat pääosin ennallaan. Huumeoppitunteja oli jonkin verran enemmän 8. luokalla kuin 9. luokalla. Kahdeksannella luokalla lähes kolme neljästä vastaajasta muisti vähintään yhden oppitunnin ja yhdeksännellä noin kaksi kolmesta. Noin puolet vastaajista yläasteella ilmoitti, että luokalla oli pidetty useampia kuin yksi tunti. Lukion tai ammatillisen oppilaitoksen 2. luokalla opetus oli sen sijaan harvinaista: alle kolmasosa ilmoitti pidetyn oppitunteja huumeista.

Heikkisen ja Kontulan (1992) tutkimuksessa todettiin, että huumeopetuksen tuntimäärä sitä suurempi mitä pahempana opettaja piti paikkakunnan huumeongelmaa. Olettaen, että opettajilla on realistinen näkemys paikkakunnan huumeongelmasta, huumeopetuksen määrää voidaan tarkastella suhteessa huumeokeilijoiden määrään eri kunnissa. Kun verrataan jotain huumaavaa ainetta kokeilleiden osuusia 30 suurimmassa kunnassa ja oppilaiden ilmoittamaa huumeoppituntien määrää samoissa kunnissa, järjestys ei näytä olevan juurikaan samanlainen. Niistä kymmenestä kunnasta, joissa oli eniten huumeita kokeilleita, vain kolme kuntaa oli kymmenen eniten huumeopetusta järjestäneen kunnan joukossa ja vain kahdessa huumeopetusta järjestettiin enemmän kuin koko maassa keskimäärin.

Nuorten mielipiteistä

Nuorten suhtautuminen kannabistuotteisiin on muuttunut aikaisempaa myönteisemmäksi. Joka seitsemäs peruskoulun 8. luokan oppilas oli sitä mieltä, että kannabiskokeilut eivät ole sen vaarallisempia kuin muutaman olutpullon juominen. Yhdeksännen luokan oppilailla ja sitä vanhemmilla osuus oli noussut joka viidenteen. Oppilaiden muistamalla huumevalistustunneilla ei näyttänyt olevan yhteyttä oppilaiden suhtautumiseen huumeisiin. Sen sijaan omilla kokeiluilla oli selvä yhteys käsityksiin huumeiden vaarallisuudesta. Niiden nuorten, joilla oli kokemuseräistä tietoa laittomista huumeista – lähinnä kannabiksesta – käsitykset olivat selvästi myönteisempiä kuin huumeita kokeilemattomilla. Tämä näkyi myös sukupuolia verratessa. Pojilla kannabiskokeilut olivat yleisempiä kuin tytöillä. He suhtautuivatkin tyttöjä hyväksyvämmiin eri asteiseen kannabiksen polttoon ja lievemmin kannabiksen vaarallisuuteen.

Omien kokeilujen yhteys mielipiteisiin on selvä tulos muissakin tutkimuksissa. Kun esimerkiksi marihuanaa oli kokeiltu jo varhaisnuoruudessa, olivat mielipiteet huumeiden käytön haitallisuudesta huomattavasti lievempiä vielä täysi-ikäiseksi tultua kuin marihuanaa kokeilemattomilla. (Brook, Balka & Whiteman 1999.). Näin kokeilujen yleistymisen johtaa yhtäältä myönteisempään suhtautumiseen ja toisaalta myönteisempi suhtautuminen mahdollistaa entisestään kokeilujen yleistymisen. Suomen nuorisokulttuurien aikaisemmin pääosin varsin huumekielteinen ilmasto on lähivuosina varsin suurella todennäköisyydellä muuttumassa huumemyönteisemmäksi. Tämä yleinen trendi vaikuttaa merkittävästi ehkäisevän päihde- ja huumetyön haasteisiin ja myös eri hankkeiden ja ohjelmien tuloksellisuuden arviointiin.

Sosiaalisesta altistumisesta

Huumaavien aineiden käyttöä tuttavapiirissä ja huumeiden tarjontaa koskevat kysymykset olivat Kouluterveyskyselyssä samat kuin Nuorten terveystapatutkimuksessa. Nuorten terveystapatutkimus tehdään postikyselynä 12–18 -vuotiaita edustavalle otokselle, viimeisin kysely on vuodelta 1999. Kouluterveyskyselyssä 8. luokalla olevista suurin osa on 14-vuotiaita, joten tuloksia kannattaa vertailla Nuorten terveystapatutkimuksen 14-vuotiaisiin, jotka kyselyhetkellä olivat noin 14,5-vuotiaita. 8. luokan oppilaiden keski-ikä oli kouluterveyskyselyssä 14,85 vuotta eli noin 14 vuotta ja 10 kuukautta (taulukko 3). Kouluterveyskyselyssä huumaavia aineita kokeilleita nuoria tuntevia oli enemmän kuin Nuorten terveystapatutkimuksessa sekä tyttöjen keskuudessa (49 % vs. 44 %) että poikien keskuudessa (36 % vs. 27 %). (Rimpelä ym. 1999.)

Myös huumeiden tarjontaa ilmoittaneita nuoria oli Kouluterveyskyselyssä enemmän kuin Nuorten terveystapatutkimuksessa. Nuorten terveystapatutkimuksessa 14-vuotiaista pojista 6 % ja tytöistä 9 % ilmoitti heille tarjotun huumeita Suomessa vuoden aikana (Rimpelä ym. 1999). Vastaavat osuudet Kouluterveyskyselyssä olivat 8. luokan pojilla 14 % ja tytöillä 13 %.

Erot tutkimustuloksissa johtunevat osin eroista aineiston keräämisessä. Nuorten terveystapatutkimus on lähetetty nuorille omalla nimellä suoraan kotiosoitteeseen. Vanhemmat ovat todennäköisesti olleet tietoisia kyselystä ja osa varmaan hyvinkin kiinnostuneita lastensa vastauksista. Kouluterveyskyselyn luokkatilanteessa vastausten nimettömyyteen on ehkä luotettu enemmän ja nuoret ovat luultavasti uskaltaneet vastata rohkeammin huumeita koskeviin kysymyksiin. Samaan suuntaan lienee vaikuttanut myös se, että 8. luokan oppilaat kouluterveyskyselyssä olivat keskimäärin noin 2–3 kuukautta vanhempia kuin Nuorten terveystapatutkimuksen 14-vuotiaiden otos. Kolmanneksi tuloksiin vaikuttaa myös kato. Postikyselyssä katoon valikoituu keskimääräistä enemmän niitä, joiden päihteiden käyttö on keskimääräistä yleisempää (Rimpelä ym. 1999). Kouluterveyskyselyissä kato on pienempi ja tuskin yhtä selvästi päihteiden käyttöön ja kokeiluihin painottunut kuin Nuorten terveystapatutkimuksessa.

Huumaavien aineiden käyttöä tuttavapiirissä ja huumeiden tarjontaa koskevat kysymykset yhdistämällä voidaan arvioida nuorten altistumista huumaaville aineille. Noin puolet vastaajista oli altistunut sosiaalisesti huumeille. Suurelle altistukselle joutuneita oli yläasteella noin kymmenesosa ja keskiasteella noin viidesosa vastaajista. Tytöt olivat yläasteella poikia useammin huumeille altistuneita, sen sijaan keskiasteella sukupuolten välillä ei juurikaan ollut eroa. Suuren altistumisen kohdalla tilanne oli päin vastainen: yläasteella eroa ei ollut, mutta keskiasteella se oli pojilla yleisempää.

Suuri sosiaalinen altistuminen huumeille lisäsi selvästi huumaavien aineiden kokeiluja. Kaksi kolmesta suureen altistukseen joutuneesta nuoresta – jotka siis tunsivat useita huumekokeilijoita ja joille oli tarjottu huumeita – oli itse kokeillut jotain huumaavaa ainetta ja puolet laittomia huumeita. Näin todennäköisten huumekokeilijoiden tunnistamiseksi ei välttämättä tarvitse kysyä suoraan omia kokeiluja. Tuttavapiirien huumekokeilujen ja huumetarjonnan kohtaamisen kysyminen rajaa jo melkoisesti sitä nuorten piiriä, jossa omatkin kokeilut ovat todennäköisiä.

Huumaavien aineiden kokeiluista

Nuorten omaa huumeiden käyttöä on tutkittu laajassa kansainvälisessä ESPAD-tutkimuksessa (*The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs; Ahlström ym. 1999a*) viimeksi vuonna 1999. Tutkimus tehtiin luokkakyselynä 9. luokalla. ESPAD perustui otantaan ja kohderyhmä oli vuonna 1983 syntyneet. Kouluterveyskyselyn tulokset nuorten omasta huumaavien aineiden käytöstä ovat samansuuntaisia kuin ESPAD:issa (taulukko 14). Tytöt tosin ilmoittivat enemmän lääkkeiden päihdekäyttöä ESPAD:issa kuin Kouluterveyskyselyssä.

Taulukko 14. Huumaavien aineiden käyttö 15–16 -vuotiailla ESPAD-tutkimuksessa vuonna 1999 ja Kouluterveyskyselyssä 9. luokan oppilailla vuosina 1998/1999.

	Pojat		Tytöt	
	9. luokka Kouluterveys 1998/99	15–16 -vuotiaat ESPAD 1999 ¹	9. luokka Kouluterveys 1998/99	15–16 -vuotiaat ESPAD 1999 ¹
Alkoholi ja pillerit	8 %	7 %	20 %	19 %
Lääkkeet	3 %	3 %	5 %	9 %
Liimat yms.	7 %	5 %	5 %	6 %
Laittomat huumeet yhteensä	12 %	11 %	10 %	10 %
Kannabis	12 %	10 %	9 %	9 %
Muut laittomat huumeet	3 %	1 %	2 %	3 %
N	22 191	noin 1 500	21 801	noin 1 500

¹ Lähde: Salme Ahlström, Leena Metso & Eeva Liisa Tuovinen: Miten nuorten päihteiden käyttö on muuttunut vuodesta 1995 vuoteen 1999? Yhteiskuntapolitiikka 64(1999):5–6, 480–487.

Päihteiden monikäytöstä

Monissa tutkimuksissa on todettu, että päihteiden monikäyttö on yleistä ja humalakokeilut ovat yhteydessä muiden päihteiden kokeiluihin. (ks. esim. Ahlström ym. 1999a, 480–487.) Tuoreessa tutkimuksessa tupakan, alkoholin ja kannabiksen käytön yhteyksiä selitettiin taustatekijällä, jota tutkijat kutsuivat alttiudeksi (vulnerability) päihteiden käytölle. Tällaista alttiutta ennustivat rikolliset tai päihteitä käyttävät ikätoverit, uusia elämyksiä hakeva käyttäytymismalli ja laittomia huumeita käyttävät vanhemmat. Tutkijaryhmän mukaan päihteiden käyttöä ei ehkä ehkäistäkään aineisiin vaan taustatekijöihin puuttamalla (Lyskey, Fergusson & Horwood 1998, 995–1005).

Tätä näkemystä tukevat myös Kouluterveyskyselyn tulokset. Kaikkien huumaavien aineiden käyttö sekä laittomien huumeiden käyttö oli selvästi yleisempää niillä koululaisilla, jotka tupakoivat säännöllisesti tai olivat kokeilleet nuuskaa tai joivat usein alkoholia humalaan asti. Voimakkaimmin yhteydessä oli nuuskaaminen, joka oli pojilla huomattavasti yleisempää kuin tytöillä. Alkoholia ja pillereitä vähintään viisi kertaa käyttäneistä yli kaksi kolmesta oli kokeillut myös laittomia huumeita.

Laittomien huumeiden kokeileminen oli erittäin harvinaista niillä 8. ja 9. luokan oppilailla, jotka eivät tupakoi eivätkä nuuskaa, eivät juo koskaan itseään tosi humalaan eivätkä ole kokeilleet alkoholia pillereiden kanssa. Huumekokeilut olivat harvinaisia myös huumeille sosiaalisesti altistumattomilla. Toisaalta kannabiskokeilut ennakoivat varsin suurella todennäköisyydellä muiden laittomien huumeiden kokeilua ja käyttöä (s. 33, taulukko 7). On huomattava, että kukaan niistä nuorista, jotka eivät ilmoittaneet kannabiskokeiluja, eivät myöskään raportoineet muiden laittomien huumeiden kokeiluja. Jos taas kannabista oli käyttänyt yli neljä kertaa, joka neljäs ilmoitti käyttäneensä muitakin laittomia huumeita yli neljä kertaa.

Perhetaustan vaikutuksesta

Perhetaustan yhteydet huumekokeiluihin jäivät tässä alustavassa tarkastelussa odotettua heikommiksi. Isän koulutuksella ei ollut yhteyttä huumekokeiluihin. Muussa perherakenteessa elävillä nuorilla kokeilut olivat hieman yleisempiä kuin ydinperheessä tai yksinhuoltajaperheessä elävillä.

Vanhempien tietoja lasten ystävästä ja viikonvaihdemenoista kysyttiin nuorilta itseltään. Mitä vähemmän vanhemmat tiesivät lastensa ystävästä ja menoista sitä todennäköisempiä olivat huumekokeilut. Kun vanhemmat olivat perillä lapsensa ystävästä ja menemisistä, ovat huumekokeilut harvinaisia.

Kaupunkien välisistä eroista

ESPAD-tutkimuksen mukaan alkoholin ja pillerien yhteiskäyttö ja lääkkeiden päihdekäyttö olivat yhtä yleisiä kaikilla analysoinnissa käytetyillä EU:n suuralueilla. Liimojen ja muiden impattavien aineiden käyttö taas oli yleisintä Pohjois-Suomessa. Sen sijaan laittomien huumeiden käyttö oli yleisintä pääkaupunkiseudulla (Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen) ja myös muualla Etelä-Suomessa. Huumeiden käyttö oli yleisempää suurissa kaupungeissa kuin pikkupaikkakunnilla. (Ahlström ym. 1999b.)

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin yksityiskohtaisemmin huumeokeiluja suurissa kunnissa. Hasis- tai marihuanakokeilut kasautuvat edelleen väestökeskuksiin. Kokeilleiden prosenttiluvut olivat koko maan keskiarvoa suuremmat 24:ssä 30:stä isosta kunnasta. Alkoholin ja pillereiden sekakäytössä ei kunnan suuruudella näyttänyt olevan yhtä suurta vaikutusta. Vain 10 kunnassa 30 suurimmasta kunnasta kokeilijoita oli enemmän kuin koko maassa keskimäärin.

Ovatko kokeilut lisääntyneet 1990-luvun loppupuolella?

ESPAD-tutkimuksessa tarkasteltiin koko maata edustavassa näytteessä peruskoulun 9. luokan oppilaiden huumeokeiluja vuosina 1995 ja 1999. Tutkijaryhmän yhteenvedon mukaan tämänikäisten nuorten laittomien huumeiden käyttö lisääntyi viiden vuoden jaksolla kaksinkertaiseksi, mutta oli edelleen eurooppalaisessa vertailussa vähäisempää kuin monissa muissa maissa (Ahlström ym. 1999a). Nuorten terveystapatutkimuksessa todettiin, että nuorten sosiaalinen altistuminen huumeille lisääntyi edelleen myös 1990-luvun loppupuolella (Rimpelä ym. 1999).

Vuosien 1998/1999 aineiston kuntakohtaisia tuloksia voidaan suoraan verrata vuoden 1996 Kouluterveyskyselyn tuloksiin (Rimpelä ym. 1996) muutamissa kaupungeissa (Helsinki, Joensuu, Jyväskylä, Kajaani, Kuopio, Mikkeli, Riihimäki, Rovaniemi, Tampere ja Turku). Tässä vertailussa peruskoulun yläasteen oppilaiden alkoholin ja pillereiden sekakäyttö näyttää pysyneen pääosin entisellä tasollaan. Kannabistuotteiden kokeilut ovat yleisesti ottaen yleistyneet, mutta kaupungeittain kuva ei ole aivan yksiselitteinen. Joissakin kaupungeissa kokeilut ovat lisääntyneet merkittävästi (esim. Jyväskylä, Kuopio, Rovaniemi ja Tampere), mutta toisissa kaupungeissa muutokset ovat tämän vertailun perusteella melko pieniä. Myönteisesti kannabiskokeiluihin suhtautuvien osuudet ovat lisääntyneet.

Alustavat tulokset vuosien 1996, 1998 ja 2000 aineistoista antavat varsin yksiselitteisen kuva huumetilanteen kehityksestä. Huumeokeiluja on yhä enemmän nuorten tuttavapiirissä ja hankkiminen koetaan helpommaksi, laittomiin huumeisiin suhtaudutaan aikaisempaa myönteisemmin ja niiden kokeilut yleistyvät. Vaikka huumeiden käytön hyväksyviä ja itse useampia kertoja kokeilleita on edelleen melko pieni osuus nuorista, suunta on selvä.

Huumerikostilastot ja myös hoitotilastot osoittavat ongelman nopeaa yleistymistä kun taas kyselytutkimuksissa lisääntyminen ei ole yhtä dramaattista. Erot selittyvät osaksi mittareiden kohdistumisella huumeiden käytön eri vaiheisiin. Ensi kokeiluista kuluu useimmiten pitkä aika käytön vakiintumiseen ja ongelmien laajenemiseen niin mittaviksi, että ne tulevat rekisteröityä poliisin tai hoitojärjestelmän tilastoihin. Näissä näkyy nyt kokeilujen ja käytön lisääntyminen 1980-luvulta alkaen.

Lopuksi

Vuoden 1995 raportin keskeinen tulos oli huume-kokeilujen arkipäiväistyminen (Rimpelä ym. 1995). Neljä vuotta myöhemmin voidaan todeta, että sama kehitys jatkuu edelleen. Suhtautuminen laittomiin huumeisiin muuttuu aikaisempaa myönteisemmäksi, joskin edelleen valtaosa nuorista suhtautuu niihin kielteisesti. Huumeita kokeillaan jo koko maassa eikä pääkaupunkiseutu nouse enää samalla tavalla esiin huume-kokeilujen keskuksena kuin 1990-luvun puolivälissä. Varsin suuri osa nuorista on tutustunut lähiympäristössään huume-kokeiluihin, vaikka itse ei vielä olisi kokeillut. Monet kokevat huumeiden saatavuuden helpoksi omalla paikkakunnallaan. Ehkäisevän työn kannalta tämä tarkoittaa entistä vaikeampaa asettelmaa. Nuoret saavat joukkotiedotuksen ja huumevalistuksen ohella entistä enemmän tietoa huumeista tuttaviltaan ja ystäviltään ja he näkevät läheistensä kokeilevan ja käyttävän huumeita. Tässä ympäristössä nouse ehkäisevälle työlle uusia haasteita, joihin olisi vastattava nopeasti. Ne työmuodot, jotka saattoivat vielä 1980-luvulla olla tuloksellisia, eivät välttämättä enää toimi uudessa tilanteessa.

Tämä tutkimus vahvistaa aikaisempia tuloksia (Ahlström ym. 1999a; Lyskey ym. 1998) huume-kokeilujen vahvasta yhteydestä muiden psykoaktiivisten aineiden käyttöön ja kokeiluun. Sen sijaan perhetaustaan yhteydet olivat heikompia ja tulivat esiin lähinnä perheen sisäistä vuorovaikutusta kuvaavissa kysymyksissä (tuntevatko vanhemmat lastensa ystäviä ja tietävätkö he viikonvaihdemenoista). Huume-kokeilijoiden tunteminen ja tarjonnan kohtaaminen ennakoivat erittäin voimakkaasti omia huume-kokeiluja. Näitä tuloksia voidaan katsoa ainakin kahdesta näkökulmasta. Huume-kokeilujen vaarassa olevien nuorten tunnistamiseen ei välttämättä tarvita laboratoriotutkimuksia. Keskeinen riskiryhmä voidaan tunnistaa, kun tiedetään tupakointitottumukset ja alkoholinkäyttötyyli ja tutustutaan karkealla tasolla perheen sisäiseen vuorovaikutukseen. Jos tähän vielä lisätään suorilla kysymyksillä tieto huume-kokeiluista tuttavapiirissä ja huumetarjonnan kohtaamisesta, ollaan jo varsin lähellä sitä osaa nuorisoa, jonka vaara edetä omiin huume-kokeiluihin on huomattavasti keskimääräistä suurempi.

Toiseksi tässä yhteydessä on perusteltua kiinnittää huomiota huumeiden kokeiluna ja käyttönä näkyvän ongelman tulkintaan. Vaikka nuoren pulmat tulevat esiin huume-kokeiluina, hänen varsinaiset ongelmansa saattavat olla huomattavasti laajempia. Nuorten varhaisen marihuanan käytön on todettu ennakoivan myöhemmin nuoruudessa ilmeneviä ongelmia: esimerkiksi huonoa koulumenestystä, nuorisoriikollisuutta, harkitsematonta seksikäyttäytymistä. Kysymys on usein laajemmasta kokonaisuudesta, joka näkyy myös ongelmina tupakoinnin, alkoholin juonnin ja marihuanan polton kanssa. Tuoreen tutkimuksen mukaan näillä nuorilla on tavallista enemmän ystäviä, jotka käyttäytyvät poikkeavasti (Brook ym. 1999). Kaiken kaikkiaan Suomessa on vielä niukasti tietoja huume-kokeilujen ja käytön 'luonnollisesta historiasta'. Poikkileikkaustutkimuksissa siitä saadaan vain hetkellisiä tietoja. Jatkossa tarvittaisiinkin myös samojen nuorten seurantatutkimuksia, joissa saataisiin luotettavampi kuva eri asioiden liittymisestä toisiinsa ja etenemisestä nuoren kasvun ja kehityksen myötä.

KIRJALLISUUS

- Ahlström, Salme & Metso, Leena & Tuovinen, Eeva Liisa: Miten nuorten päihteiden käyttö on muuttunut vuodesta 1995 vuoteen 1999? Yhteiskuntapolitiikka 64(1999):5–6, 480–487. 1999a
- Ahlström, Salme & Metso, Leena & Tuovinen, Eeva Liisa: Nuorten päihteiden käytössä vähäisiä eroja suuralueiden välillä. Dialogi (1999):3, 34–35. 1999b
- Brook, Judith S. & Balka, Elinor B. & Whiteman, Martin: The Risks for Late Adolescence of Early Adolescent Marijuana Use. American Journal of Public Health 89(1999):10, 1549–1554.
- Heikkinen, Teija & Kontula, Osmo: Koulujen huumeopetus. Tutkimus lukuvuodesta 1989–1990. Raportteja 63. Helsinki: Sosiaali- ja terveyshallitus, 1992.
- Lyskey, Michael T. & Fergusson, David M. & Horwood, L. John: The Origins of the Correlations between Tobacco, Alcohol, and Cannabis Use During Adolescence. Journal of Child Psychology and Psychiatry 39(1998):7, 995–1005.
- Rimpelä, Arja & Vikat, Andres & Rimpelä, Matti & Lintonen, Tomi & Ahlström, Salme & Huhtala, Heini: Nuorten terveystapatutkimus 1999. Tupakoinnin ja päihteiden käytön muutokset. Aiheita-monistesarja 18/1999. Helsinki: Stakes, 1999.
- Rimpelä, Matti & Jokela, Jukka & Luopa, Pauliina & Liinamo, Arja & Huhtala, Heini & Kosunen, Elise & Rimpelä, Arja & Siivola, Matti: Kouluterveys 1996 -tutkimus. Kouluviihtyvyys, terveys ja tottumukset. Perustulokset yläasteilta ja kaupunkien väliset erot. Aiheita-monistesarja 40/1996. Helsinki: Stakes, 1996.
- Rimpelä, Matti & Pohjanpää, Kirsti & Terho, Pirjo & Pienmäki-Jylhä, Päivi & Poikajärvi, Kristiina: Huumeet nuorten arjessa. Aiheita-monistesarja 28/1995. Helsinki: Stakes, 1995.

LIITE 1

Kouluterveyskyselyyn 1998 tai 1999 osallistuneet kunnat ja osallistumisvuosi

ETELÄ-SUOMEN LÄÄNI					
Uusimaa					
Espoo	1999	Loimaa	1999	Nokia	1999
Helsinki	1998	Loimaan kunta	1999	Orivesi	1999
Hyvinkää	1998	Mynämäki	1999	Parkano	1999
Järvenpää	1998	Naantali	1999	Pirkkala	1999
Kerava	1998	Nousiainen	1999	Pälkäne	1999
Lohja	1999	Parainen	1999	Ruovesi	1999
Mäntsälä	1998	Perniö	1999	Sahalahti	1999
Nummi-Pusula	1999	Piikkiö	1999	Tampere	1999
Pornainen	1998	Raisio	1999	Toijala	1999
Sammatti	1999	Rusko	1999	Urkala	1999
Tuusula	1998	Salo	1999	Valkeakoski	1999
Vantaa	1999	Sauvo	1999	Vammala	1999
Vihti	1999	Somero	1999	Vesilahti	1999
Kanta-Häme		Taivassalo	1999	Viiiala	1999
Forssa	1998	Turku	1998	Vilppula	1999
Hauho	1998	Uusikaupunki	1999	Virrat	1999
Hausjärvi	1998	Vehmaa	1999	Ylöjärvi	1999
Humppila	1998	Yläne	1999	Äetsä	1999
Jokioinen	1998	Satakunta		Keski-Suomi	
Kalvola	1998	Eura	1999	Hankasalmi	1998
Loppi	1998	Eurajoki	1999	Joutsa	1998
Riihimäki	1998	Harjavalta	1999	Jyväskylä	1998
Tammela	1998	Honkajoki	1999	Jyväskylän mlk	1998
Ypäjä	1998	Huittinen	1999	Jämsä	1998
Päijät-Häme		Jämijärvi	1999	Jämsänkoski	1998
Hartola	1998	Kankaanpää	1999	Kannonkoski	1998
Heinola	1998	Karvia	1999	Karstula	1998
Nastola	1998	Kiukainen	1999	Keuruu	1998
Padasjoki	1999	Kokemäki	1999	Kinnula	1998
Sysmä	1998	Kullaa	1999	Kivijärvi	1998
Kymenlaakso		Köyliö	1999	Konnevesi	1998
Elimäki	1998	Lavia	1999	Korpilahti	1998
Hamina	1999	Luvia	1999	Kuhmoinen	1998
Kotka	1999	Merikarvia	1999	Kyyjärvi	1998
Vehkalahti	1999	Nakkila	1999	Laukaa	1998
Etelä-Karjala		Noormarkku	1999	Multia	1998
Imatra	1998	Pomarkku	1999	Muurame	1998
Lappeenranta	1998	Pori	1999	Petäjävesi	1998
Luumäki	1998	Punkalaidun	1999	Pihtipudas	1998
Itä-Uusimaa		Rauma	1999	Saarijärvi	1998
Askola	1998	Siikainen	1999	Suolahti	1998
Porvoo	1998	Säkylä	1999	Toivakka	1998
LÄNSI-SUOMEN LÄÄNI		Ulvila	1999	Uurainen	1998
Varsinais-Suomi		Pirkanmaa		Viitasaari	1998
Alastaro	1999	Hämeenkyrö	1999	Äänekoski	1998
Dragsfjärd	1999	Ikaalinen	1999	Etelä-Pohjanmaa	
Halikko	1999	Juupajoki	1999	Alahärmä	1999
Kaarina	1999	Kangasala	1999	Alajärvi	1999
Karinainen	1999	Kihniö	1999	Alavus	1999
Kemiö	1999	Kuru	1999	Evijärvi	1999
Korppoo	1999	Lempäälä	1999	Ilmajoki	1999
Koski tl	1999	Luopioinen	1999	Isojoki	1999
Laitila	1999	Mouhijärvi	1999	Jalasjärvi	1999
		Mänttä	1999	Jurva	1999
				Kauhajoki	1999

Kauhava	1999	Pertunmaa	1998	Kalajoki	1999
Kortesjärvi	1999	Pieksämäen mlk	1998	Kempele	1999
Kuortane	1999	Pieksämäki	1998	Kestilä	1999
Kurikka	1999	Punkaharju	1998	Kiiminki	1999
Lappajärvi	1999	Puumala	1998	Kuivaniemi	1999
Lapua	1999	Rantasalmi	1998	Kuusamo	1999
Lehtimäki	1999	Ristiina	1998	Kärsämäki	1999
Nurmo	1999	Savonlinna	1998	Liminka	1999
Peräseinäjoki	1999	Savonranta	1998	Merijärvi	1999
Seinäjoki	1999	Sulkava	1998	Muhos	1999
Soini	1999	Pohjois-Savo		Nivala	1999
Teuva	1999	Iisalmi	1998	Oulainen	1999
Töysä	1999	Juankoski	1998	Oulu	1999
Vimpeli	1999	Kaavi	1998	Oulunsalo	1999
Ylihärmä	1999	Keitele	1998	Pattijoki	1999
Ylistaro	1999	Kiuruvesi	1998	Pudasjärvi	1999
Ähtäri	1999	Kuopio	1998	Pulkki	1999
Pohjanmaa		Lapinlahti	1998	Pyhäjoki	1999
Isokyrö	1999	Leppävirta	1998	Pyhäjärvi	1999
Kaskinen	1999	Maaninka	1998	Pyhäntä	1999
Kristiinankaupunki	1999	Nilsia	1998	Raahe	1999
Kruunupyy	1999	Pielavesi	1998	Rantsila	1999
Laihia	1999	Rautalampi	1998	Reisjärvi	1999
Luoto	1999	Siilinjärvi	1998	Ruukki	1999
Maalahti	1999	Suonenjoki	1998	Sievi	1999
Mustasaari	1999	Tervo	1998	Siikajoki	1999
Närpiö	1999	Tuusniemi	1998	Taivalkoski	1999
Pedersören kunta	1999	Varkaus	1998	Tyrnävä	1999
Pietarsaari	1999	Varpaisjärvi	1998	Utajärvi	1999
Uusikaarlepyy	1999	Vehmersalmi	1998	Vihanti	1999
Vaasa	1999	Vesanto	1998	Yli-ii	1999
Vähäkyrö	1999	Pohjois-Karjala		Ylikiminki	1999
Vöyri	1999	Eno	1998	Ylivieska	1999
Keski-Pohjanmaa		Ilomantsi	1998	Kainuu	
Halsua	1999	Joensuu	1998	Hyrynsalmi	1998
Himanka	1999	Juuka	1998	Kajaani	1998
Kannus	1999	Kesälahti	1998	Kuhmo	1998
Kaustinen	1999	Kiihtelysvaara	1998	Paltamo	1998
Kokkola	1999	Kitee	1998	Puolanka	1998
Kälviä	1999	Kontiolahti	1998	Ristijärvi	1998
Lestijärvi	1999	Liekka	1998	Sotkamo	1998
Lohtaja	1999	Liperi	1998	Suomussalmi	1998
Perho	1999	Nurmes	1998	Vaala	1999
Toholampi	1999	Outokumpu	1998	Vuolijoki	1998
Veteli	1999	Polvijärvi	1998	LAPIN LÄÄNI	
ITÄ-SUOMEN LÄÄNI		Pyhäselkä	1998	Lappi	
Etelä-Savo		Rääkkylä	1998	Kemi	1999
Enonkoski	1998	Tohmajärvi	1998	Kemijärvi	1998
Haukivuori	1998	Tuupovaara	1998	Pelkosenniemi	1998
Heinävesi	1998	Valtimo	1998	Posio	1998
Hirvensalmi	1998	OULUN LÄÄNI		Ranua	1998
Joroinen	1998	Pohjois-Pohjanmaa		Rovaniemen mlk	1998
Juva	1998	Alavieska	1999	Rovaniemi	1998
Kangasniemi	1998	Haapajärvi	1999	Sodankylä	1998
Kerimäki	1998	Haapavesi	1999	Tervola	1998
Mikkeli	1998	Hailuoto	1999		
Mikkelin mlk	1998	Haukipudas	1999		
Mäntyharju	1998	Ii	1999		

LIITE 2

Muutostutkimuksen aineisto: Kouluterveyskyselyyn 1996, 1998 ja 2000 osallistuneet kunnat ja vastanneiden lukumäärä peruskoulun 8. ja 9. luokilla

Kunta	1996	1998	2000	Yhteensä
Enonkoski	63	71	69	203
Hankasalmi	121	150	128	399
Hartola	70	91	89	250
Haukivuori	74	61	88	223
Heinävesi	116	111	96	323
Helsinki	6028	6386	6269	18683
Hirvensalmi	48	53	48	149
Hyrnsalmi	94	101	94	289
Iisalmi	579	582	548	1709
Ilomantsi	165	167	198	530
Joensuu	764	776	710	2250
Joroinen	176	134	169	479
Joutsa	108	116	138	362
Juankoski	161	131	133	425
Juuka	189	158	165	512
Juva	177	144	164	485
Jyväskylä	1098	943	987	3028
Jyväskylän Mlk	731	808	723	2262
Jämsä	272	279	304	855
Jämsänkoski	194	214	167	575
Kaavi	101	95	72	268
Kajaani	850	950	841	2641
Kangasniemi	156	175	142	473
Kannonkoski	44	47	53	144
Karstula	134	108	142	384
Kesälahti	93	93	89	275
Keuruu	289	313	290	892
Kiittelysvaara	73	88	77	238
Kinnula	80	64	79	223
Kitee	292	303	248	843
Kivijärvi	57	49	43	149
Konnevesi	84	84	88	256
Kontiolahti	279	296	279	854
Korpilahti	95	122	118	335
Kuhmo	366	322	311	999
Kuhmoinen	66	62	67	195
Kuopio	1785	1823	1710	5318
Kyyjärvi	55	62	52	169
Laukaa	462	395	479	1336
Lieksa	380	394	347	1121
Liperi	285	282	271	838
Mikkeli	472	412	459	1343

Kunta	1996	1998	2000	Yhteensä
Mikkelin Mlk	298	327	320	945
Multia	49	51	48	148
Muurame	212	225	209	646
Nurmes	233	253	232	718
Outokumpu	216	210	197	623
Paltamo	118	131	117	366
Petäjävesi	78	74	77	229
Pieksämäen Mlk	221	227	226	674
Pieksämäki	292	319	297	908
Pielavesi	159	154	152	465
Pihtipudas	134	139	134	407
Polvijärvi	131	147	143	421
Punkaharju	102	121	108	331
Puolanka	115	100	110	325
Puumala	62	68	68	198
Pyhäselkä	188	195	219	602
Rantasalmi	102	115	87	304
Riihimäki	545	576	552	1673
Ristiina	119	127	110	356
Ristijärvi	55	58	53	166
Rovaniemen Mlk	576	592	635	1803
Rovaniemi	723	780	789	2292
Rääkkylä	75	77	65	217
Saarijärvi	281	219	300	800
Savonlinna	598	515	622	1735
Savonranta	25	38	28	91
Siilinjärvi	177	168	197	542
Sotkamo	257	322	298	877
Suolahti	192	159	179	530
Suomussalmi	344	320	287	951
Suonenjoki	188	201	199	588
Sysmä	114	103	117	334
Tohmajärvi	154	186	156	496
Toivakka	78	65	116	259
Tuupovaara	64	61	60	185
Uurainen	77	84	74	235
Valtimo	112	77	96	285
Varkaus	534	552	515	1601
Viitasaari	195	185	229	609
Vuolijoki	71	94	75	240
Äänekoski	297	317	335	949
YHTEENSÄ	26287	26747	26375	79409

LIITETAULUKOT

Liitetaulukko 1. Oppitunnit huumausaineista lukuvuoden aikana. Prosenttijakauma luokka-asteen ja sukupuolen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

	Peruskoulun				Lukion		Ammatillisen oppilaitoksen	
	8.lk Pojat	8.lk Tytöt	9.lk Pojat	9.lk Tytöt	2.lk Pojat	2.lk Tytöt	2.vk Pojat	2.vk Tytöt
Ei	27	27	32	34	71	70	70	71
Yhdellä tunnilla	35	33	36	35	17	18	20	16
Useammalla tunnilla	37	39	32	31	12	11	10	13
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	23405	22725	22880	22238	8826	12257	7398	5131

Liitetaulukko 2. Mieliä väittämistä "Huumeiden vaaroista on opetettu ja keskusteltu koulussa liian vähän.". Prosenttijakauma luokka-asteen ja sukupuolen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

	Peruskoulun				Lukion		Ammatillisen oppilaitoksen	
	8.lk Pojat	8.lk Tytöt	9.lk Pojat	9.lk Tytöt	2.lk Pojat	2.lk Tytöt	2.vk Pojat	2.vk Tytöt
Täysin samaa mieltä	17	12	14	10	9	7	17	16
Samaa mieltä	31	33	30	31	28	27	33	37
Eri mieltä	41	46	44	48	49	54	38	39
Täysin eri mieltä	11	9	13	10	13	12	12	8
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	22503	22128	22284	21947	8767	12162	7278	5122

Liitetaulukko 3. Huumausaineopetuksen toteuttajat. Prosenttijakauma luokka-asteen ja sukupuolen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

	Peruskoulun				Lukion		Ammatillisen oppilaitoksen	
	8.lk Pojat	8.lk Tytöt	9.lk Pojat	9.lk Tytöt	2.lk Pojat	2.lk Tytöt	2.vk Pojat	2.vk Tytöt
Opettaja	58	61	57	61	62	64	33	50
Terveydenhoitaja	32	34	38	36	17	11	23	16
Lääkäri	7	5	8	4	5	2	6	3
Tukioppilas	8	9	8	8	7	9	6	9
Poliisi	43	41	42	38	22	19	30	27
Muu ulkopuolinen asiantuntija	35	37	38	40	31	34	43	42
N	17435	16723	16011	14937	2673	3710	2456	1581

Liitetaulukko 4. Mieliä väittämistä "Marihuanan ja hasiksen kokeileminen ei ole sen vaarallisempaa kuin muutaman olutpullon juominen.". Prosenttijakauma luokka-asteen ja sukupuolen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

	Peruskoulun				Lukion		Ammatillisen oppilaitoksen	
	8.lk Pojat	8.lk Tytöt	9.lk Pojat	9.lk Tytöt	2.lk Pojat	2.lk Tytöt	2.vk Pojat	2.vk Tytöt
Täysin samaa mieltä	10	5	11	5	11	4	14	5
Samaa mieltä	8	7	11	9	14	10	14	9
Eri mieltä	30	34	30	33	32	30	28	29
Täysin eri mieltä	52	54	48	53	43	55	44	56
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	22581	22159	22391	21987	8792	12199	7331	5110

Liitetaulukko 5. Satunnaisen marihuanan polttamisen hyväksyminen. Prosenttijakauma luokka-asteen ja sukupuolen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

	Peruskoulun				Lukion		Ammatillisen oppilaitoksen	
	8.lk Pojat	8.lk Tytöt	9.lk Pojat	9.lk Tytöt	2.lk Pojat	2.lk Tytöt	2.vk Pojat	2.vk Tytöt
Kyllä	10	9	16	13	25	16	20	12
Ei	81	82	74	78	69	77	71	81
Ei osaa sanoa	9	9	10	9	6	7	10	7
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	21917	21749	21751	21594	8631	12047	7142	5017

Liitetaulukko 6. Säännöllisen marihuanan polttamisen hyväksyminen Prosenttijakauma luokka-asteen ja sukupuolen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

	Peruskoulun				Lukion		Ammatillisen oppilaitoksen	
	8.lk Pojat	8.lk Tytöt	9.lk Pojat	9.lk Tytöt	2.lk Pojat	2.lk Tytöt	2.vk Pojat	2.vk Tytöt
Kyllä	5	3	7	3	9	3	8	3
Ei	87	91	85	91	86	93	84	92
Ei osaa sanoa	8	6	8	6	5	4	8	6
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	21814	21665	21679	21566	8621	12016	7142	5006

Liitetaulukko 7. Huumeita kokeilleiden määrä tuttavapiirissä. Prosenttijakauma luokka-asteen ja sukupuolen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

	Peruskoulun				Lukion		Ammatillisen oppilaitoksen	
	8.lk Pojat	8.lk Tytöt	9.lk Pojat	9.lk Tytöt	2.lk Pojat	2.lk Tytöt	2.vk Pojat	2.vk Tytöt
Ei tiedä ketään nuorta	64	51	53	41	48	46	47	49
Yhden nuoren	13	18	13	17	12	15	12	14
2-5 nuorta	15	24	21	29	25	27	24	24
Useampia kuin 5 nuorta	8	8	13	13	14	12	17	13
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	23394	22766	22970	22300	8832	12260	7425	5158

Liitetaulukko 8. Ystävien ja tuttavien käyttämät huumaavat aineet. Prosenttijakauma luokka-asteen ja sukupuolen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

	Peruskoulun				Lukion		Ammatillisen oppilaitoksen	
	8.lk Pojat	8.lk Tytöt	9.lk Pojat	9.lk Tytöt	2.lk Pojat	2.lk Tytöt	2.vk Pojat	2.vk Tytöt
Pillerit	21	38	27	43	23	32	31	36
Tinneri	11	12	12	12	6	6	10	8
Hasis	22	27	33	38	45	43	45	43
Ekstaasi	4	4	6	7	8	8	10	8
Heroiini	4	4	4	5	3	4	7	7
Amfetamiini	5	4	6	6	7	7	11	11
LSD	4	4	6	5	6	5	8	6
Muut aineet	8	7	8	7	7	5	7	5
N	22008	21605	21762	21317	8491	11813	6949	4843

Liitetaulukko 9. Huumeiden tarjoaminen. Prosenttijakauma luokka-asteen ja sukupuolen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

	Peruskoulun				Lukion		Ammatillisen oppilaitoksen	
	8.lk Pojat	8.lk Tytöt	9.lk Pojat	9.lk Tytöt	2.lk Pojat	2.lk Tytöt	2.vk Pojat	2.vk Tytöt
Ei	86	87	80	82	76	83	71	80
Kyllä	1	1	1	1	1	1	2	1
Ystävät tai tuttavat	6	7	10	10	13	10	15	11
Tuntemattomat henkilöt	6	5	7	6	7	5	9	6
Molemmat	1	1	1	2	2	1	2	2
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	23208	22613	22788	22160	8792	12225	7384	5141

Liitetaulukko 10. Mielipide huumeiden hankinnan helppoudesta. Prosenttijakauma luokka-asteen ja sukupuolen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

	Peruskoulun				Lukion		Ammatillisen oppilaitoksen	
	8.lk Pojat	8.lk Tytöt	9.lk Pojat	9.lk Tytöt	2.lk Pojat	2.lk Tytöt	2.vk Pojat	2.vk Tytöt
Erittäin helppoa	9	7	11	10	11	11	17	19
Melko helppoa	27	33	32	40	40	49	42	48
Melko vaikeaa	36	40	36	36	36	32	29	25
Erittäin vaikeaa	28	20	21	14	12	8	13	9
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	22851	22247	22605	21987	8747	12115	7303	4995

Liitetaulukko 11. Sosiaalinen altistuminen huumeille. Prosenttijakauma luokka-asteen ja sukupuolen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

	Peruskoulun				Lukion		Ammatillisen oppilaitoksen	
	8.lk Pojat	8.lk Tytöt	9.lk Pojat	9.lk Tytöt	2.lk Pojat	2.lk Tytöt	2.vk Pojat	2.vk Tytöt
Ei lainkaan	61	49	51	40	46	45	44	47
Tietää yhden ja/tai tarjottu	16	19	16	19	15	16	15	16
Tietää useita, ei tarjottu	13	21	18	27	20	26	18	21
Tietää useita, on tarjottu	10	10	15	15	19	14	23	16
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	22897	22351	22529	21940	8718	12123	7291	5080

Liitetaulukko 12. Jonkin huumausaineen kokeilut yhteensä. Prosenttijakauma luokka-asteen ja sukupuolen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

	Peruskoulun				Lukion		Ammatillisen oppilaitoksen	
	8.lk Pojat	8.lk Tytöt	9.lk Pojat	9.lk Tytöt	2.lk Pojat	2.lk Tytöt	2.vk Pojat	2.vk Tytöt
Ei koskaan	86	80	82	75	80	77	72	67
Kerran	6	9	7	10	7	10	9	12
2-4 kertaa	4	6	5	9	6	8	9	10
5 kertaa tai useammin	5	5	6	7	7	5	11	10
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	23481	22896	23048	22427	8876	12346	7446	5202

Liitetaulukko 13. Lääkkeiden päihdekäyttö. Prosenttijakauma luokka-asteen ja sukupuolen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

	Peruskoulun				Lukion		Ammatillisen oppilaitoksen	
	8.lk Pojat	8.lk Tytöt	9.lk Pojat	9.lk Tytöt	2.lk Pojat	2.lk Tytöt	2.vk Pojat	2.vk Tytöt
Ei koskaan	97	95	97	95	98	98	96	95
Kerran	1	2	1	2	1	1	1	2
2-4 kertaa	1	1	1	2	0	1	1	2
5 kertaa tai useammin	1	1	1	1	1	0	1	1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	22370	21942	22033	21681	8554	11920	7099	4981

Liitetaulukko 14. Alkoholin ja pillereiden yhteiskäyttö. Prosenttijakauma luokka-asteen ja sukupuolen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

	Peruskoulun				Lukion		Ammatillisen oppilaitoksen	
	8.lk Pojat	8.lk Tytöt	9.lk Pojat	9.lk Tytöt	2.lk Pojat	2.lk Tytöt	2.vk Pojat	2.vk Tytöt
Ei koskaan	93	84	92	80	94	86	88	78
Kerran	4	9	4	11	4	9	6	12
2-4 kertaa	1	5	2	7	1	4	3	8
5 kertaa tai useammin	2	2	2	2	1	1	2	3
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	22542	22068	22191	21801	8597	12002	7156	5027

Liitetaulukko 15. Huumaavien aineiden haisteleminen. Prosenttijakauma luokka-asteen ja sukupuolen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

	Peruskoulun				Lukion		Ammatillisen oppilaitoksen	
	8.lk Pojat	8.lk Tytöt	9.lk Pojat	9.lk Tytöt	2.lk Pojat	2.lk Tytöt	2.vk Pojat	2.vk Tytöt
Ei koskaan	93	94	93	95	98	98	93	95
Kerran	4	3	4	3	1	1	4	3
2-4 kertaa	1	2	2	1	1	0	2	1
5 kertaa tai useammin	1	1	2	1	0	0	2	1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	22604	22107	22205	21805	8608	11958	7172	5029

Liitetaulukko 16. Marihuanan tai hasiksen käyttö. Prosenttijakauma luokka-asteen ja sukupuolen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

	Peruskoulun				Lukion		Ammatillisen oppilaitoksen	
	8.lk Pojat	8.lk Tytöt	9.lk Pojat	9.lk Tytöt	2.lk Pojat	2.lk Tytöt	2.vk Pojat	2.vk Tytöt
Ei koskaan	93	95	88	91	84	87	78	81
Kerran	3	3	4	4	5	5	8	7
2-4 kertaa	2	1	3	3	5	4	6	6
5 kertaa tai useammin	2	1	4	2	6	3	8	6
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	22911	22302	22548	21998	8665	12062	7282	5084

Liitetaulukko 17. Ekstaasin, heroiinin, kokaiinin, amfetamiinin, LSD:n tai muun vastaavan huumeen käyttö. Prosenttijakauma luokka-asteen ja sukupuolen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

	Peruskoulun				Lukion		Ammatillisen oppilaitoksen	
	8.lk Pojat	8.lk Tytöt	9.lk Pojat	9.lk Tytöt	2.lk Pojat	2.lk Tytöt	2.vk Pojat	2.vk Tytöt
Ei koskaan	98	99	97	98	98	99	96	97
Kerran	1	1	1	1	1	1	1	1
2-4 kertaa	0	0	1	0	1	0	1	1
5 kertaa tai useammin	1	0	1	0	1	0	1	1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	22370	21836	22135	21606	8553	11874	7114	4955

Liitetaulukko 18. Laittomien huumeiden käyttö yhteensä. Prosenttijakauma luokka-asteen ja sukupuolen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan, lukion 2. luokan ja ammatillisten oppilaitosten 2. vuosikurssin oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

	Peruskoulun				Lukion		Ammatillisen oppilaitoksen	
	8.lk Pojat	8.lk Tytöt	9.lk Pojat	9.lk Tytöt	2.lk Pojat	2.lk Tytöt	2.vk Pojat	2.vk Tytöt
Ei koskaan	93	94	88	90	84	87	78	81
Kerran	3	3	4	4	5	5	7	7
2 kertaa tai useammin	4	3	8	5	11	8	15	12
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	21939	21387	21736	21284	8372	11647	6983	4867

Liitetaulukko 19. Sosiaalinen altistuminen huumeille. Prosenttijakauma iän mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

	Ikä vuosina 3 kuukauden jaksoissa							
	14,33-14,50	14,58-14,75	14,83-15,00	15,08-15,25	15,33-15,50	15,58-15,75	15,83-16,00	16,08-16,25
Ei lainkaan	57,9	55,5	54,7	53,5	48,5	45,9	44,8	43,9
Tietää yhden ja/tai tarjottu	17,2	17,9	17,5	17,5	17,6	16,8	17,1	17,4
Tietää useita, ei tarjottu	16,6	17,1	18,0	18,4	20,6	22,3	23,1	23,1
Tietää useita, on tarjottu	8,2	9,5	9,8	10,7	13,3	14,9	15,0	15,7
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	9490	10725	11207	10890	10320	10785	11439	10648

Liitetaulukko 20. Lääkkeiden päihdekäyttö. Prosenttijakauma iän mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

	Ikä vuosina 3 kuukauden jaksoissa							
	14,33-14,50	14,58-14,75	14,83-15,00	15,08-15,25	15,33-15,50	15,58-15,75	15,83-16,00	16,08-16,25
Ei koskaan	96,3	96,4	96,3	96,3	96,3	95,7	96,1	96,2
Kerran	1,9	1,6	1,8	1,7	1,7	1,8	1,8	1,7
2-4 kertaa	0,9	1,0	0,8	1,0	1,1	1,2	1,2	1,1
5 kertaa tai useammin	0,9	1,0	1,0	1,0	0,9	1,2	0,9	1,1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	9297	10486	11010	10655	10138	10643	11218	10481

Liitetaulukko 21. Alkoholin ja pillereiden yhteiskäyttö. Prosenttijakauma iän mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

	Ikä vuosina 3 kuukauden jaksoissa							
	14,33- 14,50	14,58- 14,75	14,83- 15,00	15,08- 15,25	15,33- 15,50	15,58- 15,75	15,83- 16,00	16,08- 16,25
Ei koskaan	89,5	89,1	89,4	88,4	86,5	85,9	86,5	86,3
Kerran	5,8	6,1	6,1	6,7	7,8	7,8	7,1	7,8
2-4 kertaa	3,0	3,1	2,9	3,1	4,0	4,4	4,3	4,1
5 kertaa tai useammin	1,8	1,7	1,7	1,9	1,7	1,9	2,1	1,9
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	9336	10586	11056	10737	10219	10702	11332	10526

Liitetaulukko 22. Huumaavien aineiden haisteleminen. Prosenttijakauma iän mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

	Ikä vuosina 3 kuukauden jaksoissa							
	14,33- 14,50	14,58- 14,75	14,83- 15,00	15,08- 15,25	15,33- 15,50	15,58- 15,75	15,83- 16,00	16,08- 16,25
Ei koskaan	93,9	93,8	94,4	93,8	94,5	94,0	94,1	94,3
Kerran	3,8	3,8	3,2	3,6	3,1	3,4	3,2	3,5
2-4 kertaa	1,3	1,5	1,5	1,6	1,4	1,4	1,4	1,2
5 kertaa tai useammin	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0	1,3	1,2	1,0
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	9346	10626	11077	10744	10226	10668	11327	10548

Liitetaulukko 23. Marihuanan ja hasiksen käyttö. Prosenttijakauma iän mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

	Ikä vuosina 3 kuukauden jaksoissa							
	14,33- 14,50	14,58- 14,75	14,83- 15,00	15,08- 15,25	15,33- 15,50	15,58- 15,75	15,83- 16,00	16,08- 16,25
Ei koskaan	95,3	94,2	93,9	93,3	91,2	89,6	89,3	89,2
Kerran	2,2	2,9	3,1	2,9	3,9	4,3	4,3	4,2
2-4 kertaa	1,0	1,4	1,6	1,9	2,4	3,3	3,0	3,3
5 kertaa tai useammin	1,5	1,5	1,4	1,8	2,5	2,8	3,5	3,3
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	9479	10725	11172	10890	10318	10824	11464	10665

Liitetaulukko 24. Ekstaasin, heroiinin, kokaiinin, amfetamiinin, LSD:n tai muun vastaavan huumeen käyttö. Prosenttijakauma iän mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

	Ikä vuosina 3 kuukauden jaksoissa							
	14,33- 14,50	14,58- 14,75	14,83- 15,00	15,08- 15,25	15,33- 15,50	15,58- 15,75	15,83- 16,00	16,08- 16,25
Ei koskaan	98,5	98,4	98,2	98,4	98,0	97,8	97,9	98,0
Kerran	0,6	0,7	0,9	0,8	0,9	0,9	1,0	0,9
2-4 kertaa	0,3	0,2	0,4	0,3	0,5	0,4	0,5	0,5
5 kertaa tai useammin	0,6	0,7	0,6	0,6	0,6	0,8	0,7	0,6
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	9259	10491	10951	10635	10146	10602	11252	10501

Liitetaulukko 25. Jotain laitonta huumetta kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma nykyisen tupakoinnin mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

Kokeillut laitonta huumetta	NYKYINEN TUPAKOINTI				
	Ei tupakoi	Lakossa tai lo- pettanut	Harvemmin	Kerran viikossa tai useammin	Päivittäin
Ei koskaan	99	95	95	89	73
Kerran	0	2	3	5	10
2 kertaa tai useammin	0	2	3	6	17
Yhteensä	100	100	100	100	100
N	36074	15040	9296	5217	18748

Liitetaulukko 26. Jotain laitonta huumetta kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma nuuskakokeilujen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

Kokeillut laitonta huumetta	NUUSKAKOKEILUT			
	Ei ole kokeillut	Kerran	2-50 kertaa	Yli 50 kertaa
Ei koskaan	96	79	72	53
Kerran	2	9	11	8
2 kertaa tai useammin	2	12	17	39
Yhteensä	100	100	100	100
N	66583	6647	8439	3439

Liitetaulukko 27. Jotain laitonta huumetta kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma tosi humalaan juomisen useuden mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

Kokeillut laitonta huumetta	TOSI HUMALTUMINEN			
	Ei koskaan	Harvemmin	1-2 kertaa kuukaudessa	Kerran viikossa
Ei koskaan	99	93	82	59
Kerran	0	3	8	11
2 kertaa tai useammin	0	4	10	30
Yhteensä	100	100	100	100
N	34393	30078	16904	3977

Liitetaulukko 28. Jotain laitonta huumetta kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma alkoholin ja pillereiden yhteiskokeilujen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

Kokeillut laitonta huumetta	KOKEILLUT ALKOHOLIA JA PILLEREITÄ YHDESSÄ			
	Ei koskaan	Kerran	2-4 kertaa	5 kertaa tai useammin
Ei koskaan	95	72	56	29
Kerran	2	11	14	9
2 kertaa tai useammin	2	17	29	62
Yhteensä	100	100	100	100
N	74124	5763	3042	1561

Liitetaulukko 29. Jotain laitonta huumetta kokeilleiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma sosiaalisen altistumisen mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista huhtikuussa 1998 tai 1999.

Kokeillut laitonta huumetta	SOSIAALINEN ALTISTUMINEN HUUMEILLE		
	Ei lainkaan	Jonkin verran	Suuri
Ei koskaan	99	95	50
Kerran	0	3	17
2 kertaa tai useammin	0	2	33
Yhteensä	100	100	100
N	42790	31508	10382

Liitetaulukko 30. Onko Sinun luokallasi tämän LUKUVUODEN aikana keskusteltu tai muuten opetettu HUUMEISTA, PILLEREISTÄ ja IMPPAUKSESTA tähän tarkoitukseen suunnitellulla oppitunnilla?

- 1 ei
- 2 yhdellä tunnilla
- 3 useammalla tunnilla

Luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma

	1	2	3	N
KAIKKI PERUSKOULUT YHTEENSÄ	30	35	35	92214
Espoo, 1999	34	30	37	3775
Helsinki, 1998	31	40	29	7388
Hyvinkää, 1998	16	47	37	902
Imatra, 1998	24	32	44	643
Joensuu, 1998	36	34	31	1046
Jyväskylä, 1998	33	30	36	1162
Jyväskylän Mlk, 1998	12	32	56	789
Järvenpää, 1998	50	28	22	756
Kajaani, 1998	44	32	24	918
Kerava, 1998	15	43	43	641
Kokkola, 1999	43	36	21	878
Kotka, 1999	31	37	32	1144
Kuopio, 1998	24	31	45	1760
Lappeenranta, 1998	32	28	40	1386
Lohja, 1999	26	25	49	1012
Mikkeli, 1998	35	32	33	622
Nokia, 1999	41	32	28	617
Oulu, 1999	31	38	31	2365
Pori, 1999	32	38	31	1580
Porvoo, 1998	35	36	28	675
Rauma, 1999	57	29	14	994
Riihimäki, 1998	37	45	18	558
Rovaniemi, 1998	40	42	18	755
Savonlinna, 1998	24	37	38	498
Seinäjoki, 1999	35	42	23	647
Tampere, 1999	32	36	32	3093
Turku, 1998	29	37	33	2533
Tuusula, 1998	34	32	34	773
Vaasa, 1999	42	22	36	1173
Vantaa, 1999	27	36	37	3218

Liitetaulukko 31. Hyväksytkö Sinä seuraavat asiat? Marihuanan polttaminen silloin tällöin

- 1 kyllä
- 2 en
- 3 en osaa sanoa

Luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma

	1	2	3	N
KAIKKI PERUSKOULUT YHTEENSÄ	12	79	9	87922
Espoo, 1999	17	73	10	3672
Helsinki, 1998	20	70	10	6891
Hyvinkää, 1998	15	74	10	864
Imatra, 1998	9	81	10	623
Joensuu, 1998	10	80	10	1002
Jyväskylä, 1998	20	68	11	1096
Jyväskylän Mlk, 1998	15	76	9	739
Järvenpää, 1998	19	70	11	709
Kajaani, 1998	8	84	9	852
Kerava, 1998	20	73	6	591
Kokkola, 1999	5	87	8	870
Kotka, 1999	13	79	8	1113
Kuopio, 1998	12	77	11	1650
Lappeenranta, 1998	14	76	10	1327
Lohja, 1999	15	75	10	982
Mikkeli, 1998	15	76	9	605
Nokia, 1999	10	82	8	589
Oulu, 1999	12	79	9	2307
Pori, 1999	13	78	9	1512
Porvoo, 1998	13	76	11	602
Rauma, 1999	14	78	8	973
Riihimäki, 1998	14	73	12	538
Rovaniemi, 1998	15	74	10	682
Savonlinna, 1998	16	72	13	456
Seinäjoki, 1999	10	80	10	633
Tampere, 1999	19	72	10	2987
Turku, 1998	17	73	11	2315
Tuusula, 1998	12	78	10	702
Vaasa, 1999	9	83	9	1131
Vantaa, 1999	18	72	10	3096

**Liitetaulukko 32. Tiedätkö tuttaviesi joukossa jonkun, joka viimeksi kuluneen VUODEN aikana olisi ko-
keillut huumaavia aineita (hasista, tinneriä tai muuta nuuhkittavaa, lääkkeitä, joista saa humalan, tai
muuta vastaavia aineita)?**

1	en tiedä ketään nuorta	3	tiedän 2 - 5 nuorta
2	tiedän yhden nuoren	4	tiedän useampia kuin 5 nuorta

Luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma

	1	2	3	4	N
KAIKKI PERUSKOULUT YHTEENSÄ	52	15	22	10	92393
Espoo, 1999	40	14	28	18	3776
Helsinki, 1998	41	14	27	19	7387
Hyvinkää, 1998	46	18	23	14	918
Imatra, 1998	59	19	19	4	644
Joensuu, 1998	62	15	19	4	1057
Jyväskylä, 1998	40	14	28	18	1150
Jyväskylän Mlk, 1998	45	15	29	11	794
Järvenpää, 1998	42	15	25	19	761
Kajaani, 1998	66	14	17	3	926
Kerava, 1998	45	16	21	18	638
Kokkola, 1999	55	17	23	5	889
Kotka, 1999	44	15	29	12	1142
Kuopio, 1998	53	16	21	10	1747
Lappeenranta, 1998	49	18	22	11	1397
Lohja, 1999	38	14	30	17	1010
Mikkeli, 1998	65	13	16	7	633
Nokia, 1999	52	18	22	8	614
Oulu, 1999	48	15	26	11	2372
Pori, 1999	43	15	28	14	1580
Porvoo, 1998	48	17	24	11	676
Rauma, 1999	46	13	30	11	993
Riihimäki, 1998	45	14	26	14	552
Rovaniemi, 1998	38	15	31	16	760
Savonlinna, 1998	61	15	18	6	508
Seinäjoki, 1999	45	18	26	11	648
Tampere, 1999	37	15	29	19	3094
Turku, 1998	41	13	29	17	2527
Tuusula, 1998	51	18	21	9	762
Vaasa, 1999	49	16	24	12	1182
Vantaa, 1999	39	14	27	21	3215

**Liitetaulukko 33. Millaisiksi arvioit IKÄTOVERIESI mahdollisuudet hankkia huumeita, esimerkiksi ma-
rihuanaa tai hasista, OMALLA paikkakunnallasi?**

1	erittäin helppoa
2	melko helppoa
3	melko vaikeaa
4	erittäin vaikeaa

Luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma

	1	2	3	4	N
KAIKKI PERUSKOULUT YHTEENSÄ	9	33	37	21	90636
Espoo, 1999	13	42	33	11	3688
Helsinki, 1998	17	45	27	10	7183
Hyvinkää, 1998	12	43	34	11	877
Imatra, 1998	7	37	41	15	644
Joensuu, 1998	5	40	40	15	1034
Jyväskylä, 1998	18	43	30	9	1129
Jyväskylän Mlk, 1998	8	39	39	14	770
Järvenpää, 1998	18	44	32	7	748
Kajaani, 1998	3	25	48	24	889
Kerava, 1998	18	45	30	7	619
Kokkola, 1999	6	36	42	16	850
Kotka, 1999	13	47	31	9	1117
Kuopio, 1998	12	40	35	13	1764
Lappeenranta, 1998	12	44	35	10	1369
Lohja, 1999	18	45	27	11	995
Mikkeli, 1998	5	32	43	19	624
Nokia, 1999	8	37	40	14	608
Oulu, 1999	11	43	35	11	2319
Pori, 1999	13	41	34	12	1559
Porvoo, 1998	14	37	33	15	654
Rauma, 1999	8	37	36	18	984
Riihimäki, 1998	16	41	33	10	542
Rovaniemi, 1998	14	45	31	10	746
Savonlinna, 1998	6	31	44	19	488
Seinäjoki, 1999	5	35	43	17	640
Tampere, 1999	14	46	30	10	3030
Turku, 1998	16	50	27	7	2462
Tuusula, 1998	7	42	36	15	750
Vaasa, 1999	8	40	38	13	1143
Vantaa, 1999	17	43	31	9	3155

Liitetaulukko 34. Oletko koskaan itse

- kokeillut tai käyttänyt MARIHUANAA TAI HASISTA?
- HAISTELLUT jotakin huumaaavaa ainetta (tinneriä, liimaa tms.) päihtyäksesi?
- käyttänyt ALKOHOLIA ja PILLEREITÄ yhdessä?
- käyttänyt LÄÄKKEITÄ (rauhoittavia, uni- tai särkylääkkeitä, ilman alkoholia) päihtyäksesi?
- käyttänyt heroiniä, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä, ekstaasia tai muita vastaavia huumeita?

- 0 en koskaan
 1 kerran
 2 2 - 4 kertaa
 3 viisi kertaa tai useammin

Luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma

	0	1	2	3	N
KAIKKI PERUSKOULUT YHTEENSÄ	81	8	6	6	92819
Espoo, 1999	78	8	7	7	3786
Helsinki, 1998	78	8	7	8	7453
Hyvinkää, 1998	79	8	6	7	913
Imatra, 1998	83	9	4	3	659
Joensuu, 1998	82	7	7	3	1070
Jyväskylä, 1998	77	9	6	7	1165
Jyväskylän Mlk, 1998	78	8	9	5	797
Järvenpää, 1998	77	8	9	6	768
Kajaani, 1998	83	8	5	4	923
Kerava, 1998	79	8	7	7	644
Kokkola, 1999	84	8	5	4	887
Kotka, 1999	78	8	7	7	1143
Kuopio, 1998	82	7	5	6	1804
Lappeenranta, 1998	82	8	5	5	1406
Lohja, 1999	76	8	8	7	1017
Mikkeli, 1998	84	7	5	4	633
Nokia, 1999	84	6	7	3	618
Oulu, 1999	82	8	5	5	2366
Pori, 1999	78	8	8	6	1588
Porvoo, 1998	76	10	7	7	687
Rauma, 1999	80	7	6	7	992
Riihimäki, 1998	76	10	6	7	562
Rovaniemi, 1998	72	10	8	10	764
Savonlinna, 1998	78	10	6	6	509
Seinäjoki, 1999	81	8	6	4	649
Tampere, 1999	77	8	7	8	3085
Turku, 1998	78	8	7	7	2563
Tuusula, 1998	83	7	6	4	777
Vaasa, 1999	80	7	6	6	1179
Vantaa, 1999	76	8	8	9	3218

Liitetaulukko 35. Oletko koskaan käyttänyt ALKOHOLIA ja PILLEREITÄ yhdessä?

- 1 en koskaan
2 kerran
3 2 - 4 kertaa
4 viisi kertaa tai useammin

Luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma

	1	2	3	4	N
KAIKKI PERUSKOULUT YHTEENSÄ	88	7	4	2	89532
Espoo, 1999	87	7	4	2	3747
Helsinki, 1998	87	7	4	2	6938
Hyvinkää, 1998	87	8	4	1	808
Imatra, 1998	87	9	3	1	613
Joensuu, 1998	88	6	4	2	984
Jyväskylä, 1998	87	6	5	2	1095
Jyväskylän Mlk, 1998	84	9	5	2	742
Järvenpää, 1998	87	8	4	2	730
Kajaani, 1998	88	7	4	1	859
Kerava, 1998	88	7	3	1	605
Kokkola, 1999	90	6	3	1	881
Kotka, 1999	83	9	4	4	1134
Kuopio, 1998	90	6	3	1	1615
Lappeenranta, 1998	87	7	4	2	1338
Lohja, 1999	84	8	5	3	1014
Mikkeli, 1998	90	6	3	2	601
Nokia, 1999	89	6	3	1	613
Oulu, 1999	89	7	3	2	2346
Pori, 1999	87	7	4	2	1566
Porvoo, 1998	81	10	6	4	645
Rauma, 1999	86	6	4	3	987
Riihimäki, 1998	86	7	4	3	528
Rovaniemi, 1998	82	9	6	3	729
Savonlinna, 1998	86	9	2	3	470
Seinäjoki, 1999	87	8	4	2	647
Tampere, 1999	87	7	3	2	3060
Turku, 1998	87	7	4	1	2396
Tuusula, 1998	89	7	3	1	716
Vaasa, 1999	86	8	4	2	1164
Vantaa, 1999	86	7	4	2	3178

Liitetaulukko 36. Oletko koskaan itse kokeillut tai käyttänyt MARIHUANAA TAI HASISTA?

- 1 en koskaan
2 kerran
3 2 - 4 kertaa
4 viisi kertaa tai useammin

Luokka-aste- ja sukupuolivakioitu prosenttijakauma

	1	2	3	4	N
KAIKKI PERUSKOULUT YHTEENSÄ	92	4	2	2	90698
Espoo, 1999	86	5	4	4	3760
Helsinki, 1998	86	5	4	5	7123
Hyvinkää, 1998	88	4	3	5	869
Imatra, 1998	95	3	1	1	631
Joensuu, 1998	94	3	2	1	1020
Jyväskylä, 1998	87	5	4	4	1093
Jyväskylän Mlk, 1998	89	4	4	3	740
Järvenpää, 1998	89	3	5	3	731
Kajaani, 1998	96	2	1	1	897
Kerava, 1998	86	5	4	5	610
Kokkola, 1999	96	2	0	1	882
Kotka, 1999	90	5	3	3	1140
Kuopio, 1998	89	5	2	4	1728
Lappeenranta, 1998	91	5	2	2	1368
Lohja, 1999	88	6	3	3	1013
Mikkeli, 1998	92	5	2	2	610
Nokia, 1999	92	4	3	1	614
Oulu, 1999	92	4	2	2	2355
Pori, 1999	91	3	4	2	1574
Porvoo, 1998	92	4	1	3	651
Rauma, 1999	91	3	3	3	992
Riihimäki, 1998	88	6	3	3	542
Rovaniemi, 1998	86	7	4	3	740
Savonlinna, 1998	92	5	2	2	482
Seinäjoki, 1999	92	4	2	2	646
Tampere, 1999	85	5	4	5	3070
Turku, 1998	86	5	4	5	2420
Tuusula, 1998	93	3	2	2	748
Vaasa, 1999	94	3	2	2	1170
Vantaa, 1999	85	5	5	5	3201

Liitetaulukko 37. Marihuanan ja hasiksen kokeileminen ei ole sen vaarallisempaa kuin muutaman olutpullojuominen

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 samaa mieltä
- 3 eri mieltä
- 4 täysin eri mieltä

Prosenttijakauma luokkatason, sukupuolen ja kyselyvuoden mukaan

	Peruskoulun 8. luokka						Peruskoulun 9. luokka					
	Poika			Tyttö			Poika			Tyttö		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Täysin samaa mieltä	5.9	10.8	9.7	2.8	5.0	4.6	7.8	11.4	11.0	2.9	5.7	4.5
Samaa mieltä	5.7	8.5	9.0	4.6	7.1	7.6	8.8	11.2	12.9	6.8	8.9	11.0
Eri mieltä	26.5	30.2	31.6	31.4	33.9	36.6	26.7	30.3	31.8	29.3	32.2	35.6
Täysin eri mieltä	61.8	50.5	49.7	61.2	53.9	51.2	56.7	47.0	44.3	61.0	53.1	48.9
N	6694	6448	6469	6691	6458	6478	6228	6284	6346	6259	6157	6469

Vakioitu prosenttijakauma kyselyvuoden mukaan

	8. luokka *			9. luokka *			Yhteensä **		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Täysin samaa mieltä	4,3	7,9	7,1	5,3	8,6	7,7	4,8	8,2	7,4
Samaa mieltä	5,2	7,8	8,3	7,8	10,1	11,9	6,5	9,0	10,1
Eri mieltä	29,0	32,1	34,1	28,0	31,3	33,7	28,5	31,7	33,9
Täysin eri mieltä	61,5	52,2	50,4	58,8	50,1	46,6	60,2	51,2	48,5
N	13385	12906	12947	12487	12441	12815	25872	25347	25762

*Sukupuoli vakioitu

**Luokka-aste ja sukupuoli vakioitu

Liitetaulukko 38. Hyväksytkö Sinä seuraavat asiat? Marihuanan polttaminen silloin tällöin

- 1 kyllä
- 2 en
- 3 en osaa sanoa

Prosenttijakauma luokkatason, sukupuolen ja kyselyvuoden mukaan

	Peruskoulun 8. luokka						Peruskoulun 9. luokka					
	Poika			Tyttö			Poika			Tyttö		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Kyllä	8,1	10,5	12,5	7,1	9,4	12,6	13,3	16,3	17,6	10,1	13,0	16,8
Ei	81,5	79,9	79,7	81,8	80,9	79,2	74,8	73,5	74,3	78,9	77,3	75,0
Ei osaa sanoa	10,3	9,6	7,9	11,0	9,8	8,1	11,8	10,3	8,1	10,9	9,7	8,2
N	6596	6171	6380	6667	6211	6433	6173	5970	6258	6250	5967	6416

Vakioitu prosenttijakauma kyselyvuoden mukaan

	8. luokka *			9. luokka *			Yhteensä **		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Kyllä	7,6	9,9	12,5	11,7	14,7	17,2	9,7	12,3	14,9
Ei	81,7	80,4	79,5	76,9	75,4	74,7	79,3	77,9	77,1
Ei osaa sanoa	10,7	9,7	8,0	11,4	10,0	8,1	11,0	9,8	8,1
N	13263	12382	12813	12423	11937	12674	25686	24319	25487

*Sukupuoli vakioitu

**Luokka-aste ja sukupuoli vakioitu

Liitetaulukko 39. Hyväksytkö Sinä seuraavat asiat? Marihuanan polttaminen säännöllisesti

- 1 kyllä
- 2 en
- 3 en osaa sanoa

Prosenttijakauma luokkatason, sukupuolen ja kyselyvuoden mukaan

	Peruskoulun 8. luokka						Peruskoulun 9. luokka					
	Poika			Tyttö			Poika			Tyttö		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Kyllä	3,9	5,4	6,5	1,9	2,8	3,9	6,0	7,3	7,7	2,6	3,3	4,2
Ei	87,9	86,6	86,9	91,7	90,8	90,3	85,0	84,6	85,4	91,0	90,3	90,3
Ei osaa sanoa	8,1	8,1	6,6	6,4	6,4	5,8	9,0	8,1	6,9	6,4	6,4	5,5
N	6594	6093	6373	6669	6192	6424	6180	5948	6255	6250	5949	6413

Vakioitu prosenttijakauma kyselyvuoden mukaan

	8. luokka *			9. luokka *			Yhteensä **		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Kyllä	2,9	4,1	5,2	4,3	5,3	5,9	3,6	4,7	5,6
Ei	89,8	88,7	88,6	88,0	87,5	87,9	88,9	88,1	88,2
Ei osaa sanoa	7,2	7,2	6,2	7,7	7,3	6,2	7,5	7,2	6,2
N	13263	12285	12797	12430	11897	12668	25693	24182	25465

*Sukupuoli vakioitu

**Luokka-aste ja sukupuoli vakioitu

Liitetaulukko 40. Tiedätkö tuttaviesi joukossa jonkun, joka viimeksi kuluneen VUODEN aikana olisi ko-keillut huumausaineita (hasista, tinneriä tai muuta nuuhkittavaa, lääkkeitä, joista saa humalan, tai muita vastaavia aineita)?

- 1 en tiedä ketään nuorta
- 2 tiedän yhden nuoren
- 3 tiedän 2 - 5 nuorta
- 4 tiedän useampia kuin 5 nuorta

Prosenttijakauma luokkatason, sukupuolen ja kyselyvuoden mukaan

	Peruskoulun 8. luokka						Peruskoulun 9. luokka					
	Poika			Tyttö			Poika			Tyttö		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Ei tiedä ketään nuorta	70,4	66,3	60,6	56,9	52,7	47,1	59,1	56,5	50,6	44,2	43,6	39,4
Yhden nuoren	10,8	12,9	12,7	17,2	17,3	18,0	11,7	13,2	12,9	18,6	17,4	16,7
2-5 nuorta	12,6	14,0	17,3	19,5	22,9	25,7	18,3	19,5	22,8	26,4	26,7	29,7
Useampia kuin 5 nuorta	6,3	6,8	9,4	6,4	7,1	9,2	11,0	10,9	13,6	10,9	12,3	14,3
N	6805	6715	6568	6736	6638	6560	6322	6438	6418	6284	6258	6534

Vakioitu prosenttijakauma kyselyvuoden mukaan

	8. luokka *			9. luokka *			Yhteensä **		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Ei tiedä ketään nuorta	63,7	59,5	53,8	51,6	50,1	45,0	57,6	54,8	49,4
Yhden nuoren	14,0	15,1	15,3	15,1	15,3	14,8	14,6	15,2	15,1
2-5 nuorta	16,0	18,4	21,5	22,3	23,1	26,2	19,2	20,7	23,9
Useampia kuin 5 nuorta	6,3	7,0	9,3	10,9	11,6	13,9	8,6	9,3	11,6
N	13541	13353	13128	12606	12696	12952	26147	26049	26080

*Sukupuoli vakioitu

**Luokka-aste ja sukupuoli vakioitu

Liitetaulukko 41. Onko Sinulle viimeksi kuluneen VUODEN aikana tarjottu huumaavia aineita SUOMES-SA?

- 1 ei
- 2 kyllä, kuka tarjosi
- 3 ystävät tai tuttavat
- 4 tuntemattomat henkilöt
- 5 molemmat

Prosenttijakauma luokkatason, sukupuolen ja kyselyvuoden mukaan

	Peruskoulun 8. luokka						Peruskoulun 9. luokka					
	Poika			Tyttö			Poika			Tyttö		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Ei	88,5	86,5	83,7	88,8	87,3	83,6	82,0	81,4	78,4	83,2	82,0	78,9
Kyllä	1,2	1,3	0,8	0,7	0,6	0,3	1,5	1,2	0,7	0,7	0,7	0,2
Ystävät tai tuttavat	4,3	5,4	7,9	4,8	6,0	8,5	7,4	8,3	11,2	7,7	9,1	12,7
Tuntemattomat henkilöt	5,4	6,0	6,4	5,0	5,2	6,0	7,7	7,7	7,7	7,1	6,5	6,2
Molemmat	0,6	0,8	1,2	0,7	0,9	1,5	1,4	1,4	2,0	1,4	1,6	2,0
N	6782	6591	6571	6735	6516	6554	6299	6336	6424	6285	6146	6535

Vakioitu prosenttijakauma kyselyvuoden mukaan

	8. luokka *			9. luokka *			Yhteensä **		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Ei	88,7	86,9	83,7	82,6	81,7	78,6	85,6	84,3	81,2
Kyllä	0,9	0,9	0,6	1,1	1,0	0,5	1,0	1,0	0,5
Ystävät tai tuttavat	4,6	5,7	8,2	7,5	8,7	11,9	6,1	7,2	10,1
Tuntemattomat henkilöt	5,2	5,6	6,2	7,4	7,1	6,9	6,3	6,4	6,6
Molemmat	0,7	0,8	1,4	1,4	1,5	2,0	1,0	1,2	1,7
N	13517	13107	13125	12584	12482	12959	26101	25589	26084

*Sukupuoli vakioitu

**Luokka-aste ja sukupuoli vakioitu

Liitetaulukko 42. Sosiaalinen altistuminen huumeille

- 1 Ei lainkaan
- 2 Tietää yhden ja/tai tarjottu
- 3 Tietää useita, ei tarjottu
- 4 Tietää useita, tarjottu

Prosenttijakauma luokkatason, sukupuolen ja kyselyvuoden mukaan

	Peruskoulun 8. luokka						Peruskoulun 9. luokka					
	Poika			Tyttö			Poika			Tyttö		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Ei lainkaan	67,9	63,7	57,9	55,8	51,7	45,5	56,6	53,7	48,1	42,6	42,4	37,9
Tietää yhden ja/tai tarjottu	13,3	15,8	15,5	18,3	18,6	19,6	14,3	15,8	15,5	20,2	18,9	18,1
Tietää useita, ei tarjottu	11,1	11,8	15,2	17,6	20,3	22,6	15,5	16,9	19,5	23,9	24,2	26,4
Tietää useita, on tarjottu	7,7	8,7	11,4	8,2	9,4	12,4	13,7	13,6	16,9	13,4	14,5	17,5
N	6757	6450	6539	6716	6384	6539	6284	6209	6387	6265	6049	6522

Vakioitu prosenttijakauma kyselyvuoden mukaan

	8. luokka *			9. luokka *			Yhteensä **		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Ei lainkaan	61,9	57,7	51,7	49,6	48,0	43,0	55,7	52,9	47,3
Tietää yhden ja/tai tarjottu	15,8	17,2	17,5	17,2	17,3	16,8	16,5	17,3	17,2
Tietää useita, ei tarjottu	14,4	16,0	18,9	19,7	20,6	23,0	17,0	18,3	20,9
Tietää useita, on tarjottu	8,0	9,1	11,9	13,5	14,1	17,2	10,7	11,6	14,5
N	13473	12834	13078	12549	12258	12909	26022	25092	25987

*Sukupuoli vakioitu

**Luokka-aste ja sukupuoli vakioitu

Liitetaulukko 43. Millaisiksi arvioit IKÄTOVERIESI mahdollisuudet hankkia huumeita, esimerkiksi marihuanaa tai hasista, OMALLA paikkakunnallasi?

- 1 erittäin helppoa
2 melko helppoa
3 melko vaikeaa
4 erittäin vaikeaa

Prosenttijakauma luokkatason, sukupuolen ja kyselyvuoden mukaan

	Peruskoulun 8. luokka						Peruskoulun 9. luokka					
	Poika			Tyttö			Poika			Tyttö		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Erittäin helppoa	7,3	8,9	9,8	6,1	7,0	8,4	9,5	10,6	12,5	9,0	9,6	12,3
Melko helppoa	26,6	26,5	30,2	33,7	32,7	39,7	34,7	31,5	36,0	41,4	39,4	45,0
Melko vaikeaa	38,5	36,6	35,8	40,2	40,6	37,2	35,7	37,2	32,8	36,1	36,3	33,0
Erittäin vaikeaa	27,6	28,0	24,2	20,0	19,7	14,7	20,2	20,6	18,6	13,5	14,7	9,6
N	6613	6526	6472	6558	6478	6457	6212	6364	6350	6186	6167	6456

Vakioitu prosenttijakauma kyselyvuoden mukaan

	8. luokka *			9. luokka *			Yhteensä **		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Erittäin helppoa	6,7	7,9	9,1	9,2	10,1	12,4	8,0	9,0	10,8
Melko helppoa	30,2	29,6	35,0	38,1	35,5	40,5	34,1	32,5	37,7
Melko vaikeaa	39,3	38,6	36,5	35,9	36,7	32,9	37,6	37,6	34,7
Erittäin vaikeaa	23,8	23,9	19,4	16,8	17,7	14,1	20,3	20,8	16,8
N	13171	13004	12929	12398	12531	12806	25569	25535	25735

*Sukupuoli vakioitu

**Luokka-aste ja sukupuoli vakioitu

Liitetaulukko 44. Oletko koskaan

- itse kokeillut tai käyttänyt **MARIHUANAA TAI HASISTA?**
- koskaan **HAISTELLUT** jotakin huumaavaa ainetta (tinneriä, liimaa tms.) päihtyäksesi?
- käyttänyt **ALKOHOLIA** ja **PILLEREITÄ** yhdessä?
- käyttänyt **LÄÄKKEITÄ** (rauhottavia, uni- tai särkylääkkeitä, ilman alkoholia) päihtyäksesi?
- käyttänyt heroiniä, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä, ekstaasia tai muita vastaavia huumeita?

- 0 en koskaan
1 kerran
2 2 - 4 kertaa
3 viisi kertaa tai useammin

Prosenttijakauma luokkatason, sukupuolen ja kyselyvuoden mukaan

	Peruskoulun 8. luokka						Peruskoulun 9. luokka					
	Poika			Tyttö			Poika			Tyttö		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Ei koskaan	86,9	86,6	82,9	80,1	81,3	75,4	81,6	82,7	79,9	71,5	74,0	70,6
Kerran	6,0	5,7	6,8	9,3	8,6	10,2	7,6	6,4	7,5	12,5	10,7	11,1
2-4 kertaa	3,5	3,5	4,5	6,5	5,4	7,8	5,2	5,3	5,8	9,9	8,7	9,6
5 kertaa tai useammin	3,6	4,2	5,8	4,2	4,7	6,7	5,6	5,6	6,7	6,1	6,7	8,7
N	6837	6759	6549	6759	6711	6556	6334	6508	6414	6304	6308	6530

Vakioitu prosenttijakauma kyselyvuoden mukaan

	8. luokka *			9. luokka *			Yhteensä **		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Ei koskaan	83,5	83,9	79,2	76,6	78,3	75,2	80,0	81,1	77,2
Kerran	7,6	7,1	8,5	10,1	8,5	9,3	8,8	7,8	8,9
2-4 kertaa	5,0	4,5	6,1	7,6	7,0	7,7	6,3	5,7	6,9
5 kertaa tai useammin	3,9	4,5	6,2	5,8	6,1	7,7	4,9	5,3	7,0
N	13596	13470	13105	12638	12816	12944	26234	26286	26049

*Sukupuoli vakioitu

**Luokka-aste ja sukupuoli vakioitu

Liitetaulukko 45. Oletko koskaan käyttänyt LÄÄKKEITÄ (rauhottavia, uni- tai särkylääkkeitä, ilman alkoholia) päihtyäksesi?

- 1 en koskaan
2 kerran
3 2 - 4 kertaa
4 viisi kertaa tai useammin

Prosenttijakauma luokkatason, sukupuolen ja kyselyvuoden mukaan

	Peruskoulun 8. luokka						Peruskoulun 9. luokka					
	Poika			Tyttö			Poika			Tyttö		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Ei koskaan	97,8	97,0	95,9	96,0	95,4	93,5	97,2	96,9	96,0	95,4	94,9	92,8
Kerran	1,1	1,2	1,5	2,4	2,4	3,2	1,4	1,3	1,4	2,7	2,6	3,9
2-4 kertaa	0,6	0,7	0,8	1,1	1,3	2,2	0,7	0,7	0,9	1,3	1,6	2,0
5 kertaa tai useammin	0,4	1,1	1,8	0,6	0,8	1,2	0,7	1,1	1,7	0,7	1,0	1,3
N	6797	6172	6506	6726	6180	6532	6305	5982	6368	6291	5903	6508

Vakioitu prosenttijakauma kyselyvuoden mukaan

	8. luokka *			9. luokka *			Yhteensä **		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Ei koskaan	96,9	96,2	94,7	96,3	95,9	94,4	96,6	96,0	94,5
Kerran	1,8	1,8	2,4	2,0	1,9	2,7	1,9	1,9	2,5
2-4 kertaa	0,9	1,0	1,5	1,0	1,1	1,5	0,9	1,1	1,5
5 kertaa tai useammin	0,5	1,0	1,5	0,7	1,1	1,5	0,6	1,0	1,5
N	13523	12352	13038	12596	11885	12876	26119	24237	25914

*Sukupuoli vakioitu

**Luokka-aste ja sukupuoli vakioitu

Liitetaulukko 46. Oletko koskaan käyttänyt ALKOHOLIA ja PILLEREITÄ yhdessä?

- 1 en koskaan
2 kerran
3 2 - 4 kertaa
4 viisi kertaa tai useammin

Prosenttijakauma luokkatason, sukupuolen ja kyselyvuoden mukaan

	Peruskoulun 8. luokka						Peruskoulun 9. luokka					
	Poika			Tyttö			Poika			Tyttö		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Ei koskaan	94,2	94,1	92,5	84,0	85,5	80,7	91,0	92,8	91,5	76,0	79,5	77,8
Kerran	3,8	3,2	3,7	9,2	8,3	10,4	5,5	4,3	4,5	13,8	11,2	12,3
2-4 kertaa	1,4	1,3	1,6	4,9	4,4	6,5	2,3	1,6	2,0	7,7	6,7	7,0
5 kertaa tai useammin	0,6	1,4	2,2	1,9	1,9	2,4	1,1	1,3	1,9	2,5	2,5	2,9
N	6808	6251	6511	6744	6227	6537	6312	6063	6377	6299	5992	6514

Vakioitu prosenttijakauma kyselyvuoden mukaan

	8. luokka *			9. luokka *			Yhteensä **		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Ei koskaan	89,1	89,8	86,6	83,5	86,2	84,7	86,3	88,0	85,6
Kerran	6,5	5,8	7,1	9,6	7,8	8,4	8,1	6,8	7,7
2-4 kertaa	3,2	2,8	4,0	5,0	4,2	4,5	4,1	3,5	4,3
5 kertaa tai useammin	1,3	1,6	2,3	1,8	1,9	2,4	1,5	1,8	2,4
N	13552	12478	13048	12611	12055	12891	26163	24533	25939

*Sukupuoli vakioitu

**Luokka-aste ja sukupuoli vakioitu

**Liitetaulukko 47. Oletko koskaan HAISTELLUT jotakin huumaaavaa ainetta (tinneriä, liimaa tms.) päihtyäk-
sesi?**

- 1 en koskaan
2 kerran
3 2 - 4 kertaa
4 viisi kertaa tai useammin

Prosenttijakauma luokkatason, sukupuolen ja kyselyvuoden mukaan

	Peruskoulun 8. luokka						Peruskoulun 9. luokka					
	Poika			Tyttö			Poika			Tyttö		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Ei koskaan	94,2	93,5	91,3	95,2	94,6	93,4	93,8	93,2	93,1	95,7	94,7	94,5
Kerran	3,7	3,9	4,8	3,1	3,3	4,1	3,5	3,7	3,3	2,7	3,3	3,1
2-4 kertaa	1,1	1,3	1,6	1,2	1,5	1,6	1,5	1,4	1,7	1,1	1,3	1,7
5 kertaa tai useammin	1,0	1,3	2,3	0,5	0,6	0,8	1,2	1,7	1,9	0,5	0,8	0,7
N	6826	6293	6518	6745	6290	6530	6329	6053	6377	6302	5997	6508

Vakioitu prosenttijakauma kyselyvuoden mukaan

	8. luokka *			9. luokka *			Yhteensä **		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Ei koskaan	94,7	94,0	92,4	94,7	94,0	93,8	94,7	94,0	93,1
Kerran	3,4	3,6	4,5	3,1	3,5	3,2	3,2	3,5	3,8
2-4 kertaa	1,1	1,4	1,6	1,3	1,3	1,7	1,2	1,4	1,7
5 kertaa tai useammin	0,8	0,9	1,6	0,9	1,2	1,3	0,8	1,1	1,4
N	13571	12583	13048	12631	12050	12885	26202	24633	25933

*Sukupuoli vakioitu

**Luokka-aste ja sukupuoli vakioitu

Liitetaulukko 48. Oletko koskaan itse kokeillut tai käyttänyt MARIHUANAA TAI HASISTA?

- 1 en koskaan
2 kerran
3 2 - 4 kertaa
4 viisi kertaa tai useammin

Prosenttijakauma luokkatason, sukupuolen ja kyselyvuoden mukaan

	Peruskoulun 8. luokka						Peruskoulun 9. luokka					
	Poika			Tyttö			Poika			Tyttö		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Ei koskaan	94,3	93,2	91,7	95,8	94,6	93,5	89,8	89,0	86,7	91,7	90,1	88,1
Kerran	2,6	3,1	3,3	2,4	2,7	3,2	3,8	4,3	5,4	3,8	4,5	4,7
2-4 kertaa	1,5	1,7	2,0	1,1	1,5	1,8	3,2	3,2	3,8	2,7	2,8	3,9
5 kertaa tai useammin	1,7	2,0	3,1	0,7	1,2	1,4	3,2	3,6	4,1	1,8	2,6	3,4
N	6802	6442	6530	6749	6372	6544	6313	6216	6407	6288	6084	6514

Vakioitu prosenttijakauma kyselyvuoden mukaan

	8. luokka *			9. luokka *			Yhteensä **		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Ei koskaan	95,0	93,9	92,6	90,7	89,5	87,4	92,9	91,7	90,0
Kerran	2,5	2,9	3,3	3,8	4,4	5,1	3,1	3,7	4,2
2-4 kertaa	1,3	1,6	1,9	3,0	3,0	3,8	2,1	2,3	2,9
5 kertaa tai useammin	1,2	1,6	2,2	2,5	3,1	3,7	1,8	2,3	3,0
N	13551	12814	13074	12601	12300	12921	26152	25114	25995

*Sukupuoli vakioitu

**Luokka-aste ja sukupuoli vakioitu

Liitetaulukko 49. Oletko koskaan käyttänyt heroiniä, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä tai muita vastaavia huumeita? (Muutettu 1998: käytettyihin aineisiin lisätty ekstaasi)

- 1 en koskaan
2 kerran
3 2 - 4 kertaa
4 viisi kertaa tai useammin

Prosenttijakauma luokkatason, sukupuolen ja kyselyvuoden mukaan

	Peruskoulun 8. luokka						Peruskoulun 9. luokka					
	Poika			Tyttö			Poika			Tyttö		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Ei koskaan	98,4	97,7	96,9	98,7	98,7	98,3	97,9	97,5	97,3	98,5	98,3	98,0
Kerran	0,6	0,9	0,9	0,8	0,8	0,9	0,9	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0
2-4 kertaa	0,4	0,4	0,5	0,3	0,4	0,4	0,5	0,4	0,5	0,3	0,5	0,6
5 kertaa tai useammin	0,5	1,0	1,8	0,2	0,2	0,4	0,7	1,0	1,3	0,2	0,2	0,5
N	6827	6117	6501	6753	6082	6524	6327	6013	6379	6301	5839	6502

Vakioitu prosenttijakauma kyselyvuoden mukaan

	8. luokka *			9. luokka *			Yhteensä **		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Ei koskaan	98,6	98,2	97,6	98,2	97,9	97,6	98,4	98,0	97,6
Kerran	0,7	0,8	0,9	1,0	1,0	0,9	0,8	0,9	0,9
2-4 kertaa	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,6	0,4	0,4	0,5
5 kertaa tai useammin	0,4	0,6	1,1	0,4	0,6	0,9	0,4	0,6	1,0
N	13580	12199	13025	12628	11852	12881	26208	24051	25906

*Sukupuoli vakioitu

**Luokka-aste ja sukupuoli vakioitu

Liitetaulukko 50. Laittomien huumeiden kokeilut

- 1 Ei koskaan
2 Kerran
3 Kaksi kertaa tai useammin

Prosenttijakauma luokkatason, sukupuolen ja kyselyvuoden mukaan

	Peruskoulun 8. luokka						Peruskoulun 9. luokka					
	Poika			Tyttö			Poika			Tyttö		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Ei koskaan	94,1	93,4	91,2	95,6	94,9	93,0	89,7	89,0	86,7	91,4	90,3	87,6
Kerran	2,3	2,7	3,3	2,1	2,5	3,4	3,5	3,9	5,3	3,6	4,4	4,9
2+ kertaa	3,6	3,9	5,5	2,3	2,7	3,7	6,8	7,1	8,1	5,0	5,3	7,5
N	6795	5890	6488	6744	5831	6514	6307	5787	6373	6285	5676	6492

Vakioitu prosenttijakauma kyselyvuoden mukaan

	8. luokka *			9. luokka *			Yhteensä **		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Ei koskaan	94,8	94,1	92,1	90,6	89,7	87,1	92,7	91,9	89,6
Kerran	2,2	2,6	3,3	3,5	4,1	5,1	2,9	3,4	4,2
2+ kertaa	3,0	3,3	4,6	5,9	6,2	7,8	4,4	4,8	6,2
N	13539	11721	13002	12592	11463	12865	26131	23184	25867

*Sukupuoli vakioitu

**Luokka-aste ja sukupuoli vakioitu